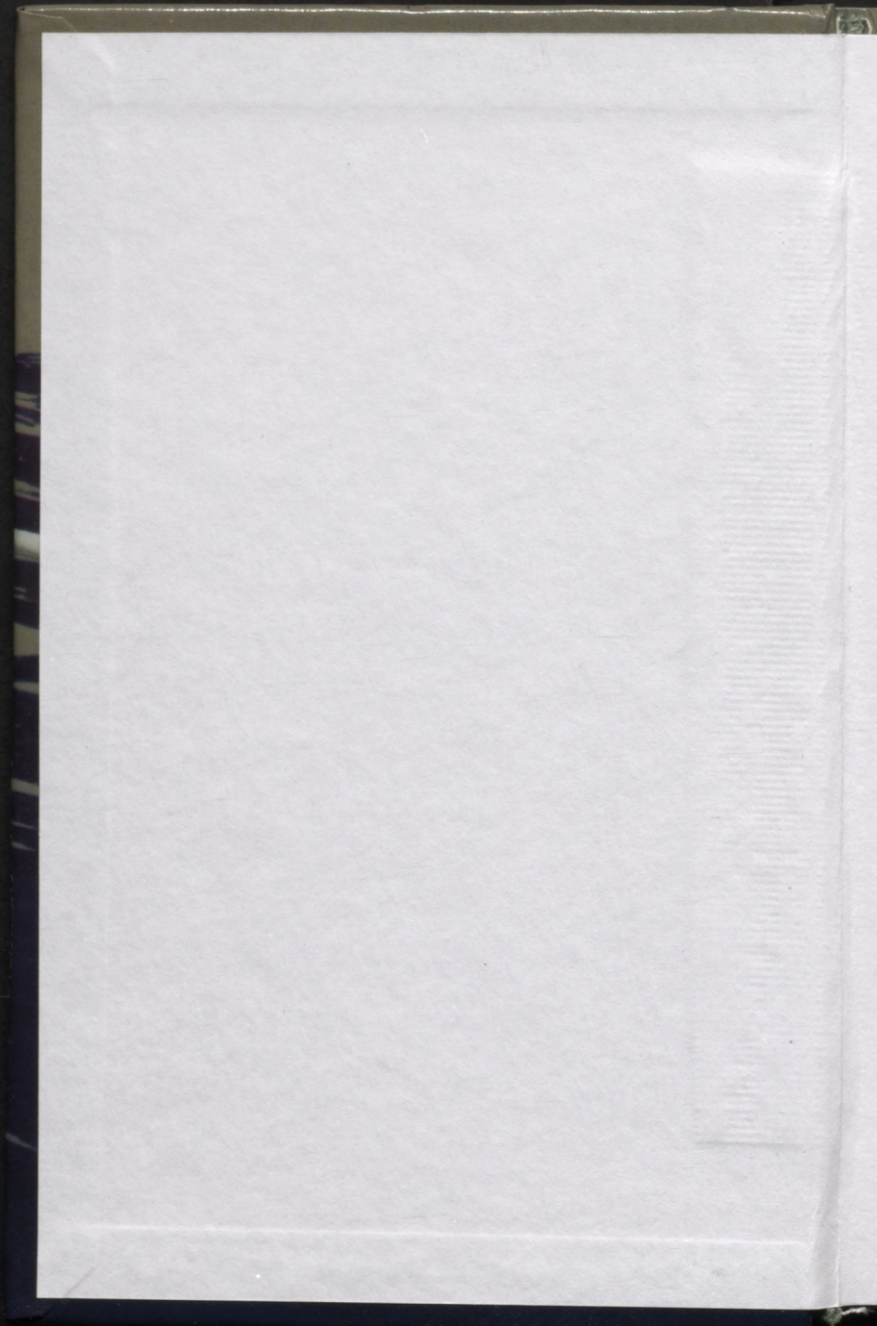
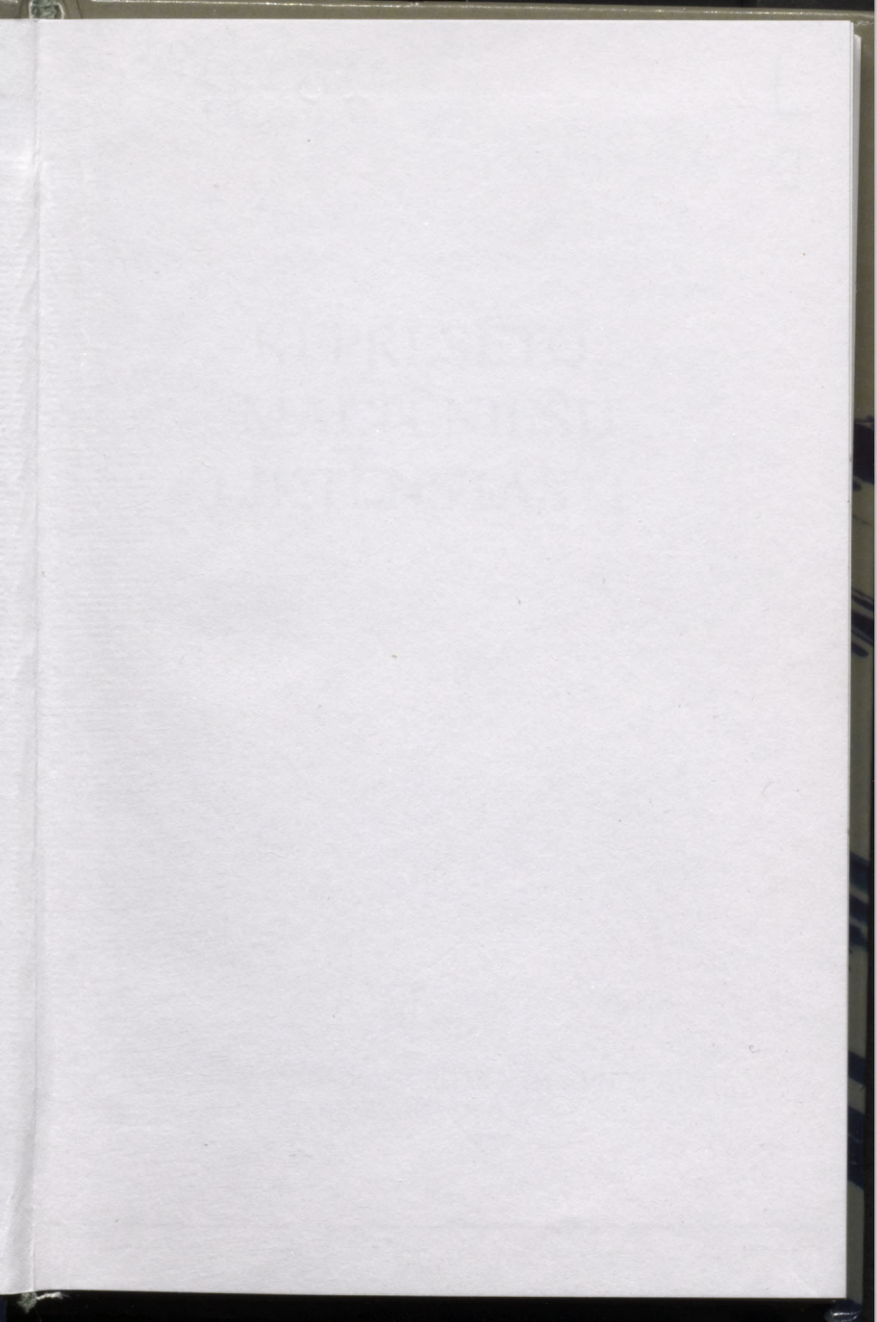

REPRESĒTO
MALTĒNIEŠU
LIKTEŅSTĀSTI

236247

2003-2
38

L
9

REPRESĒTO MALTĒNIEŠU LIKTEŅSTĀSTI

LATGALES KULTŪRAS CENTRA IZDEVNIECĪBA
RĒZEKNE 2003

03222429

Grāmata izdota ar Māltas pagasta padomes atbalstu (pr-tājs Vitālijs Skudra).

Represēto likteņstāstus pierakstījusi Anna Babre.
Fotomateriāli un dokumenti no represēto ģimeņu arhīviem.

Redaktore Valentīna Unda

Formāts 70×90¹/₂, 5,85 nosacītās iespiedloksnes. Ofsetpapīrs, 80 g/m². »RimTimes« garnitūra. Metiens 500 eks. Iespiesta SIA »Latgales Druka« tipogrāfijā, Baznīcas ielā 28, Rēzeknē, LV-4601. Pas. Nr. 329.

Latgales Kultūras centra izdevniecība, 16. a. k., Rēzeknē, LV-4601. Tālrunis 4622298.

Izdevējdarbības reģistrācijas apliecība Nr. 2-0131.

Izdevniecības vadītājs J. Elksnis

ISBN-9984-29-034-4

© Anna Babre. Ceļavārdi. Epiloga vietā, 2003.

© Lūcija Gadzina. Grāmatas vāku zīmējums, 2003.

© Latgales Kultūras centra izdevniecība, 2003.

Nevar visu tautu
Iespiest vagonā –
Nožņaugt brīves alkas,
Sūtot svešumā.
Druvai spēks ir saknēs,
Tautai – ticībā,
Latvijai – tās dēlos,
Tēvu līdumā.

Kornēlijs Kovaļevskis

1937-1938

Meat and fish
- 1000
Rabbit meat
2000
Duck meat
1000
Lamb meat
1000
Pork meat
1000
Chicken meat
1000

CEĻAVĀRDI

Mūsu tautas lielo ciešanu piemiņai veltīta šī grāmata – dzīvā vēsture. Bet vēsture tikai tad ir vēsture, ja tajā saskata un iegūst vērtību šodienai. Bez tās vēsture ir tikai pagājība.

Katra tauta līdzinās zaļoksnam kokam, kurš ar saknēm dziļi turas dzimtajā zemē – tās vēsturē. Nevar ne kuplot, ne zaļot tautas ozols, ja tā saknes nesniedzas dziļumā. Šajā grāmatā ietvertie likteņstāsti nav tikai šo dažu cilvēku ciešanu stāsti, bet visas mūsu tautas moku ceļa vēsture. Tā ceļa, kuru ļeņinisma-staļinisma ideologi dēvēja par komunisma ceļu. Komunisma īsto seju vislabāk iepazīna viņi – represētie, kas izgāja cauri drausmīgajai politiskajai mašīnai: cietumiem, čekas pagrabiem, Gulaga nāves lēģeriem Sibīrijā. Tikai viņi var liecināt Dieva un cilvēku priekšā par komunisma patieso seju.

Latvijas vēstures skarbā patiesība – statistika: vairāk nekā 200 000 izsūtīto! 1949. gada 25. martā no Rēzeknes apriņķa – 317 ģimenes: 1210 cilvēki, no Maltas pagasta – 45 ģimenes: 166 cilvēki. Bērni-zīdaiņi, sievietes-grūtnieces, sirmgalvj... Cik no viņiem atgriezušies? Kur viņi? Savās mājās, ja tās vēl nebija nopostītas vai citur pārvietotas, izsūtītajiem neļāva apmesties. Ja uz savu nopostīto māju pamatiem uzcēla pajumti dzīvošanai, vietējās varas iestādes draudēja ar tiesas darbiem. Viņi – kā gāju

putni – tomēr meklēja patvērumu... paši savā zemē: citos pagastos, pārnovados.

Var gadīties, ka dzīves ceļazīmes mums pazūd vai arī, kāda apmulsināti, mēs tās labi nesaredzam, tad katrā laikā mums iespējams pārlasīt šos likteņstāstus un padomāt – par patiesību. Lai saprastu. Ir jāiemācās cienīt šo svēto Latvijas zemi. Latvija ir vienīgā dzimtene zem saules, otras nekur nav.

Ar katru gadu sarūk pagātnes liecinieku paaudze. Paldies jums, mīļie, kas šai grāmatā atstājat savus skaudros likteņstāstus. Tie būs atmiņu būvakmeņi no Maltas pagasta, lai nākamās paaudzes tos varētu iemūrēt vēstures celtnē. Lai piedod tie, kurus neizdevās atrast un uzklaut. Tomēr jūsu vārdi no arhīvu sarakstiem ir iekodēti dzimtā Maltas pagasta likteņgrāmatā.

Bet tiem maltēniešiem, kuri nepārnāca, kuriem pat kapavietas nav Sibīrijas zemē, dzimtajā Maltā – Stacijas ielas skvērā – ir piemiņas vieta. 1991. gada 14. jūnijā te iesvētīts pelēks laukakmens, kurā iekalti vārdi: »Mēs – tie, kas vairs dzīvi neapsūdz, bet tikai svētību lūdz.« Un krusta zīme – kopēja jums visiem, jūsu dvēselēm, kur mieru rast. Šai svētā vietā divreiz gadā – 25. martā un 14. jūnijā – pulcējas ļaudis, lai pieminētu, lai pārdomātu. Mēdz teikt – tauta, kas godā mirušos un kapsētas, ir stipra tauta. Maltā cilvēki cenšas tādi būt.

Kopš 2001. gada 7. marta pāri Maltai līdzās Valsts sarkanbaltsarkanajam karogam plīvo zaļi baltais pagasta karogs. Pagasta ģerbonī uz Maltas upes zilā fona zeltīts spēkrats, upes malā auglīga druva. Tas ir simbols lauku attīstībai. Lai Dieva roka un gaisma vada, sargā un palīdz!

Anna Babre

Kornēlijs Kovaļevskis

TAUTAS CIEŠANU IEVADS

Uzklausīsim sāpju stāstus,
Lai tiem aizmirstības nav.
Pirmās brīves laika gados
Valsts bij celta skaista jau.

Komunisma »paradīze«
Brīves elpu žņaudza tai –
Varmācība cēlās spārnos,
Vēlās pāri Latvijai.

Mūsu Valstij tautas godu
Asinaini pirksti grābj,
Un bez kāpšļiem, slējis zodu,
Boļševiks uz kakla kāpj.

Naida spalvām klātās rokās
Sapņu vizma dubļos slīd.
Sirdis gurst, un prāti mokās
Neziņā, kas notiks rīt.

Vēl nekad tā nebij bijis...
Sargi, Dievs! Lai nav nekad! –
Saulgriežlaika ziedu mījā
Tautu bendē Baigais gads.

Kroplās tundras kapu zaiga
Mocekļus tur apblāzmos –
Nebūs noilguma laika
Nāves pļaujai ledājos.

Stāstīsim šos sāpju stāstus
Nākamajām paaudzēm –
Dzīvajiem lai noņem lāstus,
Vēsture lai spriež un lemj...

Leopolds Baranovskis*

GARĪ IZSYUTEJUMA GODI

Latgola ir muna sapņu zeme. Munā atmiņā jei vysu laiku palīk taida, kaidu es tū redzēju bērneibā.

Asmu pateiceigs tāvam, kurs sova dorba rakstura dēļ dzeivōja daudzōs bīži apdzeivōtōs vītōs Latgolas centrā. Kai policijas kōrteibnīku jū pēc nadaudzim godim arvīn pōrcēle uz jaunu dorba vītu. Laikam te sovs lykumspāks, kas nadūd vaļsts īrednim apsadzeivōt vīnā vītā. Tōpēc par tāva napylnim pīcpadsmīt godim vaļsts dīnastā myusu gimine dzeivōja Bukmuižā, Kaunatā, Atašinē, Drycānūs, Viļānūs un Sylajōņūs.

Mums, bārnim, kotra jauna dzeives vīta Latgolā deve kōrtejū impulsu. Atmiņōs palyka skaistōkī mirklī.

Es mōcejūs trejōs skūlōs. Kotra nu tom maņ kaut kū jaunu deve klōt. Asmu pateiceigs sovam liktiņam, kurs beja nūlicis sōkt skūlas mōceibas jau napylnu 5 godu vacuumā. Tys beja Drycānūs. Es ar osorom acīs praseju tāvu, lai atļau maņ ar spēļu draugim īt uz skūlu. Draugi goņ beja par divim, trejim godim vacōki par mani. Skūlas direktors Začests beja cīnejams cylvāks.

* Džimis Rēzeknes apriņķa Bukmuižā 1926. g. 16. novembrī. Deportēts 1941. g. 14. jūnijā nu Maltas pagasta Garkalnu »Žuburiem«. Miris 1998. g. 17. jūnijā Smolenskā.

Atmiņu stāstījuma pirmpublicējums »Tāvu zemes kalendārā« 1999.–2001. gadam.

Atļōve. Tai 1930./31. mōceibu godā sōcēs muni skūlas godi. Tī apsarōve 1941. gada 14. junī. Bet tod jau es beju beidzis divas klases Rēzeknes Valsts gimnazijā.

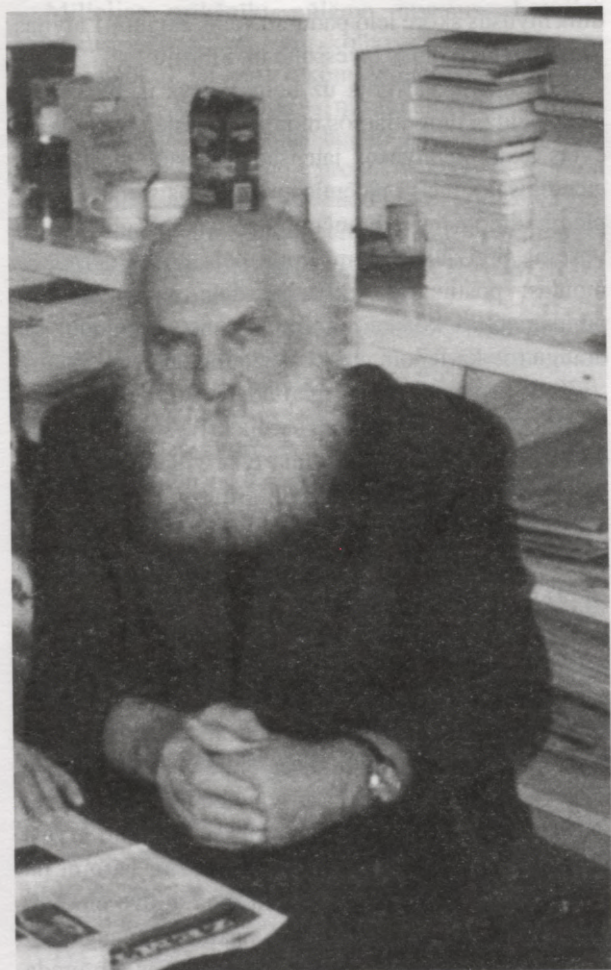
Pēc padūmu varas ībrukšonas Latvijā vyss sōce īt pavysam sovaīdōku ceļu. Taidu, kuru daudzi nu mums navarēja saprast. Jau par godu sōcem pīrast pi vysaidom ryndom: pēc produktim, cytom precem, sōcūt ar buļceņu skūlā.

Pymū mōceibu godu pabeidžu. Vosorā nūtyka dzeīves vītas maiņa – tāvu nu Viļānim pōrcēle uz Feimanim Sylajōņu pogostā. Tāvs beja devis pīkrisšonu, jo Feimani atsaroda tyvu jō saimnīceibai Maltas pogosta Garkolnūs.

Ļūti saspeilāts beja skūlas goda sōkums. Gimnaziju pōrsauce par vydusskūlu. Īvīse jaunus priķšmatus, jaunu leksiku – socialisms, komunisms, ekspluatacija, plutokratija utt. Rudiņa pusē sōkōs varas veiru, t. i., Latvijas bejušūs varas veiru, aresti. Nu munim rodīm beja arestāti krystāvs Jezups Baranovskis – Rēzeknes II policijas īcirkņa priķšņiks, Viļa Kovalevska tāvs u. c. Aizgōja nu dorba ari tāvs – pēc poša lyuguma. Ar 1940. g. 21. septembri jys piļņeigi pōrbrauce uz sovu – Žuburu – jaunsaimnīceibu Maltas pogosta Garkolnūs.

Kai jau nu beja, tūmār 1940./41. mōceibu gods gōja uz beigom. Maja beigōs sōcēs eksameni, kas beidzēs 7. junī. Nūlykti pādejī eksameni (tūs beja ostoni). Varēja braukt uz mōjom, kur saimnīkōja tāvs un mōte. Uz Garkolnu »Žuburim«.

Dīmžāl vosoras atpyutas dīnu vītā maņ iznōce atsapyust napylnas sešas dīnas. 14. junī vīnpadsmytūs

Leopolds Baranovskis, 1997. gads

dīnā myusus skōre lelō padūmu varas akcija – Latvijas vīnas cylvāku daļas izvesšona uz Sibiriju.

Kod akcija jau gōja uz beigom: tys ir, beja sala-seitas leidza jimt atļautōs montas, izkrateita ustoba un cytas ākas un myusus jau īsādynōja automašinā, es atcerējūs, ka naasu pajēmis sovu skūlas sūmu. Pyrms pīcom dīnom es atbrauču nu Rēzeknes gimnazijas vosoras breivlaikā. Sūmā maņ beja pošas dōrgōkōs montas: postmarku kolekcija, daļa munas nalelōs numismatikas kolekcijas, fotoalbums ar munom un draugu fotokarteņom nu skūlas godim un cyti seikumi.

Kod es papraseju, lai maņ atļau un pajimt leidza, vērsinīks atmete ar rūku un saceja krīvyski: »Nu, tikai ōtrōk!« Tai muna skūlas sūma tyka vīlcīnī un brauce 24 dīnas kūpā ar mums uz tōlū Sibiriju, bet tod sōka garūs izsyutejuma godus. Apstōkli gon beja taidi, ka atgōdōju sovu skūlas sūmu tikai pyrmajūs 1941. goda zīmas mēnešūs.

Pa itū laiku myusu saime jau beja zaudējuse brōleiti Vitoldu, kuram nabeja pylnu pīcu godu un kurs navarēja izturēt garū ceļu lūpu vagonā – bez gaisa un kōrteigas pōrtykas, taipat tūs antisanitarūs apstōkļus, kurūs mes, vagona īmitnīki, bejom īsvīsti. Bet bejom mes vagonā 60 cylvāki, ar vīncīgū sanitarū īreici: vagona vydā ītaiseitu atejas caurumu. Beja ļūti gryuši pīaugušam cylvākam, kur tod vēļ mozim bārnim un vacōkim cylvākim. Lelōkū laiku dīnā atļōve elpōt pi aizrestōtim lūdzenim bārnim, naktīs – pīaugušim. Myusus aizsyuteja uz Krasnojarskas nūvoda Dzeržinskas rajona Topolu. Bet na uz ilgu laiku.

Milicijas priekšņiki nūlēme myusus, Latvijas cylvākus, pōrvest uz cytu kolhozu: vēļ vōjōku un nabadzeigōku. Tai mes tykom Mihailovkā. Kolhozu sauce »Nōve kapitalam« – nūsaukums dēļ myusim beja baismeigs. Vysi mes bejom nūdūti Dīva ziņā. Dorbā dzyna, bet nikaidu produktu nadeve, karteņu kolhozā nabeja. Nabeja ari veikala. Mes pōrdzeivōjom tikai nu tō, kū varēja apmaineit pret leidza pajimtajom montom. Patīseibā navajadzeigs beja monts, par tū jau kolhozā nikō navarēja nūpēkt.

Kod zīmas vokorūs, pi vōjas petrolejas lampas voi ari skolu apgaismōšonas, mes – dzeivojūšōs trejs saimes – pīminējom Latviju un sovas tagadejōs probemas, es īgōdōju sovu skūlas sūmu. Storp cytu, sūmā beja ari vīna teira burtneica. Tei jau tymūs laikūs beja vasala bogōteiba, tai kai sādžas pamatskūlā raksteja uz avīzem. Sūmā atsaroda ari divi zeimuli: vīns nu tim – pat kimiskais. Tū es globōju atsevišķi, tai kai nu tō taiseju violetu tinti. Taida tinte kara laikā beja vysā Sibirijā. Kū dareit ar burtneicu? Raksteit dīnasgrōmotu, atmiņas voi pīraksteit vysu, kū nadreikst aizmērst? Pymmais byutu skūlas bīdru saroksts, cikom vēļ vysi uzvōrdi turējōs atcerē. Taipat ari skūlōtōju saroksts un tūs puišu, ar kurim dzeivōju vīnā kūpmitnē. (Tod jau vēļ, nu Latvijas laikim, kūpmitnē beja kūpā gimnazija ar komercskūlu.)

Kai beju nūlēmis, tai ari izdareju. Sastōdeju Rēzeknes Vaļsts gimnazijas skūlnīku – pymōs un ūtrōs klases – sarokstu 1939./40. un 1940./41. mōceibu godā.

Tys saroksts beja taid: Baranovskis Leopolds, Brikule Evgenija, Celmiņa Lilija, Čačka Pēteris,

Deksnis Meikuls, Jackovskis Zdislavs, Jurkāne Veneranda, Gudrite Olga, Kambala Darita, Kazuļs Antons, Kļučnika Evgenija, Kovalevska Ernestine, Kovalevskis Vilhelms, Kožemjakina Stefānija, Krusts Vitolds, Kursīte Anna, Laurinovičs Aloizs, Martiševskis Eginhards, Obrickis Jānis, Poļaks Jēkabs, Roskošs Stanislavs, Rubika Evgenija, Silandža Olimpija, Videmane Vilma, Vōrkule Marija, Ūzule Zenta, Ziemelis Pēteris, Zutis Žanis, Rumpāne Skaidrite.

Uzraksteju arī skūlētōjus, kuri myusus mōceja: Aigare Austra (mes bejom kūpā izsyutejumā vysus 16 godus), Birzniece Zelma, Egle Viktorija, Jakubāns Jāzeps, Gailis Jānis, Garijōne Agnese, Linde Emma, Počs Konstantins, Rēvele, Springoviča Viktorija, Šolks Otto, Usītis, Vilāns Otto, Ziemelis Jānis. Gimnazijas direktors beja Stanislavs Jaudzems.

Es navarēju naīraksteit sovā burtneicā arī tūs kūpmitnes draugus, ar kurim pavadeju sovu breivū laiku. Laikam gon saroksts nav pilneigs, bet, kurus atgōdōju, tyuleņ uzraksteju: Adijāns Bronislavs, Ārmans, Balodis Zigfrīds, Baranovskis Leopolds, Brizga Valerians, Brencis, Brokans Stanislavs, Butkevičs Vladislavs, Čakšs Vitolds, Dzenis Leonards, Ekimans, Geduševs Stanislavs, Kampāns Stanislavs, Kazanovskis Jānis, Karakins Leonards, Leinis Vitālijs, Liņkis Kazimirs, Ločmeļs Vincents, Marcovins, Mežals Jāzeps, Miuriniķs Pēteris, Naibūts, Obrickis Jānis, Ostrovskis Viktors, Paševičs Meikuls, Platonovs Artemijs, Pugačs Lucijans, Rinkevičs Stanislavs, Safronovs Jānis, Sondors Jānis, Stepkāns Stanislavs,

Šikna Pāvels, Širins Stanislavs, Šripāns Boleslavs, Veituls Juris, Ugainis, Zīmeļs Pēteris, Žogota Klements.

Par internata-kūpmītnes audzīnātāju beja slaidais, skaistais disciplīnas mīļotājs, kū ari nu myusim praseja, Nikolajs Breikšs. Myusu saimniece beja eista lauku povore, kurai lobok par vysu veicēs izvoreit taidu pancāku, un ļūti bīži, kas patyka vysim kūpmītnes īmitnīkim. Mes jū saucem par tanti Annu. Uzvārds jai beja Dzene.

Varēja jau byut, ka asmu kū navīn izlaidis, bet tūmār dūmoju, ka atmiņas vēl beja dīzgon svaigas, ari godi beja vēl jauni – tikai 15.

Nōkušō lopaspuse beja veļteita Latvijas kartei. Tū es zeimēju pēc atmiņas un izkrēsōju kotru nu apgobolim ar cytaidu krōsu: palākā beja Kūrzeme, dzaltonā Zemgale, bryunā Vydzeme un zaļā – Latgola. Izkrēsōju jau ar tim zeimulim, kuri beja un kurus varēju salaseit nu Mihailovkas trimdinīkim.

Šudiņ pat pošam interesanti tī pīroksti, kurus tūlaik uzskateju par svareigim dēļ sevis. Beja ari liriskais pavadīns:

Naktīs – pa sapnīm – es dzeivoju šamā laimeigā zemē;
Dīnīs – es radzu eistīneību, bet natycu tam.

Kotram izsyueitajam sovas dūmas,
Bet vysim vad pi vīna mērka – Latvijas.

Pēc atmiņas uzraksteita Latvijas teritorija – 65791000 kv. km, apdzeivoj 1950000 īdzeivōtōju. Īraksteju, ari pēc atmiņas, šai loppusē Leitovas teritoriju – 59478000 kv. km, Igaunijas – 47500 kv. km, Krīvijas – 16510500 kv. km. Šai lopaspusē atsaroda

vīta arī patriotiskam aicinājumam: Latvijas saule mums rāda, rāda un myužīgi rāda, kai saglobot teiru volūdu un Latvijas tykumus!

Nōkušō lopaspuse beja veļteita munai dōrgajai Latgolai. Tū jau es zēimēju ar sevišku ceņteibu. Uzdōdeju vysas pīlsātas, apdzeivōtōs vītas, ceļus, dzeļžceļus, upes un azarus. Taipat arī kotra apriņķa rūbežas: Rēzeknes, Daugavpīls, Ludzas un Jaunlatgolas (Abrenes). Ar atseviškom zēimem atzēimōju vītas, kur tyku dzeivōjis: Bukmuiža, Kaunata, Atašīne, Drycāni, Viļāni, Feimani un Maltas pogosta Garkolnī, kur beja tāva jaunsaimnīceiba – Žuburu mōjas. Atzēimōju arī vītas, kur mōcejūs, un vītas, pa kurom ceļōju Latgolā: Lubōna azaru, Bērzpili, kur dzymuši muna mōte un tāvs, taipat arī daudzas cytas vītas, kas maņ palykušas atmiņā. Laikam gon tōpēc, ka nikur cytur, kai tikai Latgolā, es nabeju bejis. Ir arī pīzeime: »Šū plateibu apdzeivoj 238680 latgališu, bez tam arī cytas tauteibas.« (Cik tys skaitlis precīzs, maņ tagad gryši teikt, bet munā atmiņā tymūs laikūs palicis taidis cipars.) Karte beja pabeigta tamā pošā Mihailovkā 1941. goda 25. novembrī.

Vīna nu loppusem irōdeita jaunsaimnīceibai – Žuburu mōjom. Asmu irakstejis, ka zemes plateiba ir 13,8 ha (tagad gon apstyprynōts, ka plateiba ir 14,4 ha). Uzdōdeits, kas tur beja īsāts 1941. goda pavasarī: auzas, rudzi, kvīši, ōbuleņš, kartupeli, sakņaugi, zērnī u. c. Beja arī apmāram 3 ha lēls ōbeļdōrzs. Tīpat pīraksteju vysus dzeivinīkus, kaidi beja Žuburu mōjōs: zyrgs, divas gūvis, divi syvāni, 29 vystas, trejs suni –

Bobis, Džers un Duksis – un divi kači. Taida beja myusu bogōteiba. Nu ākom beja – ustoba, klāvs, klēts, pērts, škyuņs, pogrobs. Zemes apstrōdōšonai beja orkls, ecēžas, kuļtigators, roti, rogovas, ūre, ījyugs un daudz cyta seika inventara.

Interesanti, ka maņ palyka atmiņā un es uzskateju par vajadzeigu īraksteit sovā burtneicā ari ustobas īkōrtu: vyrtuves goldu, ādamustobas goldu, rokstamgoldu, opolū goldu, patvōra goldu; papa gulta, mamas gulta, muna gulta, Vitolda un Vaļas gultas, divans; mamas skaps, malnais skaps, trauku skaps; bufete, grōmotu plaukts; mozgojamais trauks, patvōrs, primuss, centrifuga, trauku plaukts u. c. Laikam gon na vyss, bet tys, kū skaiteju par svareigōkū un nūpītņōkū.

Sovā burtneicā pīraksteju ari vysus izvastūs, kuri dzeivōja ar myusim Mihailovkā. Pat izdaleju atsevišķi – nu Rēzeknes un Daugavpiļs apriņķa. Nu Rēzeknes apriņķa: Aigare Austra, Aigars Otto, Aigars Noris, Aigare Aina, Aigare (kundzes veiramōte), Ruņģis, Alunānes Anna, Lilija, Alunāni Māris, Alma, Baranovski Marija, Leopolds un Valentina, Bērziņa Antonina, Bucenieki Bronislava, Ticians un Virgilins, Budevica Lidija, Jaskovskas Helēna, Alīna, Jolanta un Amaranda, Kolnačs Donats, Kulikovskas Donata un Regina, Korotkina Sofija, Lotkinas Ida, Haja, Mila, Šeina, Muhanberi Marija, Valentīna, Marina un Evalds, Petrovska Antonina. Nu Daugavpiļs apriņķa: Baiks Anna, Sofija, Onupris, Pīters, Jōņs, Tekļa un vēļ trejs mozi bārni; Kursītis Tekļa, Aloizs, Francis, Andrejs, Stanislavs; Nautrāni Marija, Regina, Adolfs, Eleonora, Antonina; Siļčenka Ella; Rinkins Marta,

Tamāra, Raimonds; Rudāni Tekļa, Bronislava, Vitolds un vēl trejs bērni; Voiciška Tekļa.

Taitod tymā nabadzeigajā kolhozā dzeivōja bez dorba, produktim un karteņom vairōk nakai 60 izsyuteitūs Latvijas cylvāku – vysa napylnu godu, leidz 1942. goda vosorai, kod lelōkū daļu aizsyuteja uz Tōlejim Zīmelim Krasnojarskas nūvodā. Bet par tū jau cyts stōsts.

Par pyrmū Sibirijā pavadeitū godu varātu daudz kū stōsteit. Pats golvonais tūmār beja tys, ka myusu saimes, palykušas bez gimines golvas un golvonajim apgōdōtōjim, navarēja tyuleņ pīsamārōt tai psihologi-jai, kas beja apkōrt. Ari vīteji īdzeivōtōji par tū vīn dūmōja, kai sadabōt ādamū pošim un saimei. Pat vīte-jī īdzeivōtōji nikō nadūmōja par tōļōkū dzeivi, jo tikai byutu šudiņ. Un golvonais jau beja tys, ka vysī tikai par tū dūmōja, kai un kod lobōk pīvōkt sev kū navīn nu kolhoza produktim... un na tikai. Kai tod varēja pōrdzeivōt, jo kolhozā par vīnu dorba dīnu moksōja 11 kapeiku un 160 gramu labeibas? Un tod dūd klōt sādžai, kurā dzeivōja apmāram 200 cylvāku, vēl 60 izsyuteitūs!

Jau pēc pōrs mēnešim lelōkō daļa nu mums uz ilgu laiku – apmāram uz trejim godim – piļneigi atsasvei-cynōja nu gaļas, svīsta, cukura un daudzim cytim pro-duktim. Myusu ēdīņa kartē beja kartupeli un jauna veida ēdīņs – *zatiruha*: nu sabarztim myltim yudinī izvōreita zupa. Un labi, ka beja vēl taida. Sōcem ēst namyzōtus kartupeļus – tys jau beja piļneigi pīja-mams, taipat cepem nu pyvušim kartupelim pankūkas. Saprūtams, bez myltu un tauku.

Pirmūs mēnešus sīvītes ticēja, ka kars ātri beigsīs un myusus uzreiz aizvess atpakaļ uz sovom mājām. Tāpēc, jo viņai ūtrai saimei šaidas taidas lietas – golvonā kōrtā gultas veļa un apģērbs – beja pajimtas leida, tās intensīvi mainēja uz produktim. Bet, zīmai sōcūtis, vajadzēja jau nūpītņi dūmōt par tū, kai dabōt kū paēst kaut vīnu reizi dīnā. Tod jau arī sōcēs tās lelēs bādas, saisteitas ar baigu vōrdu – bods.

Nu, bet atlykušōs lopas sovā burtneicā es beju nūdūmōjis atstōt eisom atmiņom par pagōjušū dīnu voi kaidu nūtykumu. Daudz raksteit izsolkušam cylvākam, vēl puikai, jau nabeja kū, bet tūmār.

1941. goda 20. oktobrī – remontējom traktoru. Deve pušdīnes bez maizes.

22. oktobrī – strōdōju uz traktora kai paleigstrōdnīks. Pušdīņu nadeve.

23. oktobrī – sajēmu myltus – 80 g par dorba dīnu. Aizgōju uz Maksimovku – 7 km – maineit pologu.

30. oktobrī – beju kuļšonas dorbūs. Pirmū reizi nūkrytu nu zōrda. Grīzēs golva.

31. oktobrī – pirmū reizi molu dzērnaveņōs nu vōrpu salaseitūs gryudus. Izcepem maizi.

1. novembrī – vedem zaļōs auzas lelūs blōčūs. Pušdīnēs sausa maize.

4. novembrī – saslymu. Sytu pīstā kvīšus, ēst jau kaut kū vajaga...

5. novembrī – brīsmēigi sōp kokls. Beidzēs kartupeli. Pyvušūs arī apēdem.

6. novembrī – slyms kai nabogs. Bēdeigi sēdēt ar tukšu vādaru.

8. novembrī – drusku lobōk. Aizgōju uz Voznesensku – 5 km – un īmainēju kartupeļus.

16. novembrī – mōte apsveice ar osorom. Pīcpadsmīt godu nav jau jūka līta. Ar ēššonu švakōk.

18. novembrī – atmiņā pōrskrīn pagōjuši godi, bet ari tagadne.

22. novembrī – bādu vēsts – Aigarkundzes veiramōte myruse. Taisejom divejūs škērstu.

23. novembrī – ap plkst. 16.00 nūēvelēju dēļus škērstam un paleidzēju dūbi rakt.

24. novembrī – leidz pusdīnai izrokom trejūs dūbi. Paglobōjom.

3. decembrī – paleidzēju krīvu kaimiņam – večukam – grīzt un škaldeit molku. Vokorā nōveigs slōbums – grīžās golva.

12. decembrī – mama aizgōja nu Učaču, kur maineja drēbes: apmāram uz 336 rublim. (Jei beja stōvūklī jau 7 mēneši, un nauda beja vajadzeiga dēļ slimineicas.)

17. decembrī – dzeivoju pa mōjom un mōcūs krīvu volūdu. Atbraukšu mōjōs kai krīvs.

19. decembrī – izadeve nūpērk 3 litri petrolejas.

24. decembrī – kūču dīna ar vacom paražom. Vysu dīnu naādu. Vokorā zeilejam – uz tukša vādara.

31. decembrī – sagaideju Jaunū godu pi Rinkinim.

1942. goda 1. janvarī – pyrmū reizi jutu, ka krīvu acīs asu nīks – storp taidim pat puikom... Muna dzeive ir salauzta.

Laikam gon es sovu dīnasgrōmotu turpynōtu vēl dīzgon ilgi, bet nabeja, kur raksteit. Tai šai burtneicā tyka īraksteitas munas dūmas: »Vyss jau byutu labi, vacumdīnōs byutu pateikami laseit, bet kū es varu dareit, ka Sibīrijā nav ni papeira, ni burtneicu. Valns taidu dzeivi parōvis! Bez dorba un maizes es.«

Laikam gon es beju dīzgon izšķērdeigs: pavysam moz grīžu vēreibas uz tū, ka burtneica īt uz beigom. Voi tod maņ vajadzēja tamā burtneicā vasalā lopaspusē raksteit sovas atzeimes par pādejū mōceibu godu, raksteit vysu par pādejim pōrbaudejumim skūlā – ar atzeimem pa priķšmatim un komisijas lūceklim – skūlōtōjim, kai ari raksteit vysas eksamenu biletas pa priķšmatim.

Beja ari vēļ vīna lopaspuse, vēļteita apmaiņas lītom: myusu montas – sibirīšu produkti. Labi vēļ, ka, laseidams montas kūpā – golvonais beju es, tai kai tāvam naatļōve ceļtīs nu divana, bet mōtes ar mōsu nabeja mōjōs, es lelu vēreibu nagrižu vajadzeibom, tik jēmu vysu pēc kōrtas nu skapa ōrā un maisā īškā. Labi jēme pretim vysu sibirīši, bet jūs moks ari ļōve jimt vīn vajadzeigōkōs lītas: pologi, spylvynu drēbe, dvīli un cytas drēbes, nu kurom varēja pōršyut noso- jamōs drēbes.

Pologu varēja apmaineit pret 2–3 spanim kartupeļu voi 2–3 kg myltu utt. Jau beja apmaineiti kaidi trejs pologi, tod nūmyrušō brōļa Vitolda manteņas, ari mōseņas Valentinas kleiteņas – nu kurom jei beja iz- auguse, tod pīgōja kōrta ari tāva drēbem. Nasaverūt uz tū, ka mōseņai beja vīnpadsmī godu, jei vēļ ļūti labi atgōdoj, kaļ izmaineja rozā un boltōs kleiteņas, ar kurom jai saisteitas bērneibas atmiņas.

Myusu Sibirijas epopeja beidzēs 1942. goda jūlī, kod steidzamā kōrtā otkon: »Sobiraites!« Syuteja myusus uz garūs un baigūs Zīmeļu pusi. 1942. goda pyrmajā pusē, vēļ Mihailovkā, nūtyka divi īspaideigi gadejumi. 1942. goda 25. februarī pīdzyma myusu

brōleits, kuru nūsaucem par Anatoliju un kuru kristeit pīsanōce maņ pošam pēc mōtes lyuguma. Ūtrais gadejums, kas ari nūtyka februārī, ir jau pīmyņātais naksts izsaukums uz cīma padūmi, kod paziņōja par pīsprīstajim mums 20 godim. Tai beidzēs pyrmais myusu izsyutejuma pūsms, kod mes skaitejom, ka tys ir pats brīsmēigōkais, bet izarōdeja, ka vīnu daļu nu myusim gaida vēl lelōkas pōrbaudes, ka daudzi uz myužim paliks myužēigō sasoluma zemē.

Tei vīta, kurā 1942. goda 18. septembrī tyka izsvīsti krostā vairōk nakai 500 izsyuteitūs, nabeja sola, bet Jenisejas krosa lobō puse: nu tyvōkōs apdzeivōtōs vītas – 12 km attōlumā, pi tam upes ūtrā krostā; taipat vairōk nakai 100 km nu rajona piļsātas Igarkas – Krasnojarskas nūvoda Tōlejūs Zīmeļūs, aiz polarō lūka. Tū vītu sauce par Agapitovu. »Nōves solas« nūsaukumu vītai deve izsyuteitī cylvāki, kas tik daudz izcīte par vīnu godu; ari cyti tōs puses izvastī, pi kurim nūnōce baigōs vēstis par ļaužu būjā išonu.

Tagad jau piļneigi skaidrs, ka cylvāki, kas tyka nūreikōti uz Igarkas rajonu – vairōk nakai tūs varēja pījimt, beja piļneigi nūlamti nōvei. Taidai vītai jau vajadzēja byut kai var tōļōk nu Igarkas, piļneigi izolātai un nūdūtai liktiņa varā!

Tūmār laikam gon dēļ tō, lai varātu kai na vīn attaisnōt sovu reiceibu, tī, kurim vajadzēja atbiļdēt par izsyuteitūs izvītōšonu, nūreikōja, jau navigācijas beigōs, vīnu baržu ar produktim, plūsta daļu ar bolkom un ceļtnīceibas materialim, instrumentim. Tys beja izdareits, kai jau padūmu vaļstī beja pījimts, uz »avosj«, tys ir – golvonais izstumt kuteri ar baržu nu

Igarkas, bet, voi nūkljus uz Agapitovu, voi īsaļs Jenisejas ladā, tys jūs pavysam nainteresēja. Golvonais, lai varātu pateikt, ka ir izdarejuši vysu, kū varēja.

Krostā izsvistī cylvāki beja piļneigi nūklivuši sovā ziņā. Nabeja sorgu, nabeja miliču, nabeja komendanturas darbinīku... Par vysim komandēja kaidi pīci Pivolgas vōciši, kuri beja taidi poši izsyuteitī, kai mes vysī, un kurim tūmār, kai bejušim partijas veirim, uzticēja »ryupeitīs« par izsvīstajim krostā voi ari atstōja jūs liktiņa varā – vairōk nakai 500 cylvāku, nu tim vairōk nakai 100 nu Latvijas.

Jau pyrmajōs dīnōs sōcēs ceiņa par izdzeivōšonu. Krostā vysu laiku dadzynōja gunkurus. Vīna saime voi vairōkas kūpā gōdōja molku nu meža, meklēja akmiņus, nu kurim taisēja povorda vītu: karsēja yudīni voi vōreja tū pošu popularū zupu – yudinī ījauktus myltus. Nu tō, cik saime varēja atsaļaut, beja atkareigs ari tōs putras bīzums. Bet cik gon tei beja garšeiga! Lykōs, ka cylvākim vairōk nikō i navajadzātu, tikai itū lelū breinumu leidz seitumam paēst. Ilgu laiku, vairōk nakai divas nedeļas, deve kotram trimdinīkam pa 100 gramu myltu. Tys beja vyss...

Pa tū laiku nu sādžas, kura beja ūtrā Jenisejas pusē, atvede laivōs lelas teltis. Kotrā nu tom varēja nūsavitōt apmāram 100 cylvāku. Taida lela telts apsakurnōja tikai ar vīnu dzeļža mucu, kas tyka izmontōta kai dzeļža cepleits. Kaut kaidis jau syltums beja, bet tikai tim, kuri beja aizjāmuši lobōkōs vītas – tys ir, tyvōk pi krōsneņas. Beja ari rynda dēļ sildeišonas: pasēdi 10–15 minušu pi krōsneņas un atbreivoj vītu cytam. Tōlejūs Zīmeļūs oktobrī sols naktīs beja jau -20° un pat zamōk.

Nu slyktas ēššonas, sola un piļņeigōs vīnaldzeibas, kas apjēme lelōkū tīsu izsyuteitūs, sōka īt būjā cylvāki. Tod jau nabeja īspējams pat registrēt būjā aizgōjušūs. Tū gon izdareja vēļōk, pēc tyvinīku aptaujas. Tōpēc jau navar piļņeigi byut pōrlīcynōts par tū, cik tī dati ir precizi. Tūmār pēc daudzim godim maņ izadeve sameklēt pādus, kas atstōjuši sovū zeimi par šausmeigū »Nōves solu«.

Lai gon maņ ir vysu būjā aizgōjušūs saroksti vīna goda laikā »Nōves solā« – nu 1942. goda 18. septembra leidz 1943. goda septembram, tūmār dūmoju, ka, rokstūt dēļ Latvijas, pīminēšu tikai tūs būjā aizgōjušūs dažaidu tauteibu cylvākus, kas 1941. goda 14. junī izvasti nu Latvijas: Grāvīte Olga – 10. 10. 42., 36 godi; Šulce Nina – 19. 10. 42., 52 godi; Kazaka Izabella – 12. 10. 42., 1 gods; Baranovskis Anatolijs – 7. 10. 42., 7 mēn.; Vjaksas Biruta – 17. 10. 42., 4 godi; Grebežs Valdis – 13. 10. 42., 9 mēn.; Pagrode Anna – 7. 12. 42., 38 godi; Voitiša Lidijs – 13. 12. 42., 5 godi; Birzule Paulīna – 14. 12. 42., 64 godi; Kravale Vera – 29. 11. 42., 38 godi; Vilne Malda – 15. 11. 42., 8 mēn.; Pagrods Ivars – 19. 11. 42., 6 godi; Gruntsbergs Jānis – 24. 11. 42., 57 godi; Makarskis Ilmārs – 18. 11. 42., 13 godi; Makarska Akulina – 5. 12. 42., 40 godu; Lazda Milda – 8. 12. 42., 50 godu; Rudzītis Jānis – 2. 12. 42., 3 godi; Martinsone Anna – 7. 12. 42., 68 godi; Gruntsberga Alvīna – 6. 11. 42., 56 godi; Lazda Konrads – 22. 12. 42., 17 godi; Nicis Arnolds – 21. 12. 42., 27 godi; Nahimovskis Jefrems – 8. 01. 43., 15 godi; Arcimovičs Georgijs – 7. 02. 43., 14 godi; Lets Verners – 3. 01. 43., 14 godi; Puķudruva Gunārs – 11. 11. 42., 4 godi; Puķudruva Kristīne – 14. 01. 43., 62

godi; Kravaļš Jānis – 2. 02. 43., 15 godi; Zemzare
 Jūlija – 27. 10. 42., 63 godi; Melnbārde Astra – 15. 01.
 43., 32 godi; Rule Berta – 6. 11. 42., 62 godi; Lase
 Mirdza – 26. 03. 43., 22 godi; Lase Emīlija – 20. 02.
 43., 50 godi; Lasis Pēteris – 16. 04. 43., 12 godi;
 Krieviņš Vilhelms – 2. 03. 43., 57 godi;
 Koksmunlenders Ingus – 2. 05. 43., 14 godi; Liepa
 Valda – 19. 03. 43., 2 godi; Ragaine Alma – 28. 04.
 43., 44 godi; Ragainis Vilis – 28. 05. 43., 14 godi;
 Ragaine Maija – 26. 03. 43., 9 godi; Voitiša Antonina
 – 30. 03. 43., 17 godi; Voitišs Andrejs – 16. 03. 43., 3
 godi; Rudzīte Kristīne – 11. 04. 43., 69 godi;
 Barševska Marija – 16. 02. 43., 9 godi; Ragaine Ruta
 – 26. 02. 43., 12 godi; Voitiša Veronika – 4. 03. 43.,
 51 gods; Lazdiņa Teofila – 25. 05. 43., 47 godi; Liepa
 Vilma – 25. 05. 43., 35 godi; Puķudruva Marta – 24
 godi; Gailīte Kristīne; Bērziņa.

Taidis ir tys sāru saroksts. Voi tys ir pilneigs, gryuši
 teikt. Var jau byut, ka sarokstūs nav īraksteiti vysī
 myrušī cylvāki, jo taidus sarokstus vede uz Igarku
 vīnu reizi kvartalā. 1942. goda oktobrī Agapitovā beja
 organizeits arteļs: arteļa vadeitōjs – vōcīts Andrejs
 Fooss, valdē nu Latvijas beja Leonīds Klenders nu
 Rundānim un grōmatvede – vōcīte. Jōs pīnōkums beja
 īdzeivōtōju sarokstu sastōdeišona un nūmyrušūs
 cylvāku lītu nūkōrtōšona. Kai tagad tyka zynoms, šū
 dorbu jei 'na vysai kōrteigi ir pildejuse, jo navīn
 myrušūs sarokstūs ir kļyudas, bet ari dzeivūs vydā.
 Dūmojams, tī saroksti var byut par procentim desmit
 naprecizi.

Taidis lels skaits būjā aizgōjušūs, kod tys nabeja
 epidemiju rezultats – nabeja tifa un cytaidu infekciju

slimeibu, licynoj par tū, ka tei beja mērkīceiga cylvāku iznycynōšona ar boda paleidzeibu.

Palykušas atmiņā vīna ūtra epizode nu tim boda laikim. Myusu zemneicā, apakšējās lōvās, dzeivōja Lašu saime. Vysi pīauguši cylvāki: mōte Emīlija – jai beja 50 godu, meita Mirdza (22 godi) un dāls Pīters (12 godu). Jau vairōk nakai divi mēneši jī gulēja uz vītas: beja galeigi nūvōjējuši. Maizes »paikas« – 400 gramu vīnam cylvākam – napītyka. Mōte sōce jaukt myltim klōt zōdža skaidas, kū jēme tepat zemneicā, kod grīze molku. Jī na tikai poši ēde, bet ari īteice cytim, sokūt, ka tai asūt garšīgōk un pat seitōk. Rezultats beja drausmeigs: pyrmō nūmyra mōte, pēc mēneša – meita, un vēl pēc pusmēneša – dāls. Tai aizgōja būjā latvišu gimine, kurai Latvijā beja lela lauku saimnīceiba, un, kai poša mōte bīži myusim stōsteja, cik daudz un dažaidu garšēigu produktu jūs saimnīceibā ražōja – varātu pabarōt vysu myusu zemneicu.

Leidz tyvōkajai sādžai beja 12 km. Tei saucēs Plahina un atsaroda ūtrā Jenisejas krostā. Sādžēņa beja nalela – kaidu 20 mōjeņu. Tī beja kolhozs. Ari tī beja izvastī cylvāki, ari nu Latvijas. Zīmā, kod jau beja kaidis navīn ceļš – pa upi nūsprausts ar kryumu zorim, dažreiz styprōkī nu myusejim gōja uz tū sādžu, lai dabōtu kaidu pōrtyku, mainūt tū pret vīnu ūtru manteņu.

Myusu zemneicā beja vairōkas ebreju gimines. Vīna nu tom – Nahimovski – beja dīzgon lela: pamōte Leja, jōs veira bārni Seņa – 14 godu, Leja – 12 godi, Cypa – 9 godi, Leiba – 11 godi un pats vacōkais, ari apgōdnīks Jefrems – 15 godu. Jys tyuleņ pēc Jaunō goda, salasejis kaidas manteņas – maisēņā uz mugo-

ras, aizgāja uz Plahinu. Nūbeja tī vīnu naktī un vokora pusē izgāja uz Agapitovu. 12 kilometru jau nav tik gars ceļš, un, byudams piļneigi nūvōrdzis, jys pavysam nadūmōja par tū, kai pošam daīt leidz zemneicai, bet dūmōja tikai par tū, cik laimes jys atness sovejim, izvōrūt nu tō vīna putrōmu kilograma taidu garšeigu ēdīni dēļ vysu. Bet spāka īt tōļōk palyka mozōk un mozōk.

Lai gon soltums, pi kura mes jau vysī bejom pīroduši, nabeja vysai lels, kaidi -40° voi -45°, un jys gon zynōja, ka atsasēst un atsapyust jam nav tīseibu, tai kai tyulen apīt mīgs un tod jau ir jōguļ ilgi, ilgi, bet spāka jau nabeja pavysam. Jys paklupa... Cēlēs... Otkon klupa... Golvonais – tikai uz prīšku! Un naaizmigt – napazaudēt samaņu. Kod atroda Jefremu, pa ceļa stygu varēja redzēt, kai metrus symts jys beja rōpōjis uz prīšku, cikom vīn pītyka spāka... Taidu jū, rōpojūšā stōvūklī, ari atvede uz zemneicu.

Ap šū laiku Agapitovā jau beja aizgōjuši būjā – nūmyruši nu boda – vairōk kai symts cylvāku: nu vīnai nōvei vairōk voi mozōk – moz kas uz tū grīze vēreibu. Beja ari taidi, kas dūmōja: »Lobōk jō vītā byutu es. Navajadzātu mūceitīs...« Taidi beja tī apstōkli tymūs laikūs.

Beja mozlīt vēļōk Agapitovā ari taidis gadejums, kod pavysam izabodōjušōs jaunas sīvītes, byudamas zvejā un nagrybādamas zagt pošu nūgyutōs zivis, grīzēs pi priķšnīceibas, lai jom īdūd lelōku normu zyvu, ar kuru varātu izsolkumu remdēt. Taidu praseibu uzskateja par pretvaļstisku uzastōšonu un trejs nu jom – Rinkinu, Zaki un vēļ vīnu – nūdeve tīsai, kas pīsprīde pa divi godi lāgerī.

Tagad jau varātu ar arhiva dokumentu paleidzeību (lai arī na vysai precīzi) izdareit kūpsavilkumu: par viņu zīmu Agapitovā aizgāja būjā puse izvastūs cylvāku. Nu vairōk kai 500 Jenisejas krostā izsvīstūs cylvāku dzeivi palyka 273. Četrdesmit deveni nu Latvijas izvastī arī palyka Agapitovā – myužēigō sasoluma zemē.

Atmūdas sōkumā, tys beja 1988. godā, Latvijas pōrstōvi tamā vītā uzstōdeja lelu krystu – pīmiņas zeimi vysim nōvē aizgōjušajim.

Tei ir tikai viņa taida vīta, kur aizgāja būjā tik daudz cylvāku 1942.–1943. goda zīmā. Bet vysā plašajā Krasnojarskas nūvodā izsyutejuma vītu beja daudz, un kotrā nu tom gōja būjā daudz cylvāku – arī latvīši. Bet voi jūs kas navīn un kod navīn saskaiteis? Un tūmār! Atdūt jim tagad tū, kas pīsanōce jim tod – ir vysu myusu krīsteigais pīnōkums.

Padūmu izsyuteitūs statusa kai taida nabeja. Tys veidōjōs nu dažaidim nūlykumim, kurus izdeve augstōkō NKVD (ITK) un KGB (VDK) vadeiba. Vysūs tymūs nūlykumūs beja tikai runa par aizlīgumim un atbīldeību, jo trimdinīks tū naizpīldeja.

Pymajā trymdas godā, kod myusus izsyuteja uz Sībiriju, nivīnam nu mums naizdeve uz rūkom nīkaidu dokumentu, pat vīnkōršu papeira gabaleņu – aplīceību ar štampeli: NKVD. Vyss, kas myusim nabeja atļauts, beja izteikts NKVD komendanta vōrdim, par kū vajadzēja pasaraksteit. Kai saucēs tys dokuments, es personeīgi nazynōju. Nazynōja un napīgrīze tam nīkaidas vēreibas arī pōrējī, jo vysī bejom vairōk kai pōrlīcynōti, ka 1941. un 1942. godā vyss itys teatrs

beigsīs un ka mes ōtri atsagrīzsim Dzimtinē – sovā Latgolā. Vyss bejušais byus vīn kai mūrģs...

Bet eistineiba gōja sovu ceļu. Komendanti myusus saskaiteja, registrēja un mūdri vārōja, lai mes dzeivōtu tamā sādžā, uz kurīni bejom aizvasti.

Vīneigō oficialō ziņa beja 1941. goda zīmā, kod tūs, kuri bejom izsyuteiti uz Krasnojarskas nūvoda Dzeržinskas rajona Mihailovkas sādžu, izsauce naktī komendants uz cīma padūmi un paziņōja, ka mes asam izsyuteiti ar NKVD lāmumu uz 20 godim. Par vysu myusu ģimini – mōti un mōsu – pasaraksteju es, tai kai mōte beja stōvūklī, bet mōsai beja vīn 11 godu.

Interesanti, ka tagad – pēc 50 godim, kod īpasazynu ar sovu litu, tī papeiri par 20 godu izsyutejumu, kas mums pīsprīsts, nabeja atrūnami. Vaicōju Spridzāna kungam, voi te ir vysī dokumenti. Jys atbiļdēja, ka lītā atsarūn vysī tī dokumenti, kuri ģim beja vajadzeigi.

Pyrmais oficiali nūformātais dokuments jau beja Igarkā. Tys dokuments, par kuru vajadzēja pasaraksteit, skanēja tai:

»Maņ, socialajam izsyuteitajam Baranovskam L. A., dzymušam 1926. godā, dzeivojūšam Igarkā, paziņōts, ka ar Latvijas PSR NKVD lāmumu asmu izsyuteits administrativā kōrtā un maņ nav tīseibu izbraukt (kaut uz nailgu laiku) nu nūrōdeitōs maņ pastōveigōs dzeives vītas, jo nav NKVD organu atļōves.

Ir nūteikts, ka periodiski maņ personeigi jōit registrētīs – tai vītā un laikā, kas uzrōdeits aplīceibā (pases vītā) Nr. 57.

Par šō nūrōdejuma pōrkōpšonu asmu breidynōts pēc 82. panta. (Paroksts.)

Parokstu apstyprynoĵ Milicijas nūdaļas komen-dants Ponomarĵovs.«

Kod personeigi vajadzēja stītīs komendanta priškā? Tys laiks beja – divas reizes mēnesī. Registrētis vajadzēja it pēc dorba, un, jamūt vārā, ka tymā laikā Igarkā taidu izsyuteitūs beja vairōk nakai 10 tyukstūšas cylvāku, dažaidu tauteibu, nūteiktajōs registrācijas dīnōs sasalaseja lelas ryndas, un vīnu ūtru reizi naapkurynojamā koridorā vajadzēja stōvēt 5–6 stuņdes. Labi vēļ, ka vysa tei registrēšonōs beja uzlykta maņ un komendants atļōve maņ kai saimes golvai registrēt vysas apliceibas, t. i., ari mōtes un mōsas. Par moralū pusi un pazamōjumim, kū radeja tik bīža registracija, moz kas dūmōja. Golvonais beja izdzeivōt un cerēt uz tū, ka vīnu reizi tys vyss beigsīs.

Registrēšonōs pi komendanta jau nabeja vīneigais īrūbežōjums izsyuteitajim. Beja ari cyti. Pīmāram, nivīns nu myusim nadreikstēja strōdēt sovā profesijā, bet tamōs organizacijōs, uz kurīni myusus nūsyuteja NKVD. Myusim beja aizlīgts ījimt kaidu omotu organizacijōs: par priķšnīku, inžīneru un cytus atbiļdeigus omotus. Nivīns nu mums nadreikstēja strōdēt par skūlōtōju.

1949. godā izsyuteitūs sīvas, kuras strōdōja par pamatskūlas skūlōtōjom, pošas byudamas breivas, t. i., nabyudamas izsyuteitōs, tyka atbreivōtas nu dorba. Nu latvīšu giminem taidas beja – Ružāna, Rubeņa un muna kundze.

Lai gon atļōves nu komendanturas precēšonōs jautōjumūs navajadzēja, tūmār tōs, kuras apsaprecēja ar izsyuteitajim, nūkliva uzskaitē. Vīna ūtra saime nimos nabeja registrējušīs, namaineja uzvōrdu, un pat tod, kod dzyma bārni, jūs dzimšonas apliceibōs bīži

tāva vītā beja lela streipe. Jo jau runāt konkrēti par myusu gimini, tod ni meita, ni dāls nabeja sōkumā registrēti munā uzvōrdā. Ari lauleibas dokumentus mes nūformējom un apmainejom dzimšonas aplīceibas bārnim tod, kod sajēmu dokumentus par atbreivōšonu.

Gryuši beja turpynāt izgleiteibu izsyuteitūs bārnim augstōkōs skūlōs. Igarkā taidu ari nabeja, bet izbraukt uz cytu piļsātu mōceibu nūlyukā nadreikstēja. Pymō īspēja beja dūta 1954. godā, kod paplašynōja regionu, pa kuru mes varējom breivi braukōt: taidš beja vyss Krasnojarskas nūvods. Tod jau daudzi, kuri beja beiguši vydusskūlu Igarkā, varēja izbraukt uz Jeniseisku, Krasnojarsku voi Abakanu, kur beja augstskūlas, lai varātu turpynāt mōceibas. Vairōki jaunekli un meitines turpynōja sovu izgleiteibu augstskūlōs. Rodōs ari īspēja mōceitīs naklōtinē institutūs, kas atsaroda Krasnojarskas nūvodā.

Igarkā jau beja pīteikūši lela latvišu diaspora. Daudzi nu jim beja ar lobu izgleiteibu, lobi specialisti. Pimāram, Kangara, Otlandes un Kļaviņa kundze strōdōja Igarkas teatrī. Amaņa kungs – par piļsātas arhitektu, Lediņa kungs beja rentgenologs, Svidlers nu Reigas – mōkslinīks, daudzi beja grōmatveži u. c., kas praseja izgleiteibu. Bet patīseibā tys beja jau naoficiali atļauts pēc »vysu tautu tāva« Stalina nōves.

Lai cik styngra beja myusu vaktēšona, tūmār bēgšonas gadejumi beja. Vīnā nu dokumentim, kurs beja publicāts presē, beja teikts, ka bejis vairōk nakai 8000 bēgšonas gadejumu. Tū jau ir gryuši teikt, cik precizi voi nā, bet divi voi trejs gadejumi beja ari Igarkā. Vīnā taidā gadejumā, lai ari lelu paleidzeibu

nasnēdžu, tūmār zynōju un paleidzēju, cik varēju, beja Fraņča Kursiša (nu Leivōnu) bēgšona. Jys laimeigi tyka cauri vysai Rītumsibirijai, Krīvijai un nūkliva Leivōnūs. Tūmār tī palikt navarēja un aizbrauce uz Ventspili, kur īsastōja dorbā kugnīceibā. Pīcus godus jū meklēja NKVD un tūmār 1952. godā sajēme cīt, bet atļōve pošam – jau ar sīvu, kas nagribēja jū vīnu laist, atsagrīzt Sibirijā. Tod myra Stalins, un Fraņčam Kursītim izadeve dabōt dokumentus un atsagrīzt Ventspilī, kur beja atstōti jūs bārni. Šei epizode ir ļūti interesanta, un, jo tikai Fraņcs turēs sovu vōrdu un par sovu bēgšonu vysu apraksteis, tod jau tys byus ļūti interesants un taisneigs stōsts.

Nu 1948. leidz 1957. godam, kod apstōkli jau beja mozlīt lobōki – vysī strōdōja un sajēme olgu, ar kuru jau varēja iztik, breivā laikā daudzi latvīši nūsadorbōja ar sportu. Futbolu spēlēja Arturs Bārzda, Burans, brōli Stingrevici; volejbolā – Āboltiņš; boksā – Vasmanis; šahu – Mekšs, Freiss un daudzi cyti. Tymā laikā ari es spēlēju futbolu, volejbolu, basketbolu, slēpōju un spēlēju šahu.

Bet problemas jau beja tōs, ka leidz 1954. godam mes nadreikstējom izbraukt nu Igarkas, lai gon, pīmāram, futbolu vajadzēja spēlēt nūvoda saceikstēs Turuhanskā, Ačinskā un cytōs nūvoda piļsātōs. Tod beja taidš gadejums, ka mani vīnu, bez sorga, komendantura naatlaide spēlēt, bet vītejō sporta vadeiba, kuru atbaļsteja ari izpyldu komiteja, uzstōja, lai mani atlaiž bez pavodūņa voi dūd taidu leidza. Tai kai tys beja piļsātas prestiža jautōjums, tyka pījymts lāmums – komandēt vīnu nu komendanturas strōdnīkim mums leidza uz Turuhansku. Vysas dīnas, kod mes spēlējom

futbolu, blokus munim vortim (es spēlēju par izlases vortsorgu) staigāja ūtrs vortsorgs. Ar komendanturu pa vysim 15 godim beja dažaidas situācijas, un vīnu ūtru reizi, kod nasagribēja braukt strōdēt ōrpus Igarkas, sacejom, ka izbraukt nu piļsātas myusim ir aizlīgts. Lai gon tei nabeja dogma, tūmār dažu reizi varēja spekulēt sovā lobā.

Bet vysam pīnōk sovs gols. Tai ari myusu beztermiņa izsyutejumam pīnōce gols. Masveida atbreivōšona sōkōs 1956. godā. Muna un munas gimines rynda pīnōce 1957. godā. Tys dokuments izaskota tai:

»1957. goda 18. februārī.

Latvijas PSR īkšlītu ministra vītņīks Smirnovs (paroksts).

Uzskotu, ka: Baranovski Leopoldu Ontona dālu, dzeivojūšu Igarkā, nu specizsyuteišonas uzskaites nūjimt.

Nūrōdejums: PSRS MVD* Nr. 1094/k nu 27. 04. 55.

Šū lāmumu aizsyuteit uz Krasnojarskas nūvoda UVD** dēļ izpīļdeišonas.«

Un beidzūt:

»KVITĒJUMS

1957. goda 5. martā

Maņ, Baranovskam Leopoldam Ontona dālam, dzymušam 1926. godā, dzeivojūšam Igarkā, 1957. goda 5. martā paziņōts par munu atbreivōšonu nu specizsyutejuma un maņ izdūta aplīceiba Nr. 57 1957. goda 28. februārī. Pēc munas vēlēšonōs, varu palikt voi izbraukt nu Igarkas. Paroksts (L. Baranovskis).«

* Ministerstvo Vnutrennih Del (Īkšlītu ministrija).

** Īkšlītu pōrvaļde.

Tei jau beja pylna laimes dīna, kuru es gaideju vairōk nakai 5700 dīnnaktis. Bet, kai bīži tys nūteik, kod ir sasnāgts mērkis voi tei ilgi gaideitō dīna, tod īsastōj jaunas problemas. Lai gon pyrms četrupadsmīt voi desmit godim beja tikai vīna vēlēšonōs: ōtrōk atsagrīzt Dzimtinē.

Tagad rodōs vaicōjumi. Kas tevi gaida Dzimtinē? Kū var dūt un pīdōvōt tev un tovai giminei šūdīnas Dzimtinē? Kū tod nūzeimōj atbreivōšona nu izsyutejuma? Tei jau ir leidzeiga tai zemes reformai, ar kuru pagōjušajā godu simtinī zemnīkim īdeve na tikai breiveibu, bet arī atbreivōja nu zemes.

Tūmār Dzimtines bolss un ilgas pēc tōs dareja sovu. Vairōk nakai 80 procentu nu palykušim dzeivajim latvišim tūmār atsagrīze Latvijā. Tī, kuri pagaidam vēl palyka, uzturēja stypras saites ar Dzimtinī – myusu Latviju un Latgolū.

Gaļina Libiņa

KĀ ĻAUNS MURGS

Esmu dzimusi 1919. gada 1. janvārī Rēzeknes apr. Kaunatas pag. Roskošu muižā zemnieka Vilhelma Danovska ģimenē. Biju precējusies ar Kuļikovski.

Mums bija pusotru gadu vecs dēliņš, un es biju mātes cerībās, kad 1941. gadā sāka vajāt un izsūtīt Latvijas Republikas laikā darbojušos aktīvākos cilvēkus. Mans vīrs bija aizsargs. Viņš bija kārtīgs cilvēks, labs ģimenes tēvs, nevienam neko ļaunu nebija nodarījis, tāpēc neko ļaunu negaidījām. Bet ļaunums nāca.

Vīru arestēja 1941. gada 14. jūnija rītā – kā noziedznieku zem šauteņu stobriem aizdzina no mājām. Pēc četrām stundām pajūgā ieradās pēc manis un bērna divi karavīri un privātais. Mūs ar dēliņu aizveda uz Kaunatu. Pie pagasta mājas bija daudz cilvēku – tādu pašu, kā mēs. Tur vēl satiku arī savu vīru. Arestēto apsargi sacīja, ka varēsīm palikt ģimene – visi trīs – kopā. Ticējām... No Ezernieku puses piebrauca smagās automašīnas ar cilvēkiem. Tajās sadzina arī mūs. Braucām līdz Rēzeknes I stacijai. Tur mūs sagrūda lopu vagonos – vīru nošķīra no mums citā vagonā. Redzēju viņu pēdējo reizi. Vēlāk uzzināju, ka ticis nošauts.

Kad vilciens sāka kustēties austrumu virzienā, visi – lieli un mazi, veci un jauni – raudājām... balsī. Sāpēs gaudoja it kā viss ešelons.

Braucām ilgi, likās – nekad nebūs gala. Stacijās ārā nelaida, dabiskās vajadzības kārtojām vagonā, tā grīdā bija caurumi.

Beidzot nonācām pilsētā, kuru sauca par Krasnojarsku. Sadzina lielā mājā. Tad nāca saimnieki – uzpircēji. Spēcīgākos izvēlējās pirmos – tas bija darbaspēks. Mani ar pusotru gadu veco dēliņu, esošu vēl mātes cerībās, nevienam nevajadzēja. Arī otra ģimene – māte ar četriem bērniem, uzvārds Juraga, ilgi gaidīja. Beidzot mūs paņēma uz Špakovas kolhozu Dzeržinskas apgabalā. Dzīvojām vecā, pussabrukusā mājā kopā ar ebrejieti Mahinoviču no Rēzeknes, viņai bija seši bērni.

Mans dēliņš drīz vien nomira no bada un dizentērijas. Manās bēdās vietējie bija līdzjūtīgi – izraka kapu, palīdzēja apglabāt, pat nelielu galdiņu uzklāja. Drīz vien piedzima meitenīte – bez jebkādas medicīniskās palīdzības, piepalīdzot ebrejietei, turpat uz grīdas cisām. Tūlīt pēc dzemdībām bija jāiet darbā, jo nebija ko ēst. Pa krūmiem lasījām tādas apaļas, kartupeļiem līdzīgas ēdamās saknītes. Meitenīte vārga divus mēnešus, līdz Dievs pasauca pie sevis.

Pēc tam braucu pie brāļasievas, viņa dzīvoja Dzeržinskā. Apmēram pēc pusgada mani arestēja un aizveda darbā uz šahtām, kas bija Kiseļevskas pilsētas tuvumā. Te darbs bija grūts – vajadzēja no šahtām sūknēt ūdeni. Ziemā slapjais apģērbs sasala. Te saslimu ar tifu. Pusnemaņā jutu, ka mani tin palagā un runā: »Эта до завтра умерет*«. Izturēju. Nāca pie manis uz slimnīcu šahtas latvieši. Šahtās nostrādāju no

* Šī līdz rīt dienai nomirs.

1942. līdz 1946. gadam. Decembrī atbraucu (par labu darbu piešķīra atvaļinājumu) uz Latviju.

Atpakaļ vairs neaizbraucu, mainīju uzvārdu, apprecoties ar Augustu Libiņu no Andrupenes pag. Lipušķiem. Maltā uzcēlām mājiņu. Piedzima dēls Vitolds, pēc pāris gadiem – meita Eleonora. Dzīvoju kopā ar dēla ģimeni. Mūžs pagājis kā ļauns murgs. Palicis tikai lielais jautājums – kādēļ?

Alma Babkeviča (Nagle)

PALĪDZĒJA IZDZĪVOT TĒVA ŠUJMAŠĪNA

Pagājuši vairāk nekā 50 gadi kopš tās baigās nakts, bet aizmirsies nav it nekas. Visu redzu, kā tas notiek. Nakts no 24. uz 25. martu. Skaļa dauzīšanās pie durvīm un uzkliedzieni – tās atvērt – uzmodina no miega. Istabā iebrūk bruņotu karavīru bara pavadībā virsnieks un daži vietējie partijas biedri. Nolasa ziņojumu, ka mūsu – Nagļu – ģimenei pavēlēts divu stundu laikā savākt visnepieciešamāko ceļam uz Sibīriju – nometinājumā uz mūžu.

Mēs, četri bērni, izmisīgi raudam. Uz mūsu – kāpēc, kāpēc, ko mēs esam kādam nodarījuši – atbilde: »Jūs esat kulaki!« Kādi mēs kulaki!? Dzīvojam savā mājā tepat Maltas centrā, tēvs un māte rokpeļņi – šuvēji. Mēs – bērni – vēl skolnieki. Nu esam izbiedēti, apjukuši. Tēvs stāv pie galda bruņoto vīru ielenkumā. Māte vaimanādama skraida pa istabām, lūdzas Dievmāti apžēloties, lauza rokas, viss krīt. Es mirkstu asarās un domāju – nekā man nevajag, nekā, nekā...

Redzot, ka mēs neesam spējīgi neko sakarīgi domāt, nedz arī līdzņemamo savākt, iejaucas viens no partijniekiem – biedrs Sevastjanovs. Viņš saka: »Alma, sameklē un dod šurp maisus!« Atnesu, bet nevaru pakustēties. Redzēdams, ka no mums jēgas

Alma Babkeviča (Nagle) Isilkuļā, 1951. gads

nav, pats sāk šais maisos no skapjiem, no gultām drēbes vākt un bāzt iekšā. Tēvs virsniekam prasīja atļauju paņemt līdzī šujmašīnu. To neatļāva. Tad Sevastjanovs nemanot noņēma kājminamās šujmašīnas augšējo daļu un slepus iebāza kādā maisā starp drēbēm. Lai viņam paldies! Tai bija milzu vērtība.

Mans tēvs Kazimirs bija diplomēts šuvējs-piegriezējs ar lielu darba pieredzi (toreiz tēvam bija 51 gads). Sibīrijā tēvs šujmašīnu sakārtoja par kājminamu, un abi ar māti, mums meitenēm piepalīdzot, šuva, pāršuva – tad pārdevām vietējiem apģērbus par maizes kukulīti vai miltu bļodiņu, vai kartupeļu spainīti. Tur, plašā apkārtnē, neviena drēbnieka nebija. Tā mēs kādu gadu Molotova v. n. kolhozā nodzīvojām.

Tad kādu dienu tēvu izsauca uz pilsētas komandantūru. Neatgriezās veselu nedēļu. Bijām pārbijušies, ka būs aizsūtīts kur projām. Tomēr atgriezās, laimīgi smaidot. Komandantūrā esot pārskatījuši tēva dokumentus. Redzēdami, ka šuvējs ar augstu kvalifikāciju, nolēmuši pārbaudīt. Kādā Isilkuļas darbnīcā likuši piegriezt un pašūt vīriešu uzvalku. Darbs ticis augstu novērtēts. Tēvs kā speciālists ticis oficiāli noformēts par šuvēju Isilkuļas pilsētā. Kad tēvs parādīja šo dokumentu kolhoza priekšniekam, saņēma protestu – viņš neļāva tēvam pārcelties uz pilsētu.

Bet tēvam bija citādas domas. Viņš klusām sameistaroja ratiņus, un, krēslai metoties, sakravājām tajos visu savu mantību un devāmies ceļā. Gājām visu nakti. No rīta jau bijām Isilkuļā. Tēvs ar brāli Ernestu gāja meklēt dzīvokli. Neviens negribēja dot pajumti,

ХАРАКТЕРИСТИКА

на преподавателя по сельскому хозяйству с/х.м.р. I
БАКЕВИЧ А.И. Каземировку.

Тов. БАКЕВИЧ А.И. работал в средней школе № 1
г. Искра в качестве преподавателя с/х.м.р. с 1 июля 1956 г.
по 18 февраля 1963 года.

За время пребывания в школе тов. БАКЕВИЧ А.И. не имел
специального педагогического образования, проходил сессии, как опытным
педагогом.

Работал как учебно-опытным участком вела кружок инва-
тов по выращиванию с/х.м.р. культур.

Пользовалась авторитетом среди уч-ся и широк педагогического
коллектива.

Активно участвовала в общественном жизни школы.
Избиралась в местные комитет школы. Была активным участником в
смотре художественной самостоятельности и постановки агитатором
среди населения.

Выдано удостоверение.

ПЕЧАТЬ ШКОЛЫ: *Б.И.* /ПЕЧАТЬ/

3. VII. 64 г.

Искра 1. видускolas lauk-
saimniecibas stundu pasnie-
dzējas A. Babkevičas raksturo-
jums, 1964. g. 3. augustā

jo mēs taču skaitījāmies »fašisti«. Beidzot izdevās atrast kādu tukšu zemnīcu. Tā mēs uzsākām pilsētnieku dzīvi. Visi pamazām dabūjām algotu darbu. Ernestu aizsūtīja uz Omskas divgadīgo piegriezēju skolu. Viņš kļuva par lielisku meistaru. Apģērbus pasūtīja augstākie partijnieki, jo veikalos gatavo apģērbu nebija. Nopirkām ģimenes mājiņu.

Rudenī arī es aizgāju mācīties uz divgadīgo dārzkopības skolu, kur sagatavoja agronomus kolhoziem. Pēc skolas beigšanas radās problēma ar darbavietu. Kolhozos speckomandantūras nebija, kas rūpētos par izsūtīto »drošību«. Te atkal tēvs atrada izeju. Viņš šuva kādam vidusskolas direktoram uzvalku un ierunājās par savas meitas, t. i., manis darbā iekārtošanās problēmām. Un notika tā, ka šis direktors iekārtoja mani par lauksaimniecības stundu pasniedzēju 5. un 6. klasē un jauno naturālistu pulciņa vadītāju, kā arī darbiem skolas dārzā. Tā ar laiku bijām uzsākuši normālu cilvēku dzīvi.

Un tomēr, tiklīdz pienāca vēsts, ka varēs atgriezties atpakaļ savā dzimtenē – Latvijā, citu domu nebija, kā vien par mājupceļu. 1956. gadā atgriezāmies Maltā. Mūsu mājā, protams, saimniekoja citi. Tā kā jau bijām pieauguši un mums – māsām – jau katrai bija sava ģimene, meklējām apmešanās vietu kur kurais. Es un mans vīrs dabūjām darbu Rēzeknē. Kopā ar vīru Vasiliju esam izaudzinājuši divus bērnus – Viktoru un Veru. Abiem augstākā izglītība. Nu priecājos par trim mazbērniem.

Reizēm, tuvojoties represiju upuru piemiņas dienai, atmiņas vispirms apstājas pie 25. marta pazemojoša-

Alma un Vasilij Babkeviči ar bērniem Viktoru un Veru Rēzeknē, 1978. g. 24. maijs

jām, necilvēcīgajām deportācijām. Atkal redzu izmisušus cilvēkus drūzmējamies ar maišēliem pie lopu vagoniem gan Maltas, gan Rēzeknes dzelzceļa stacijā. Te komplektējās ešelons Nr. 97338 ar nelaimīgajiem Latvijas ļaudīm. Nav iespējams aprakstīt to, kas darījās šais lopu vagonos...

Visi dzīvojam ar cerību – reiz šis murgs beigsies. Paldies Dievam, beidzās! Tikai žēl, ka daudzi neizturēja – nomira no slimībām, no bada. Viņu mūža mājas tur – nemīlētajā, netīrajā purva zemē. Viņu sapnis par dzimtenes balto smiltiņu pagalvī palika tikai mūža sapnis.

Janīna Babre (Nagle)

BEZ VAINAS VAINĪGIE

Mūs izveda 1949. gada 25. martā, kā toreiz sauca – kulaku ģimene. Kāpēc tādu birku mums piekāra, nezinu. Nebijām nekādi bagātnieki. Dzīvojām Maltā, Stacijas ielā 79: vecāku celtajā mājā. Bijām sešu cilvēku ģimene: tēvs Kazimīrs Naglis (dzimis 1898. gadā), māte Veronika (1900. g.) un mēs – četri bērni: Janīna (1928), Ernests (1930), Alma (1932), Arvīds (1934).

Māja bija (arī tagad, t. i., 2002. g. ir tai pašā vietā) vienkārša gara koka gulbūves ēka ar vairākām istabām. Vienu istabiņu izīrējām. Toreizējais ciema padomes priekšnieks Rogozins tēvam bija pieprasījis, lai atdod māju, jo vienai ģimenei esot par lielu, vietā iedošot kādu nošauto ebreju mājeli. Tēvs bija karstas dabas, bet taisnīgs. Bija asi atbildējis priekšniekam, ka nekur no paša celtās mājas neies un nevienam neatdos. Rogozins piedraudējis ar Sibīriju. Mājās pārrunāja par domstarpībām ar priekšnieku, bet, neizdodoties vainīgi, visi dzīvojām mierā. Tēvs un māte bija šuvēji. Darba, šujot un pāršujot drēbes, bija gana. Kara un pēckara gados nopirkt varēja ierobežoti – tikai ar īpašām atļaujām: punktiem. Mēs – bērni – gājām skolā.

Tad pienāca 25. marta nakts. Pulksten vienos sāka sist pie durvīm un logiem, lai laiž iekšā. Rogozins savus draudus īstenoja – lika mums steidzīgi ģērbties,

ņemot līdzī ēdamo garam ceļam. Raudādami vācām līdzī ņemamo, kā nemaņā. Bāzām maisos gultas veļu, virsdrēbes, apavus. Pat šujmašīnu paņēmām līdzī. Vēlāk Sibīrijā šujmašīna bija neatsverams dārgums – barotāja: tēvs sameistaroja jaunu pamatni, un šujmašīna bija atkal kājminama un pelnīja iztiku. Tā mūs ar smago mašīnu aizveda līdz Maltas stacijai, kur jau stāvēja lopu vagoni. Vienā no tiem ar visām paunām sabāza mūsu ģimeni. Šai vagonā veda un bāza iekšā maltēniešus, līdz vagonš bija pilns. Sākās garais ceļš uz nekurieni. Braucām kādas nedēļas divas līdz Omskas apgabala Isilkuļai. Tur lika izkāpt. Atceros, pie stacijas bija daudz cilvēku. Visi skatījās kā uz brīnumu, jo bija pavēstīts, ka bandītus atvedīs. Mūs sūtīja uz kultūras nama telpām. Tur bija auksti un netīrs. Nākošajā dienā sāka ierasties »uzpircēji«. Izvadāja pa kolhoziem. Apmetāmies pie krieviem kādā puszemnīcā: šausmīga netīrība un nabadzība. Gultās nebija palagu, tāpat vārtījās cisās. Arī pašiem maiņas apģērba – ne veļas, ne virsējo drēbju – nebija. Ja izmazgāja kleitu un kreklus, tad staigāja pufaikā, kamēr izžuva. Mums, latviešiem, tas dūrās acīs. Arī tas likās dīvaini, ka viņi, sibīrieši, ar šādu dzīvi bija apmierināti. Viņi necentās uzlabot savus dzīves apstākļus aiz slinkuma.

Ap mājēlēm netīrība, aug nātres, dadži, visādas nezāles, bet nevienas puķes. Sievas neprot adīt, šūt. Sasēžas uz kāda beņķīša, kulsta mēles un kājas, grauž saulespuķes un spļauda uz visām pusēm. Jaunieši līdz pusnaktij spēlē balalaiku, staigā bļautīdamies pa kolhoza ciemata ieliņām. Reti kurās mājās tur kādu govš-

Naglu ģimene Omskā 1956. gadā: (no l. p.) 1. rindā Ernests, māte Veronika un tēvs Kazimirs, Arvīds; 2. rindā Janīna un Alma ar vīriem

lopu vai aitu (voiloku velšanai). Ziemā kūtiņas aukstas, kūtsmēsli sasaluši. Ja atnesas govs vai aita, tad jaunlopu nes istabā un vienā kaktā izmitina gan teļu, gan sivēnu un jēru. Bet nepieradušam pierast – pie šī »aromāta« un dzīves »kārtības« – neiespējami.

Tāpēc jau nākošajā vasarā mēs, izvestie latvieši, arī vācieši, centāmies uzbūvēt savas mājiņas. No māliem un salmiem taisījām t. s. kizeku – ķieģeļus. Tur koka dēļu nav, tāpēc mājiņas bija bez griestiem. Sienas nogludinājām ar māliem un »zirgāboliem« (tie bija liels deficīts). Toties, savās būdiņās dzīvojot, jau varēja ieturēt tīrību, arī mājas apkārtni varējām sakopt pēc latviskām paražām. Zeme tur ļoti auglīga, melna. Mēslojot nevajag, viss labi aug. Saulespuķes izaug milzīgas, ar lielām sēklām. Pietiek visam gadam. Sibīrieši saulespuķes ēd kā kombaini, mēs gan neiemācījāmies. Labi auga un nogatavojās tomāti. Varēja pat piecas siļķu mucas iesālīt ziemai. Ņēmām tādus zaļi iedzeltenus, vēl negatavus. Zemi apstrādāja ar bulļiem, arī ar govīm (piemājas zemi); kolhoza tīrmos ara traktori. Piemēram, aizbrauc ar iejūgtu govi uz pilsētu pārdot kādas preces. Turpat izslauc, pienu pārdod un brauc mājās. Kolhoza govīm piens rūgts, jo ganībās daudz vērmēļu. Ūdens arī sāļš, nav dzerams. Dzeramo ūdeni veda no Omskas, t. i., 120 km attālumā. Jāiet līdz tvertnei bija puskilometru. Lietus visas vasaras laikā nolīst tikai divas reizes, bet ar to pietiek, lai raža būtu laba.

Latviešu Isilkuļā bija daudz. Turējāmies vienkopus, cits citam palīdzēdami. Sākumā bija grūtības ar krievu valodu, jo neviens nemācējām. Bet vajadzība spieda,

МБД-СССР

Удостоверение

№

29. 2. 61.

№ 62

г. Иваново

Казимирка

Бабушка Мария Казимировна Иванова
 была 1898 года рождения. С матерью, что она
 и имени ее сестры: Мария Ивановна Береза.
 Аноним, дочь Мария Ивановна Казимировна,
 сын, Мария Ивановна Казимировна и Мария Ивановна
 Казимировна, совершенно незнакомых сестрами
 Мамонтюк Казимировна СССР и 1890-76. она 8 ок-
 тавра 1956 года из оренбургского освобождения
 29 октября 1956 года с правами освобождения
 сестры Казимировна СССР

Рашидганович Н. Н. Казимировна
 (подпись)

Izziņa par tiesībām Kazimiram Naglim ar ģimeni atgriezties Latvijā, 1956. g. 29. oktobrī

iemācījāties. Bērni gāja krievu skolā. Vecākie puikas mācījās par traktoristiem. No bada neviens nenomira. Pat sagāja kopā jaunieši, veidoja ģimenes, dzima bērni. Tomēr nezaudējām cerību atgriezties Latvijā. Pēc Staļina nāves kļuva brīvāk, vairs nevajadzēja katru mēnesi braukt un atzīmēties komendantūrā.

Beidzot 1957. gada vasarā pienāca ziņa, ka esam brīvlaisti. Raudājām no priekiem. Visa ģimene bijām dzīvi. Slavējām savu barotāju pirmajos visgrūtākajos gados – šujmašīnu. Uz tās māte un tēvs pāršuva līdzpaņemtās drēbes. Tēvs parasti ar drēbju nastiņu nogāja 7 km līdz tatāru ciemam, tur pārdeva par miltu kulīti vai prosas riekšavu. Arī kazahiem pārdeva drēbes, bet tie bija viltīgi, gribēja piešmakt. Braucām mājās 1957. gada rudenī pēc ražas novākšanas. Brāļi bija nopelnījuši veselu konteineru kviešu. Dokumentus saņemot, Isilkuļā tika stingri pateikts – pēc atgriešanās ne savas mājas, ne citu atstāto mantību nedrīkst pieprasīt.

Atgriezāmies savā Maltā. Tagad te par ciema padomes priekšsēdētāju strādāja Rogozina dēls. Vispirms viņš noprasiĶa: »Vai daudz zelta atvedāt?« Tēvs pašapzinīgi atbildēja, pacēlis savas sastrādātās rokas: »Zelts ir šais rokās.«

Protams, mājas mums neatdeva. Pirkām paši kādus mitekļus, kur varēdami. Veidojām ģimenes. Vecāki aizgāja mūžībā un atdusas dzimtenes smiltīs.

Marija Babre

ASTOŅI MELNI GADI

Mans vīrs Jānis Voiceha dēls Babris bija amatnieks (kalējs un drēbnieks) un zemnieks. Dzīvojām ļoti labā saskaņā, ģimenē jau bija četri bērni, kad 1940. gadā piedāvāja jaunsaimniecību – 10 ha. Zeme ir katra latvieša sapnis. Arī mēs kļuvām jaunsaimnieki Saldus raj. Garķu pagastā. (Kāpēc nedeļa zemi tepat – tuvāk – Latgalē, to vēl šodien neizprotu...) Vīru kara vētrās neierāva, tāpēc viņš cēla saimniecības ēkas, iekopa savu jaunsaimniecību, lai lielajai (nu jau piecu bērnu) ģimenei sarūpētu nepieciešamo. Tika likti pamati dzīvojamai mājai.

Tad atnāca 1949. gads. Atbrauca bruņoti vīri un aizveda Jāni, lai it kā milicijā noskaidrotu kādu sūdzību. Velti mēs visi gaidījām savu stipro tēti atpakaļ. Viņu bija ielikuši Rīgas cietumā (tāda ziņa pienāca), jo viņš esot barojis »mežabrāļus«. No Rīgas viņu deportēja, tur – izsūtījumā – arī bija viņa mūža gals, viņa nepiepildītie sapņi – par saviem bērniem, par skaistu zemnieka māju Latvijā.

Trīs mēnešus pēc vīra aizvešanas – 1949. gada 25. martā – Golgātas ceļš pienāca arī mums, pārējiem. Visi trīs lielākie puikas (Pēteris, Antons un Leopolds) aizgāja uz skolu, meitiņa Zina un mazais Viktoriņš ar vecomāti dzīvojās pa istabu (Zinai bija augsta temperatūra). Es gāju mājas soli, jo vienai darba pietika ap

lopiņiem. Te bērni no skolas pārnāca daudz agrāk. Skolotājai rokās bijis saraksts, un viņa nosaukusi, kuriem jāiet tūlīt mājās. Bijām nesapratnē. Te vakarā, tiklīdz bērni bija apguldīti, ieradās bruņoti vīri, lika steidzīgi doties līdzī. Lika ņemt līdzī ēdamo, drēbes. Cēlu bērnus no gultiņām – miegainus, raudošus. Slimo meitiņu un manu māti neaiztika, atstāja. Līdz Saldum veda zirgu pajūgos, Saldus stacijā sadzina lopu vagonos. Ai, ai, cik daudz te bija nelaimīgo – ar paunām, vecu un jaunu, daudz bērnu. Arī es ar visiem saviem četriem dēliņiem (Pēterim bija 13 gadi, Antonam – 11, Leopoldam – 7, Viktoram – 3). Vagons bija stāvgrūdām pilns, sēdējām uz savām paunām. Vienā vagona kaktā bija muca, kur kārtot dabiskās vajadzības. Tā smirdēja un skalojās, vilcienam kustoties. Braucām ilgi.

Cilvēki sāka mirt, arī bērniņi. Tos, kuri bija miruši, stacijās pievāca, izvelkot no vagona... Tas bija drausmīgi.

Beidzot šis garais baismīgais brauciens bija galā. Nonākuši bijām Omskas apg. Azovas rajonā. Te visus sadzina vienā garā barakā. Ik pēc laika vajadzēja iet laukā, sastāties ierindā (katrai ģimenei jāstāv kopā): un nu bija »skate« – pārdošana. Manu ģimeni neviens sev nevēlējās, mēs palikām paši pēdējie. Mūs iesēdināja ragavās, kurām priekšā bija aizjūgti vērši, un veda tālu, tālu; bija auksti, mocīja izsalkums. Beidzot ieobraucām tādā kā ciematā ar nabadzīgām mājelēm – tā bija Lobinka, kur mūs nometināja uz 8 gariem gadiem. Mitekli ierādīja kādās mājās vienā istabiņā, tur valdīja nabadzība un šausmīga netūriba. Visas sienu šķirbas mudžēja no prusakiem un blaktīm. Naktīs tie koda (apgrauza bērnus – elkoniši un ceļgali

bija jēli), bērni no sāpēm raudāja. Cik pratām, tik šos insektus nīcinājām, bet tie nez no kurienes atkal nāca un nāca mūs mocīt.

Iestājos darbā cūku fermā, abi lielākie puikas strādāja klētī. Tie, mājās nākot, kabatās atnesa kādus graudus. Šad tad iedeva arī pa kulītei miltu – vārīju putru. Kaut kā dzīvību vilkām. Leopolds vasarā ganīja zirgus, mazo Viktoriņu vilku līdzī uz fermu. Ziemā bērni gāja krievu skolā. Valodu apguva ātri, kaut gan Latvijā to netika dzirdējuši: reizēm skolotāja pat uzslavēja par centību un akurāto rakstību. Nākošajā vasarā mani dēlieši – celtnieki – mīcīja mālus kopā ar salmiem, kaltējām izveidotos »ķieģeļus« un cēlām sev mājiņu. Iznāca tīri glīta, protams, bez griestiem (tur nav dēļu). Izbalsinājām, iekārtojām, cik labi vien spējām. Nu mums bija tīrība un kārtība. Arī maizes tiesai kviešus puikas nopelnīja – nu bijām paēduši. Tikai ilgas pēc mājām nebeidzās.

No vīra saņēmu dažas vēstules. Viņš tika akmeņogļu raktuvēs nomocīts – pēdējo vēstuli vairs ar savu roku nebija spējis uzrakstīt...

Mēs ticējām, ka reiz taisnībai jābūt, ka mūs, sauktus »tautas ienaidnieki«, reiz atbrīvos. Un patiešām, 1956. gada 16. maijā atbrīvoja – kā nepamatoti izsūtītus. Neko negaidot, devāmies mājās – uz Latviju. Ne tik laipni mūs sagaidīja, kā būtu gribējies. Vietējās varas iestādes uz mums skatījās caur pieri – kā uz bandītiem. Mitinājāmies pie radiem, pie paziņām.

Jūlija Baufale

DAUDZ STRĀDĀJĀM

1949. gada 25. martā – deportāciju dienā – visa ģimene (5 cilvēki) dzīvojām Maltas pag. Kozlovkā. Pēc tautības esam poļi.

Dzīvojām pārtikuši, jo daudz strādājām. Nekādā politikā netaisījāmies. Tomēr mūs izveda kā »kaitniekus-kulakus«, kaut nesapratām, kāpēc esam vainīgi. Divi vecākie bērni Helēna (12 g.) un Juris (10 g.) jau mācījās skolā, bet Česlavam bija tikai pieci gadi. Vīram Staņislavam toreiz bija 40 gadi, man – 36. Izveda mūs kopā ar citiem maltēniešiem.

Ceļa grūtības un nometinājuma murgs Omskas apgabala Isilkulā visiem bija vienāds...

Pateicoties ticībai Dievam un cerot atgriezties savā dzimtenē, izturējām un 1957. gadā atgriezāmies Latvijā. Bija jau rudens – oktobris. Malta mūs negaidīja. Mūsu mājas bija pārvestas citur. Vispirms apmetāmies uz dzīvi Rēzeknē, Aglonas ielā pie māsas. Bērni sāka iet krievu skolā, jo izsūtījumā bija mācījušies krievu valodā.

Vēlāk nopirkām mājeli Dzelzceļnieku ielā 8a, tajā dzīvoju arī tagad. Te 1998. gada 27. februārī nomira vīrs. Meita Helēna ar ģimeni dzīvo Rīgā, Juris ar ģimeni – Daugavpilī. Jaunākais dēls Česlavs ar ģimeni palika Rēzeknē, bieži mani apmeklē, aprūpē.

Esmu bagāta vecmāmiņa – trīs bērni, seši mazbērni un jau septiņi mazmazbērni.

Staņislavs Baufals, 1935. gads

Фотосаля 19
АРТЕЛ
НОВАЯ ЗАРЯ

Helēna Baufale Omskā 1957. g. 20. martā

Jūlija Baufale ar bērniem, 2000. gads

Jāzeps Baufals

IZDŽĪVOJĀM AR ČAKLUMU

Uz lopu vagonu 1949. gada 25. martā no savām mājām Maltas pag. Kozlovkā pārvietoja mūsu – Baufalu – ģimeni. Pavēle bija – savākties ātri, ņemt līdzi, ko gribam, jo jāaizbrauc uz mūžu, uz neatgriešanos. Ko var paņemt līdzi zemnieks? Viņa lielākā manta – tēvu zeme, tīrumi ar rudzu zelmeni, klēts ar labību, kūti govīs, cūkas un darba zirgi stallī, kārtīga, sakopta māja ar augļu dārzu. Šo mantu līdzi nepaņemsi. To visu pievāks sveši »mantinieki«. Mūsu kuplā ģimene tika izdzīta svešumā ar ubaga kuli – pāris maisi ar drēbēm un uzturu. Māte Stefānija bija 62 gadus veca, un mēs – trīs dēli: Eduards (1911. g.), es – Jāzeps (1916) un Vladislavs (1924). Mana sieva Janīna bija ieprecēta no kaimiņos dzīvojošās Jāzepa Triznas ģimenes.

Kad pēc divu nedēļu brauciena ešelons Nr. 97338 pieturēja galapunktā un to novietoja uz rezerves sliedēm, uzzinājām, ka esam Isilkuļas pilsētā. Darbs bija sovhoza tīrumos, darbnīcās. Sovhozā kaut cik maksāja kapeikās, varēja kaut ko nopirkt ēšanai, gluži badā nebijām. Daudz grūtāk klājās tiem, kuri nokļuva kolhozā vai nebija darbaspējīgi – bērni un veci cilvēki. Viņi neizturēja, izmira. Mūsu ģimene sasparojāmies, dabūjām atļauju celt savu māju, jo neciešama bija dzīve pa svešiem būcējiem.

Kaut arī skaitījāmies izsūtīti »uz mūžu«, tomēr

Jāzeps Baufals – Rēzeknes ģimnāzijas absolvents, 1937. gads

nekad nebeidzām ticēt un cerēt. Mēs nebijām nekādi neizglītoti tumsoņas, sapratām nodarīto netaisnību, centāmies panākt taisnību. Rakstijām uz dažādām institūcijām Maskavā – lūdzām noskaidrot patiesību, atrast pieļauto kļūdu.

Cik vien bija iespējams, atbalstījām jaunu ģimeņu nodibināšanos. Tā kā tuvumā nezinājām neviena garīdznieka, paši no sava vidus izvirzījām cienījamāko cilvēku, kurš deva svētību – gan savienojot laulībā, gan jaundzimušos bērniņus nokristot (jāpiebilst, kristībās vienmēr tika doti svēto mocekļu vārdi). Mans brālis Vladislavs apprecējās ar Broņislavu. Sarīkojām kāzas latviskā garā, cik nu rocība atļāva. Kopīgiem spēkiem un līdzekļiem ar sirdi un dvēseli rīkotās kāzas izdevās lieliskas. Bijām uzaicinājuši arī vietējos priekšniekus un kaimiņus, lai redz, kādi mēs esam – latvieši: gan savi dziedātāji un muzikanti, gan kulināri, kas pat »no cirvja kāta« prata izgatavot ko neikdienišķu. Tā mūsu sievas kāzām bija sacepušas pat tortes. Atmiņā palicis vietējā krievīša – priekšnieka piedāvājums savai galdabiedrei: »Pokušai etot sir – očeņ vkusnij«*. (Par torti.) Lūk, tā!

Mana sieva Janīna bija saklaušinājusi, ka kaut kur kāds kazahs pārdodot govi. Viņa ar naudas maku un saiti rokā devās meklēt to kazahu. Pēc dažām dienām pārradās, vedot pie rokas goteli, kas gan maz līdzinājās govslōpam – ar vienu ragu, kauli un āda, vienīgi tesmenis liecināja: tomēr tā ir slaucama govs. Sovhoza brigadieris vērtējoši noteica: »Dumal, čto ti umnaja ženščina, a ti dura, čto ti privela?«** Pēc neil-

* Pagaršo šo sieru – ļoti garšīgs.

** Domāju, ka tu gudra sieviete, bet tu muļķe, ko tu atvedi.

Baufalu ģimene Sibīrijā 1951. gadā: sēž māte Stefānija ar vedeklām Broņislavu un Janīnu; stāv dēli Vladislavs, Eduards un Jāzeps

ga laika šo govslopu atpazīt navarēja. Janīna tai veltīja rūpes un mīlestību. Šī gotiņa bija mūsu dzimtai iztikas avots. Diennaktī izslaucām līdz pat 30 litriem piena. Varējām turēt un izbarot sivēnus. Tā ar savu čaklumu un prātu izdzīvojām.

Līdzējām sakuplot brāļa Vladislava ģimenītei. Pirmā piedzima meitiņa, kuru nokristījām Dievmāmiņas vārdā – Marija. (Viņa tagad ir Maltas vidusskolas direktore.) Vēlāk vēl Sibīrijā piedzima dvīnītes Eleonora un Aleksandra. Pēc atgriešanās no Sibīrijas – jau Maltā – brāļa ģimenē piedzima dēls.

Pēc septiņiem gadiem mūsu ilgas sāka piepildīties: 1956. gadā saņēmām ziņu, ka lēmums par izsūtīšanu »uz mūžu« atcelts. Bijām kā vēja spārnos. Sākām gatavoties atpakaļceļam – krājām katru kapeiku, pārdevām, ko vien varējām: gotiņu, māju. Naudas pietika ceļam un pāri palika. Atgriezāmies 1957. gadā. Bet kas sagaidīja savā dzimtenē – Maltas pagastā? Māju vietā Kozlovkā – tukšums. Stāstīja, ka māja pārvesta uz Silmalu. (Vēlāk savu māju atpazinām – acis pamieļojām.) Maltā, Viļānu ielā izdevās nopirkt pusmājiņu. Bet tā divām ģimenēm (ar brāli Vladislavu) izrādījās pārāk šaura. Maltas nomalē, uz Daugavpils pusi, izdevās dabūt zemes gabaliņu. Mēs ar sievu Janīnu sākām tur iekopt purvaino zemi, atbrīvot no kārkliem, rakt grāvjus, celt savu māju.

Mums savu bērnu nebija. Pieņēmām par audzumeitu savu krustmeitu – brāļameitu Mariju. Skolojām un rūpējāmies kā par īsto meitu. Prieccēja meitenes prāta spējas, darba mīlestība.

Jāzeps Baufals ar dzīvesbiedri Janīnu, vidū audžumeita Marija ar meitiņu

Mana uzticamā dzīvesbiedre Janīna pēc atgriešanās dzimtenē nodzīvoja trīsdesmit astoņus gadus, t. i., līdz 1995. gadam. Tagad krustmeita ar savu vīru un bērniem ir mani tuvie cilvēki. Es savos 85 gados vēl nejūtos vārgs. Gan mājas soli spēju paveikt, gan kaut ko savā mājā un pagalmā uzmeistarot.

Jānis Korklišs

NO MALTAS LĪDZ BAIKĀLAM

Esmu dzimis Latgalē vidēji turīga zemnieka dzimtā. Manam tēvam Jānim Jēkaba dēlam Korklišam piederēja 32 ha zemes – divi gabali: viens Maltas pagasta Krākos, otrs Grūmužos. Tēvs mira, kad man bija desmit gadu. Strādājām smagi, bet trūkumu necietām. Es biju jaunākais, vēl man bija divi brāļi – Pēteris un Antons – un māsa Aleksandrīna. Saimniekošanu vadīja māte.

1940. gadā, tūlīt pēc padomju okupācijas, zemi Grūmužos atņēma. Dzīvojām Krākos. Nāca jauna – vācu – okupācija. Tie, būdami »labdari«, zemi atdeva atpakaļ. Karš beidzās, bet padomju okupanti atgriezās un palika. 1945. gadā atņēma visu – zemi, mājas. Šī jaunā vara uz mūsu ģimeni skatījās greizi, jo vecākais brālis Pēteris bija izvairījies no iesaukumiem okupāciju armijās (kā padomju, tā vācu). Viņš strādāja tēva zemi – audzēja maizes labību, kuras lielāko daļu vajadzēja atdot nodevās gan vieniem »atbrīvotājiem«, gan otriem. Tūlīt pēc kara Pēteris devās darbā uz Daugavpili par šoferi, Antons aizgāja strādāt uz dzelzceļu. Es ar māti un māsu paliku mājās.

Kādu nakti, tas bija 1948. gada 1. maijs, sveši vīrieši piekļāvēja pie loga, lūdza iedot smēķim sērkoņus. Es atvēru logu, lai padotu prasīto. Viņi pa logu

metās iekšā. Tie bija četri bruņoti miliči. Mani tūlīt arestēja bez jebkāda pamatojuma (man bija 16 gadi) un aizveda uz Rēzeknes cietumu. Vēlāk noskaidrojās, ka arī mani brāļi Daugavpilī jau apcietināti un aizmuguriski notiesāti uz 25 gadiem. Pēc ilgām pratīnāšanām un spīdzināšanām 11 mēnešu garumā Rēzeknes cietumā beidzot mani notiesāja aizmuguriski t. s. »osoboje soveščanije« – uz 10 gadiem. Tiesa bija notikusi 1949. gada 3. aprīlī. Sākās garais moku ceļš uz Varenplašo... – »uz Baikāla drūmajām stepēm« (kā dziesmā dzied).

Bet kas norisinājās mājās pēc manis apcietināšanas? Otrā dienā ieradušies miliči – apšāvuši cūkas, sunīti. Māti un māsu ieģrūduši pagrabā zem istabas grīdas. Vāku ar naglām aiznaglojuši, virsū sakrāvuši smagumus. Sajūguši ratos zirgu, sakrāvuši visu – gan apšautās cūkas, gan citu mantību, kas nu kuram iepaticies, un aizbraukuši. No rīta kaimiņi nākuši skatīties, kas te vakar noticis, kāpēc nekūp skurstenis. Māte no pārbīļa bijusi galīgi slima. Pēc dažām dienām arī mātai atbraukuši pakaļ. Bija nopriests arī viņai atņemt brīvību uz 10 gadiem – vergot Vorkutas lēģeros. Māte tiem likusies pārāk nevarīga, tāpēc atstājuši nomirt tepat, lai ceļā nebūtu lieku klapatu. Bet »biedri« kļūdījās. Māte atveseļojās un ar Dieva palīgu sagaidīja savus bērnus no izsūtījuma. Viņa nomira 1986. gadā.

Mans ceļš no Rēzeknes cietuma aizrestotā noziedznieku vagonā veda vispirms līdz Maskavai: uz cietumu »Krasnaja Presņa«. Tālāk – uz Kuibiševu, vēlāk uz Novosibirskas cietumu. Tas bija labošanas

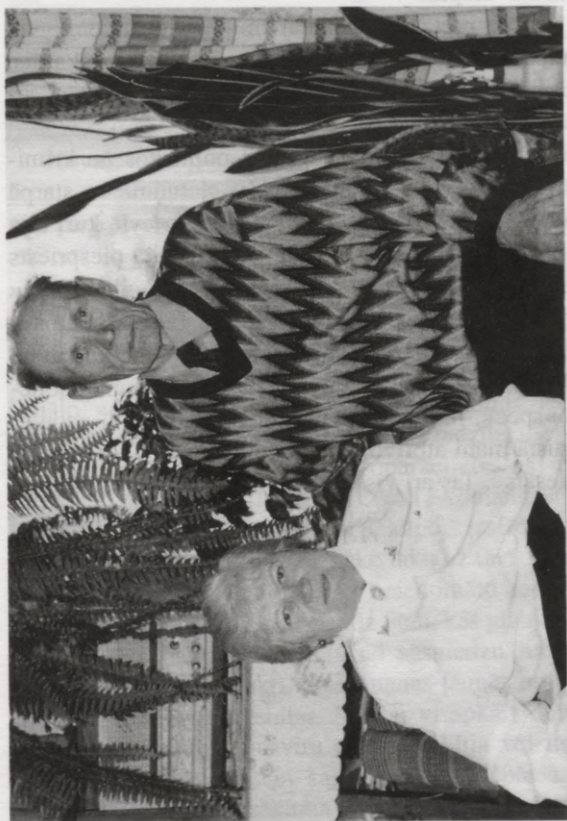
Jānis Korklišs (no labās) pēc atgriešanās no izsūtījuma

darbu speciāleris. Pēc kāda laika pārveda vēl tālāk uz austrumiem. Tas bija cietums Taišetā pilsētā, Irkutskas apgabals. Irkutskai atrodas pie Baikāla ezera, bet no Taišetā līdz Irkutskai tikpat tālu, kā no Rēzeknes līdz Maskavai. Šai Taišetā cietuma lēģerī jutos kā vislaunākajā ellē. Sabiedrība drausmīga: kriminālisti – zagļi, slepkavas, tikai nedaudzi tādi kā es – politiskie.

Lēģerī bija ap 400 cietumnieku. Nevienu nesauca vārdā, bet pēc numuriem. Mana atšķirības zīme bija »X-32«. Numurs bija uzšūts uz muguras, uz krūtīm un pie cepures. Man nedaudz palaimējās, jo tiku par svērāju. Te vismaz no bada nāves biju paglābts, jo varēju nemanīti apēst kādu kartupeli, kādu burkānu. Vēlāk iemanījos izpalīdzēt arī dažiem saviem tuvākajiem draugiem. Ar drāts palīdzību. Viņi pagrabā caur loga režģiem iebāza drāti, es uz drāts gala uzspraudu kādu mazāku kartupelīti, kas lida cauri režģiem. Protams, šo »dārgumu« viņi turpat uz vietas apēda. Ja labi paveicās, arī otru varēja paspēt »izzvejot«.

Piespiedu darbi bija dažādi – meža ciršana, celtniecība. Dažreiz ziemā man lika strādāt par kurinātāju. Vēlāk arī par mašīnistu. Cietuma iekšējā dzīve bija viena nīrgāšanās, jo, raug, cietumnieks jau nav cilvēks. Piemēram, dzen konvojs grupu darbā, priekšā plančka ar ūdeni. Atskan komanda: »Садись!« (Sēties!) Visiem jāapsēžas ūdenī. Ja šo pavēli neizpildīsi – sitiens pa galvu vai lode pakausī.

Konvoja komanda ik rītus bija kļuvusi gandrīz vai par lūgšanu – un nav aizmirsusies pat šodien, 70 gadu vecumā: »Внимание, заключенные! Шаг влево,

Jānis Korklišs ar dzīvesbiedri Paulīni Malā 2002. gadā

шаг вправо – считается побег. Конвой стреляет без всякого предупреждения. Понятно? Шагом марш!»*

Vispār pret tā saucamajiem »politiskajiem« vai »tautas nodevējiem«, pie kuriem arī es tiku pieskaitīts, ļoti naidīgi noskaņoti bija kriminālisti, dažkārt arī cietuma vadība.

1952. gadā sadalīja atsevišķi politiskos un kriminālistus. Tad sākās vismaz pašu cietumnieku starpā cilvēcīgākas attiecības. Te daudz bija krievu, kuri bija krituši vācu gūstā kara laikā. Viņiem bija piespriests sods pēc 58.b panta, t. i., – »izmennik rodini« (dzimtenes nodevējs). Kāpēc arī es biju »dzimtenes nodevējs«, uzzināju tikai pēc 6 gadiem 4 mēnešiem un 6 dienām. Pēc Staļina nāves 1953. gadā mums noņēma »spec«, lika noplēst numurus. Kad 1954. gada 6. augustā mani atbrīvoja, pamatojums bija – »nepareizi notiesāts«. Tas arī viss.

* Uzmanību, ieslodzītie! Solis pa kreisi, solis pa labi – skaitās bēgšana. Konvojs šauj bez jebkāda brīdinājuma. Skaidrs? Solos marš!

Kornēlijs Kovaļevskis

NEVAR PIELIKT PUNKTU

Kovaļevsku ģimenes izsūtīšanai par iemeslu bija mana nedienēšana Sarkanarmijā un dalība nacionālajos partizānos. Ģimenes vaina slēpās partizānu atbalstīšanā un apgādē.

Izvešanas periodā es strādāju par skolotāju Daugavpils apr. Aizkalnes pagasta Ārdavā. Man par lielu pārsteigumu, aizkalnieši bija sajaukuši sarakstus un ierakstījuši mani nevis tajā – izsūtāmo, bet gan lojālo »darbaļaužu« listē, kuru pienākumos ietilpa prom aizvesto »kulaku« mantības uzraudzība.

Sākoties pagasta »tīrīšanas operācijai«, es nakts aizsegā izdevīgā brīdī un vietā, kad »komanda« bija vieglā nelegālā »iesiluma« pakāpē, izslidēju no ragavām un metos skriet taisnāko taku uz tēva mājām, neskatoties uz lielo attālumu un neiedomātu nejaušību varbūtībām. Dievs dažreiz palīdz tiem, kas glābjas. Un toreiz Viņš palīdzēja man. Kad sasniedzu mērķi – nākošās dienas pusnaktī, visas manas ļaunās nojautas bija kļuvušas par īstenību. Mājās, visapkārt tām un visās dažādu telpu pusvīru durvīs valdīja vēl nekad nedzirdēts klusums. Un šajā klusumā slēpās mana bērnība. Un mūža iesākuma skaistums... Tas viss bija aizgājis uz neatgriešanos.

Mūsu tēvs un vectēvs bija pagastā pazīstami līdumnieki, kuriem līdzīgus nebūtu bijis tik viegli atrast, pat

ja būtu meklējuši. No saimniecības divpadsmit hektāriem kalnu zemes – veseli septiņi sviedrainos pūliņos tika atbrīvoti no meža un krūmiem, no celmiem un akmeņiem – aramzemei. Lai iestādītu augļu koku dārzu pushektāra platībā, talkā nāca agrās saullēkta un vēlās mijkrēšļa stundas. (Kolhozu un sovhozu varas gados kombaini pa saimniecības kalnu nogāzēm nebraukāja, jo draudēja apgāšanās.)

Lai maskētu komunisma kaunu par līdumnieku izsūtīšanu uz Sibīriju – politikas dēļ, viena daļa no saimniecības tika apmežota. Un izgaroja pēdējās plēsuma sviedru paliekas. Pārējā zemes daļa ar krūmiem aizauga pati, augļu dārzs arī, un boļševiku represiju negods Šantes kalnā, Leimanišķos, ir labi redzams šosejas Malta – Dagda braucējiem abos virzienos. Mana tēva vectēvs Pauls Rozentovas muižā pie Bogomoleca savulaik nokalpoja par »šefpavāru«. Mūsu ģimeni Leimanišķu ļaudis sauca par Pauļukiem, lai gan mājas bija »Šantes«.

Izvešanas nakts braucienā tēva tēvu ļoti grūti bijis noturēt ragavās. Ik pa brīdim viņš rāvēis laukā un bez mitas kliedzis, lai nošauj uz vietas. Māsa Paulīna un brālis Pēteris pamukuši kūtsaugšas salmos. Čekisti, to jautuši, kāpa pakaļ. Ar durkļiem badīja salmus, kamēr māsu atrada. Iedomājušies, ka vairāk neviena nav – un tā Pēteris palika: pāris gadus dzīvoja radnieku ģimenēs, bet 1951. gada vasarā pats aizbrauca uz Sibīriju pie savējiem. Brāli Aleksandru – skolotāju no Krāces – Maltas stacijā iesēdināja tajā pašā lopu vagonā, kurā atradās pārējie ģimenes locekļi. Visus nometināja Omskas apgabala Isilkuļas rajona sovhozā

Kovaļevsku ģimene izsūtījumā: sēž māte Valentīna, vectēvs Miķelis un tēvs Jānis; stāv dēls Aleksandrs un meitas Silvija, Paulīne. 1951. gads

Kornēlija Kovaļevska un Annas Anspakas kāzas Sibirijā 1954. g. 4. jūlijā: (no kr.) priekšplānā vedējējavs Meikuls Bolda, ligavaņa brālis Pēteris un vedējmāte Veronika Bolda; sēž Pēteris (profilā) un Helēna Bucenieki, ligavaņa tēvs Jānis, Elizabete un Aleksandrs (redzama daļa sejas) Kovaļevski, jaunais pāris, Lonija un Jānis Boldas, ligavaņa māte Vēlentina un māsiņa Silvija (kurai aizmugurē kāda latviete), Stefānija Kriuma (mira Sibirijā); stāv Malvine Viļuma, Jānis Rivža, Monika Purviņa, Antons Kriums ar sievu Moniku, Rinkevičs, Marija Bagele, Bronislava (dz. Bolda) un Francis Babri, Jānis Rinkevičs, Monika Puncule, Kazimirs Anspaks, ligavaņa māsa Paulina, ligavaņa brāļa Pētera sieva Valentīna (dz. Rivža), Pēteris Bucenieks, Jūlija Kriuma (nepārbrauca), Leons Purviņš, Ieva Kriuma, Antonija Kriuma (nepārbrauca), Tekla Kriuma, Paulina Rivža un brigadiers Ramošins (ar cepuri)

»Ļesnoj«. Pēc dažiem gadījuma un vēlāk vairākiem skolotāja darba gadiem Aleksandru nozīmēja par Isilkuļas pedagoģiskās skolas (ap 800 audzēkņu) direktoru. Viņš uzcēla jaunu skolu un mira savā darba vietā 1988. gada decembrī, tā arī neatgriezies Dzimtenē.

Pēteris, strādādams Kalačinskas mūzikas skolā par skolotāju, kļuva par šīs skolas ilggadēju direktoru. Un pēc nāves (2000. g. martā) drīz vien skolai piešķīra viņa vārdu – »Pētera Kovaļevska vārdā nosauktā Kalačinskas mūzikas skola«. (Pētera izvadīšana pēdējā gaitā ir redzama turpat pusotru stundu ilgā videoierakstā.)

Māsa Silvija (prec. Voitiške) vēl strādā par direktori vienā no mākslas skolām Rīgā – Juglas pusē. Sibīrijā ir pagājuši viņas bērnības gadi – no 5 līdz 12 gadu vecumam.

Mani pašu apcietināja 1952. gada 8. aprīlī. Baložos, pie Rīgas konfiscēja literāros »mēģinājumus« un cenzēja katru teikumu, bet, Dievam par godu, neatrada neko tādu, ar ko es pats būtu parakstījis sev nāves spriedumu. Tieši pretēji – cenzori droši vien priecājās par staļinisma triumfālo gājieni tautu apgaismošanā. Tomēr pilnīgas pārliecības par mani čekistiem vēl nebija, jo mani, kā vienīgo atšķirīgo »skūtgalvi«, divus mēnešus rādīja piecu Krievijas cietumu »matainajiem«, lai noteiktu manu smadzeņu ideoloģisko virzību. Secinājums bija man labvēlīgs, un mani pievienoja ģimenei; pretējā gadījumā ģimeni es nekad vairs nebūtu redzējis.

1954. gada 4. jūlijā tika reģistrēts mans kopējā mūža sākums ar izsūtīto Preiļu apvidus meiteni Annu Anspaku (dzim. 1934. g. 19. martā).

Valentīna un Jānis Kovaļevski pēc atgriešanās no Sibīrijas, 1957. gads

1956. gadā – ziemas vidū – tēvam atsūtīja »papīrus« no Latvijas, kuri ļāva ģimenei ne vien atgriezties Dzimtenē, bet arī saņemt atpakaļ atsavinātos lopus, nojaukto māju un saimniecības ēku apdrošināšanas vērtību naudā. Ģimenes izsūtīšana bija atzīta par »kļūdainu«. Šai līdzīgu varas iestāžu »labvēlību«, šķiet, neviena cita no Maltas izsūtītajām ģimenēm – šādā materiālā formā – nav saņēmusi.

Hruščova »atkusnis« atkausēja vārtus ģimeņu atgriešanās ceļam no Sibīrijas uz Dzimteni. No sovhozā »Ļesnoj« nometinātajiem es pārbraucu pirmais un vienatnē, jo sieva vēl nebija amnestēta. Vasaras briedumā viņa atgriezās Latvijā kopā ar manu tēvu, māti un abām māsām.

Pāris gadu laikā uz vecajiem pamatiem tika atjaunota māja, tāpat kā saimniecības ēkas – uzceltas no jauna. Šantes kalnā jau idēja lopi, rēja suns, un zāle no ganībām pūlējās ietikt sakņu vagās un kartupeļos.

Vēl daži vārdi par piederīgajiem. Es jau minēju, ka abi brāļi ir miruši Sibīrijā. Sibīrijā ir apbedīts arī mans tēva tēvs Miķelis (dz. 1870. gadā, miris 1956. g. septembrī). Tēva māte Agate izvešanas naktī nebija mājās un palika Latvijā. Mira jau pēc mūsu ģimenes atgriešanās – 1957. gadā.

Mans tēvs Jānis un māte Valentīna abi ir miruši vienā datumā – 19. jūnijā (ar dažu stundu starpību): tēvs pulksten 12.00 dienā, māte plkst. 18.00 vakarā. Apbedīti viņi arī vienā datumā – 24. jūnijā. Atšķirība ir vienīgi miršanas gadā un vietā. Māte mira Maltas slimnīcā 1978. gadā, bet tēvs – Lēdmanes »Norās« 1982. gadā. Abi nu dus Rozentovas kapu smiltājā.

Sibīrijas sakarā ir jāmin tur piedzīvotā Boldu ģimenes traģēdija. Vispirms kāds traktorists nakts

maiņā sabrauca 17-padsmitgadīgo Veroniku: viņa sovhozā »Ļesnoj« 1950. gadā strādāja par piekabinātāju pie aršanas. Bet 1952. gadā kāds mednieks mijkrēslī cilvēka vietā »redzēja zvēru« un nošāva jaunāko meitu Otīliju: arī viņai bija tikai septiņpadsmit. Abi palika nesodīti. Latvijā no trim meitām pārbrauca tikai viena – Broņislava.

Vecākā māsa Paulīna Aizstraute ar ģimeni dzīvo Tukuma rajona Vecmokās.

Kopš 1963. gada mana ģimene dzīvo Lēdmanes »Norās«. Mums ir meita Nellija (1959), beigusi Gorkija Literatūras institūtu. Grāmatas »Dimanta asaras« autore. Pašlaik ir avīzes »Jūrmala« redaktore.

Patvaļīgi izsūtīto cilvēku pārdzīvojumiem neviens raksts nekad nepieliks punktu. Komunisma necilvēcību kaleidoskops sniedzas pāri mūsu Valsts un tautas robežām. Tas ietver taigu un tundru, kas slacītas ciešanu asarām, pārklātas vaidiem un nopūtām un svešas zemes muklajos iemītām latviešu dvēselēm.

2000. g. februārī

Piebilde. 2002. gada 26. oktobrī pēc smagas slimības 76 gadu vecumā »Šantes kalnā« dzimušais Kornēlijs Kovaļevskis guldīts Ogres raj. Lēdmanes kapsētā. (A. B.)

Kornēlijs Kovaļevskis

MALTAS LIKTENDZIRNAS

Kaut kur pie Maltas upes
Mums liktendzirnas maļ.
Košs dzenis dzīves rosmei
Tur spalgu ritmu kaļ.

Šeit Vidusjūras nava,
Vien lēzens Maltas krasts –
Mums dzimtā mala sava,
Kur laimes riņķis rasts.

Kaut rāmā Maltas upe
Ar pūlēm viļņus veļ,
Tak dzirnakmens kļūst darbīgs
Un graudu plūsmu smeļ.

Un dzirnavniece balta
Jau baltu galdu klāj,
Un, vilinoši smaidot,
Nākt mieloties mums māj.

Tad dzirnu dunā dziesmas
Pār galdu spārnus slien –
Kā skaistas sapņu dūjas
Gar Maltas krastiem skrien.

Kaut Vidusjūras nava,
Vien klusās Maltas krasts –
Mums dzimtā puse sava,
Kur laimes gredzens rasts.

Lai Maltas likteņdzirnas
Mums mūžu mūžos maļ
Un tautai bēdu gadi
Vairs nenāk atpakaļ!

Ieva Kriuma

MĀCĪJA NEPADOTIES

Piedzimu 1918. gada 23. decembrī Maltas pagasta Leimanišķu sādžā Andreja Korkliša ģimenē. Bērnība bija grūta. Sešu gadu vecumā nomira māte, kad man bija 10 gadi – nomira tēvs. Dzīvoju pie vecākā brāļa. Lai varētu ko nopelnīt, gāju par kalponi. 1941. gada 1. februārī apprecējos ar Andrupenes mežsargu Augustu Ignatu dēlu Kriumu.

1945. gadā vīru apcietināja un izsūtīja uz Vorkutu. Paliku ar četrus gadus veco dēliņu Jānīti un savām bēdām. Tiklīdz uzzināju vīra adresi, sūtīju paciņas, bet viņš tās nesaņēma. Pēdējās atnāca atpakaļ. Mans Augusts miris 1948. gadā...

Mani izsekoja, pratināja, nīrgājās: es – »tautas nodevēja« atraitne. Pienāca 1949. g. 25. marta rīts. Leimanišķu sādžu pāršalca melnā vēsts – sākusies izvešana. Sādžu ielenkuši miliči un karavīri. Dēliņu aizvedu pie māsas kaimiņos, jo jutu, ka mani izvedīs vīra dēļ. Ieradās man pakaļ, lika ģērbties un iet līdz. Uzvilku vienu otram virsū trīs kleitas, pusmētelīti, kājās – kā bija velteņi ar galošām, tā arī aizbraucu. No Leimanišķiem izveda reizē 8 ģimenes. Vislielākā bija Jura un Stefānijas Kriumu ģimene – 8 cilvēki: tēvs, māte, 3 meitas un 3 dēli; Baģeļu ģimene, Kovaļevsku un Pranču, Strodu u. c. ģimenes. Visus sadzina maši-

Eduarda Baufala un Monikas kāzas Sibīrijā: priekšplānā (no l. p.) 1. Pēteris Kovaļevskis,

3. Janīna Baufale; III rindā 1. no kr. Ieva Kriuma no Leimanišķu sādžas

nā, aizveda uz Maltas staciju. Tur lopu vagonā (Nr. 30) vajadzēja pavadīt nakti. No rīta veda uz Rēzekni. Tur jau mudžēja no ļaudīm – visi vaimanāja, raudāja. Kad ešelons sāka kustēties – viss skanēja, dunēja no vaimanām... Vārdos to nevar izteikt.

Braucām vienpadsmit diennaktis. Vilciens kustējās tikai naktī, dienā tas stāvēja. Vagons bija tumšs, jo logu nebija. Vagona vidū stāvēja muca – tualete, kas, vilcienam sākot kustēties, šļakstījās pāri malām un briesmīgi smirdēja. Kaut kādu šķidru zupu deva vienu reizi dienā.

Galapunkts bija Isilkuļas stacija. Izdzina mūs no vagoniem un kā lopus sadzina ar drātīm apžogotā laukumā. Ieradās kolhozu vadītāji. Tie izvēlējās stiprākos darbam. Daži teica, ka sovhozos esot labāk. (Mums nebija saprašanas, kas tas ir – »kolhozs«, »sovhozs«.) Mēs daži teicām, ka gribētu uz sovhozu. Tie bija ar mieru. Bet transporta uz turieni nekāda nebija, vajadzēja tos 25 km iet kājām. Bija dubļi, bet man – velteņi. Vienai sievietei bija basas kājas, atdevu viņai velteņu galošas.

Sovhozā tūlīt lika pie darba – par slaucēju. Tur sabiju divus mēnešus. Dzīves un darba apstākļi bija drausmīgi. Sazinājāmies, ka Isilkuļas apgabalā »Ļesnoj« kolhozā nometinātas citas latviešu ģimenes – arī no Leimanišķu sādžas. Rakstījām lūgumu pārcelt uz turieni, pie savējiem. Mani palaida. Gāju kājām. Bet visapkārt stepe, stepe... ne gala, ne malas. Pamanīju ganāmpulku, skrēju prasīt ceļu uz »Ļesnoj«, gans neko nezina. Ceļa nekāda: kur acis, tur ceļš. Tad pēc kāda laika satiku krievu sievieti, viņa pastāstīja un

parādīja. Kaut cik jau pa šiem diviem mēnešiem biju iemācījusies krieviski, sapratu, ka eju pareizi. Atradu kolhozu un savējos – latviešus. Tomēr kopā vieglāk. Savā – latviešu – valodā nedrīkstējām runāt, ja kāds no priekšniekiem dzirdēja, tūlīt sodīja. Bieži notika pratināšanas, tad lamāja, izsmēja, saukāja par fašistiem, pretvalstiskiem elementiem utt. Teica, ka esmu nometināta te uz visu mūžu.

Viens no komandantiem – tāds Viktors Podskočijs – nebija gan ļauns, viņš mācīja nepadoties, teica, ka mūžīgi tas viss nebūšot.

Darbs arī te bija grūts. Strādāju tāpat par slaucēju. Slaucām ar rokām ganībās trīs reizes dienā. Rokas nežēlīgi sāpēja. Pienu padzerties varēja, bet nebija maizes, pa divām dienām nevarēja dabūt maizi. Paredzēts bija pa 400 gramiem dienā, bet to nesaņēmām.

Dzīvošana bija zemnīcās. Sākumā pie vietējiem kolhozniekiem, vēlāk uzcēlu sev būdu – zemnīcu. Tur valdīja šausmīga nabadzība. Ilgi vienā vietā nedzīvo neviens. Viņi klaiņo no vienas vietas uz otru, labāku dzīvi meklēdami. Zeme tur ir laba, bet cilvēki slinki, netīrīgi, nekulturāli, neizglītoti. Viņiem nav tādu jūtu kā – tēvu zemes mīlestība. Lauku ļaudīm nav pases, lai neklīstu prom. Viņi mēģina kaut kur iekārtoties, kur var dabūt pasi, tad pazūd pavisam – uz kādu citu republiku. Protams, tikšanu uz »Pribaltiku« uzskatīja par lielāko laimi, tad aizveda visus radus. Bet mēs – izsūtītie no savas dzimtenes – vergojām. Darbā pārgurušas, mūžīgā pusbadā, apsmietas un nomelnotas, cietām nepelnītu katorgu. Līdz 1957. gadam.

Kad atgriezos, manas mājas Leimanišķos vairs nebija, to »labi ļaudis« bija pārcēlušī uz Maltu. Vēl tagad tā stāv Stacijas un Skolas ielas stūrī. Apmetos mazā caurā mājiņā. Dēls salaboja, jo bija izmācījies par galdnieku. Dēls, mans atbalsts vecumdienās, nomira 1979. gadā. No valdības nekāda atbalsta – kā represētā – neesmu saņēmusi. Labi, ka palīdz brāļa bērni. Paldies!

Piebilde. Šis stāstījums uzrakstīts Rozentovas kapsētā: uz soliņa pie Ievas dēla kapa. Norunātā nākamā tikšanās nesanāca. Ieva nomira. (A. B.)

Jānis Rinkevičs

BRĀĻA »GRĒKU« DĒĻ...

Donata (1899–1968) un Helēnas (1900–1944) Rinkeviču ģimenē augām trīs dēli – Pēteris (1922), Konstantīns (1925) un es – Jānis (1931). Māte nomira četrdesmit četru gadu vecumā, nepiedzīvojot represiju ārprātu. Tēvs un vecākais brālis Pēteris saimniekoja nelielajā saimniecībā toreizējā Maltas pagasta Zambaros, Asniņu mājās. Brālis izvairījās no mobilizācijas okupāciju armijās: tāpat kā to darīja citi Latvijas patriotisma garā augušie jaunieši.

1946. gadā Pēteri apcietināja un notiesāja par »dzimtenes nodevību«, izsūtot uz 10 gadiem katorgas darbos Sibīrijā. Brālis Konstantīns mācījās Aglonas ģimnāzijā, es – Maltas vidusskolas 10. klasē. Dzīvoju pie tēva māsas – tuvāk skolai, kas atradās Rozentovā.

1949. gada 25. martā agri no rīta, kad gatavojos iet uz skolu, iebruka trīs bruņoti vīri, viņi runāja krievu valodā. Runāja laipni, lai taisoties šiem līdzi, vien paņemot kādu sviestmaizi pusdienām, jo drīz būšot atpakaļ. Aizveda mani pie kaimiņiem Vaļumiem. Tur jau bija atvestas vairākas ģimenes: Kriumu astoņu cilvēku ģimene, Ivbuļu Tekla un viņas divi brāļi u. c. Visiem pavēlēja sēsties zirgu pajūgos un veda uz Maltas dzelzceļa staciju. Tur lika kāpt lopu vagonos, uzkļedzot un izturoties kā pret ļaundariem. Par savu

ģimeni – tēvu un brāli Konstantīnu – neko nezināju, jo šajā vagonā viņu nebija.

No Maltas vagonus pārvietoja uz Rēzekni. Tur piekabināja vilciena sastāvam. Ārā nevienu nelaida. Ēdamā man nebija, iztiku, ko labi ļaudis iedeva. Sākās moku ceļš uz austrumiem. Krievijas pusē dažās stacijās vagonus atvēra, lai braucēji nokārtotu dabiskās vajadzības. Jaroslavļā izdevās no citiem uzzināt, ka tēvs un brālis arī brauc šajā pašā ešelonā. Devos uz norādīto vagonu, uz mirkli satikos ar viņiem, bet kopā palikt neļāva. Manis dēļ jau tā ešelona atiešana bija aizkavējusies, jo katrā vagonā notika stingra skaitīšana. Dabūju bargu brāzienu, toties nejutos tik izmisis, jo zināju par savējiem.

Isilkuļa bija mūsu ceļojuma galapunkts. Tur satikāmies visi trīs un palikām kopā. Bijām spēcīgu vīru ģimene, tāpēc »vergu tirgū« mūs paņēma pašus pirmos. Nokļuvām Čkalova kolhozā, kur dzīvoja vācieši un holandieši jau kopš cara laikiem. Mūs nometināja pie holandiešiem vienā istabiņā. Saimniece Paulīne Pulmane un viņas meitiņa bija kultūrāli ļaudis. Vīrieši bija paņemti »darba armijā« šahtās. Tur viņi arī mira. Kolhozā bija vājš darbaspēks – sievietes, bērni un veciši. Bez vāciešiem un holandiešiem dzīvoja arī tatāri, kalmiki, čečeni, inguši. Vienīgi kolhoza priekšsēdētājs un brigadieris bija krievi.

Mājiņas bija būvētas no māla (kleķa) un balsinātas. Pie mājām bija augļu un sakņu dārziņi, cik nu tie apstākļi atļāva. Graudaugus sēt neļāva. Driktēja turēt

Jānis Rinkevičs ar kaimiņiem – Leokādiju Šņukuti un viņas dēlēnu
Jāni Koroļonoku

Empalme.

Выяснил Рынковичу Доктору Арин-
цевичу 1893 года рождения в том, что
он и его сын Рынчевич Янис Иван Доно-
мович 1931 года рождения на основании
определения Судебной коллегии Верхов-
ного Суда Латвийской ССР от

18 1956 11 1956 года

Ваше письмо к Н. Раммелу
получено. Благодарю —
(С. Раммел)

Izziņa par Donata Rinkeviča un viņa dēla Jāņa atbrīvošanu no spēcnotinājuma 1956 g. 14. septembrī

Р С Ф С Р

Сельско-Хозяйственн.,

Артс

ММ-Бурелъса

Куха: ед. ч. оро с/с

Исиль-Кульского р-на

Омской области

8. Винниград 1926 г.

№ 107-410

дос. Профунгеталь

Възвѣща

Выдаю у.м.у. Генсвель Данашу

Ф. анжовский
внш. пош. на ош. решенск.

привнеси розов. м.м. Инисей

Thyropheora eferberia Wall. Nyman

пр-на стиче из козоа 915

Булганов 6 Амбассадар РСФСР. /ушартеел №2/ өм 51х56с/.

Unio y qomby dea

21 September R.30

Examination: D. Taylor

91

Izziņa par Donata Rinkeviča izlaišanu no kolhoza sakarā ar došanos uz Latviju, 1956. g. 8. oktobris

vienu slaucamu govī un kādu jaunlopu. Bija lieli nodokļi un nodevas valstij – gan piens, gan gaļa, gan olas. »Valsts aizņēmums« tika ievākts arī no mums – represētajiem – jau pašos pirmajos mēnešos. Valdība nabadzība, trūkums. Veikalā nekā cita nebija, ko nopirkt – vienīgi petroleja un sāls. No priekšniecības puses valdība necilvēcība. Piemēram, mans brālis Konstantīns no pusbada un smagā darba saslima. Es gāju pie priekšnieka, lai atļauj nopirkt fermā svaigu pienu. Viņš atbildēja, ka nav lieka, pat teļi kriet. Jāsaka, šai kolhozā govīs bija labas – holandiešu šķirnes, deva pat 30 litrus piena dienā. Bet slimam cilvēkam pat lāsi neatvēlēja. Brālis nomira divdesmit piecu gadu vecumā. Viņa mūža mājas – kailā stepe.

Mēs ar tēvu strādājām brigādē kopā ar represētajiem no Preiļiem. Rakām skābbarības bedres, vācām sienu, ganījām jaunlopus u. c. Pirmajā vasarā mēs – trīs vīrieši – nopelnījām 27 kg graudu (atšķiru labības). Rudens pusē vācām niedres apkurei, jo malkas tur nebija. Maizīti nebija iespējams veikalā nopirkt. Paju biedriem mēnesī – pēc saraksta – atveda pa vienam kilogramam maizes. Dzelzceļniekiem gan bija labāka apgāde. Caur viņiem bija iespējams sadabūt maizi, kādas drēbes, velteņus. Apvienotajā kolhozā tēvs sāka strādāt par biškopi, es pārgāju darbā celtniecības brigādē, kādu laiku aizvietoju arī saslimušo veikālvedi (holandieti) pustukšajā veikalā.

1955. gadā no apcietinājuma atbrīvoja brāli Pēteri. Mitinājāmies visi trīs kopā. 1956. gada novembrī mūs atbrīvoja, un visi trīs atgriezāmies Latvijā. Bet mūsu mājas vieta Zambaros bija tukša – vienīgi pamati.

Latvian SSR

MALŅAS RAJONA DABĀLAUŽU

DEPUTATU PADOMES

IZPILDU KOMITEJA

ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТ
МАЛТСКОГО РАЙОННОГО
СОВЕТА ДЕПУТАТОВ ТРУДЯЩИХСЯ
Латвийской ССР

№ 32

15. ЛЕГЕНДИ 1982.

УПРАВЛЕНИЕ ДЕЛАМИ СОВЕТА
МИНИСТРОВ ЛАТВИЙСКОЙ ССР.

КОПИЯ: ГРАЖДАНИНУ РИНКЕВИЧУ ДОНАТУ
ФРАНКОВИЧУ, ПРОЖ. В ЛУТСКОН С/СОВЕТЕ
ДЕР. ЗАБЕЛАР.

На основании за № 35/0136 от 11 декабря 1957 года, исполнительный комитет районного Совета депутатов трудящихся сообщает, что член в члены колхоза м. Лушкина неурочно способного гражданина РИНКЕВИЧА ДОНАТА ФРАНЦЕВИЧА, привлечение колхоза м. Лушкина считает нецелесообразным, поскольку привлечение с ним вместе не спецпереселения его два трудоспособных сына вступать в колхоз не хотел и в данное время работает вне колхоза.

За самовольный захват колхозной земли, привлечение колхоза м. Лушкина передано дело на РИНКЕВИЧА ДОНАТА ФРАНЦЕВИЧА в народный суд Малтского района.

Председатель исполнительного
комитета Малтского районного
Совета депутатов трудящихся:

М. Ринкевич М. РИНКЕВИЧ.

Малтас raj. izpildu komitejas atteikums uzņemt Donatu Rinkeviču kolhozā un paziņojums par lietas nodošanu tiesai sakarā ar patvaļīgu kolhoza zemes »sagrābšanu«, 1958. g.

15. janvāris

Apmetāties pie kaimiņiem un uz savas mājas pamatiem sākām celt pagaidu mājiņu. To uzzināja Maltas izpildkomitejas priekšsēdētājs Kleimenovs un nodeva mūsu tēvu tiesai. Tēvs tomēr nepadevās un panāca, ka 1968. gadā atļāva būvēt savu māju (pusi no bijušās kvadrātūras). Savu šķūni tēvam nācās no kolhoza atpirkt: viņš to nepaspēja, jo nomira tai pašā 1968. gadā. Tēva iesākto turpināju es.

Brālis Pēteris apprecēja skolotāju. Viņš uzcēla ģimenes mājiņu Pušas ciematā. Pēteris nomira 1975. gadā.

Es apprecējos ar Janīnu Brūveri, krietnu saimnieci. Mums ir divi dēli. Ilgonis strādā par mežsargu Maltas mežniecībā un piepalīdz man saimniecībā. Roberts strādā Valsts Drošības policijā Rīgā. Viņa ģimenē aug divi dēliņi un meitiņa (12, 9 un 3 gadus veci), vasarās atbrauc pie mums – vectēva un vecmāmiņas. Mazbērni ir mūsu nākotne.

Helēna Sjomkāne (Duļbinska)

ATMIŅU STĀSTS

Piedzimu Abrenes apriņķa Viļakas pagasta Vidučos 1918. gada 3. martā. Kopš 1938. gada dzīvoju pie saimnieka Viksniņa Vecumos par kalponi, jo pēc mātes nāves mūsu mājās saimniekoja pamāte – un nekādas dzīves tur nebija. Saimnieks bija 70 gadus vecs, labs cilvēks.

1945. gada 30. aprīlī ieradās zaldāti ar šautenēm, lika aizjūgt zirgu un »uz pāris vārdiem« aizbraukt uz Viļaku. Aizveda līdz NKVD durvīm: saimnieku palaida uz mājām, bet mani iegrūda pa durvīm iekšā. Sāka pratināt – kādus mežabrāļus esmu barojusi? Mani bija nosūdzējis komunistis Saveļjevs: es nesu produktus uz mežu nacionālajiem partizāniem. Sacīju, ka neko nezinu. Mani drausmīgi sita.

Tad aizveda uz cietumu. Atkal pratināja un ar gumiņas pletnēm sita, spārdīja ar kājām. Visbriesmīgākās piekaušanas dienas bija 1., 2. un 3. maijs. Es daudzreiz zaudēju samaņu, noplūdu asinīm. Mocīšanas laikā durvīm priekšā aizlika finiera plāksni, lika apsēsties uz beņķīša malas, tad sāka sist tā, ka bija jānoveļas uz grīdas, norāva no galvas lakatu, raustīja pa grīdu aiz matiem, spārdīja ar zābakotām kājām un kļiedza, lai nododu mežiniekus. Es vienu un to pašu atkārtēju: »Nezinu.«

Kādu dienu izveda pagalmā, kur bija atvesti daži vīrieši, un lika man nosaukt viņu vārdus. Es viņus nepazinu. Tad šāva uz viņiem, viņi krita. Man teica, ka tūlīt arī es tepat gulēšu. Šāva arī, bet pāri galvai. Būtu bijis labāk nomirt no lodes, nekā 10 gadus ciest drausmīgas mokas. Varbūt es būtu noasiņojusi un mirusi, bet mani glāba Olga Logina no Baltinavas. Viņa saplēsa savu kreklu un pārsēja manas brūces.

Pēc kāda laika mani pārveda uz Rēzeknes cietumu (pretī sarkanajai baznīcai). Te bija bads, utis. Visas saknītes cietuma pagalmā bija izrautas un apēstas. Pavasarī varējām aizsniegt aiz žoga augošās nātres, bet vēlāk uz tām sametās melni tārpi un nograuza.

Kādu reizi mans tēvs Donats Duļbinskis bija atbraucis ar pienesumu, bet nebija pieņēmuši, teikuši, ka manis te nav. Bet pa durvju spraugu manu tēvu bija pamanījusi Ločmeļu māte no Baltinavas. Viņa te bija ieslodzīta tāpēc, ka savam dēlam, kurš bija paslēpies mežā no dienēšanas okupācijas armijā, devusi ēst. Katrā nopratināšanā viņa atkārtoja vienu un to pašu: »Kaut nositiet, bet savam bērnam ēst devu un došu!« Kopā ar Ločmeļu māti cietumā bija arī viņas trīs meitas: Domija, Anniņa un Mārīte. Kad nevarēju paiet, šīs meitenes mani veda pie rokām. Vēlāk drusku atspirgu, mazgājām cietuma grīdas.

Novembra beigās aizveda uz Rīgu. Bija tiesa. Lai arī nekādu pierādījumu nebija, visiem piesprieda soda mēru: 5–10 gadi. Kādai meitenei piesprieda 8 gadus. Viņai parādīja turpat cietuma pagalmā nošautos tēvu un māti brāļa dēļ – šī meitene vienas nakts laikā nosirmoja: pāri galvai izveidojās baltu matu svītra.

No Rīgas mūs lopu vagonos veda uz Arhangeļsku, ievietoja Molotovskas lēģerī. Tur sabiju vienu gadu. Pēc tam ar baržu veda »pie baltajiem lāčiem« uz Noriļsku. Purvā rakām tranšejas, likām pamatus lielām celtnēm. Mēs – sievietes – ar kastēm nesām betonējamo javu uz ceturto un piekto stāvu. Vīrieši mūrēja. Vēlāk gan dzirdēju melus, ka šo pilsētu esot cēluši komjaunieši!?

Dzīvojam teltīs. Bija šausmīgi auksti. Kājas bija zili melnas. Kurinājām »čugunku«. Naktīs kājas tinām »pufaikā«, galvu vecā flaneļa deķī. Un tās utis, utis... Ko tās atrada pie mums, jo bijām kā ģindeņi. Ļoti daudzi mira. Vairāk mira vīrieši, viņiem bija grūtāk: nedeļa to pašu veco flaneļa deķi, jo viņi bija sākuši tos saplēst un izlietot par kājautiem. Sievietes, uz darbu ejot, deķi tina ap galvu – mazliet siltāk tomēr tajā ziemeļu vējā. Darbā dzina pa brigādēm. Gājām pa pieci cilvēki, saķērušies zem rokām – cits citu turēdami. Ja krita viens, norāva līdz pārejās: tad uzrīdīja virsū suņus, tie padarīja savu...

Pavasārī, kad sāka kust sniegs, liķus novāca un ar zirgiem aizveda, lai kādā purvezerā sasviestu. Tā ka Noriļska celta uz mocekļu kauliem! Aiz Noriļskas ir Talnaks: aiz tā veda un bez jebkādas tiesas šāva tos, kuri bija izvesti 1941. gadā. Tur kokos bija krustiņi: koku miza aizaug, bet tie iedobumi paliek redzami.

No Arhangeļskas aizsūtīju vēstuli tēvam. Viņš atrakstīja, ka pēc manas aizvešanas vēl meklējuši manu pūru – adījumus, audumus, drēbes, bet tēvs neesot atdevis.

Pēc Staļina nāves 1953. gadā vairs tik drausmīgi

nebija. Jau varējām streikot: cēlām melnus »karogus« ar uzrakstiem: »Nāvi vai dzīvību!« Vairs tik bezkaunīgi arī neņirgājās. Agrāk bija tā: ved un grūž aizmugurē ar ceļgalu, lai nokristu, tad ar durkli baksta un klie dz: »Nu, fašistka, vstavaj!«* Arī pēc Staļina nāves kādu laiku turpinājās dzīve mūsu pašu uzceltajās kazarmās – ar restēm logu priekšā. Ateja bija vienā telpas stūrī – pusmuca. Smirdoņa un utis bija kā lāsts naktī, pēc necilvēcīgā darba dienā. Vēlāk atļāva celt mazas būdiņas.

Tad veidojām ģimenes ar saviem tautiešiem. Es sagāju dzīvot ar Staņislavu Sjomkānu. (Arī lietuvieši un igauņi cēla sev būdiņas. Krievi necēla.) 1956. gadā mūsu ģimenē piedzima meita Lūcija. Sākām domāt par atgriešanos Latvijā, bet nebija pasēs, vajadzēja gaidīt. Tagad bijām brīvi, varējām arī nopelnīt. Būdas bijām ierīkojuši tā, lai durvis vērtos uz iekšpusi, lai ieputināšanas gadījumā (tas bija vai katru nakti) varētu izlīst ārā un atrakt sniegu. Palīdzējām viena ģimene otrai. Savās būdās varējām ieturēt tīrību, varējām runāt savā dzimtajā valodā.

Tad kādu dienu no Maskavas ieradās komisija un pavēlēja visus »būdiniekus« pārceļt uz komunālajiem dzīvokļiem. Atkal gāja grūti – pie kopējas plīts un kopīgā tualetē un vannā; nācās dzīvot līdzās dažādiem ļaudīm – arī kriminālistiem. Atkal mūs saukāja par fašistiem. Noklausījās pie durvīm, lai mēs nerunātu savā dzimtajā valodā (par to draudēja sods). Pa mājām staigāja skolotāji un brīdināja, lai savus bērnus nemācām runāt latviski (igauņiski, lietuviski).

* Nu, fašiste, celies!

Helēna Sjomkāne, 2002. gads

A. Pavļukeviča foto

Visu laiku domājām par atgriešanos Latvijā, bet no sarakstes ar tuviniekiem zinājām, ka nekas labs negaida dzimtenē: māju vairs nav, visi sadzīti kolhozos, nīkuļo. Pases mums izdeva 1957. gadā. Pelnījām, krājām naudiņu, ar ko atbraukt un uzsākt dzīvi. 1959. gadā piedzima dvīnītes – Valentīna un Leontīna. Kad mazās paaugās un bijām iekrājuši naudu, braucām uz Latviju. Atbrīvojoties no Noriļskas, vajadzēja piespiedu kārtā parakstīt dokumentu, ka esam te ieradušies »labprātīgi«. Atgriezāmies 1970. gadā.

Abrenes apriņķī latviešiem vairs nebija vietas: šīs zemes stūrītis tika atrauts Latvijai. Nācās apmesties Maltā. Te uzcēlām savu mājiņu. Vīrs miris. Meitas izaugušas un dzīvē izgājušas. Valentīna ar ģimenīti dzīvo kopā ar mani. Esmu pateicīga Maltai par patvērumu, par atbalstu grūtos brīžos. Plecus nospiež smaga gadu nasta. Kājas vairs neklausa, nespēju apmeklēt dievnamu. Lūdzos mājās. Kaut arī miesa kļuvusi nevarīga, gars nav salauzts. Zinu, ka tikšu ar godu atdota savai Latvijas zemītei.

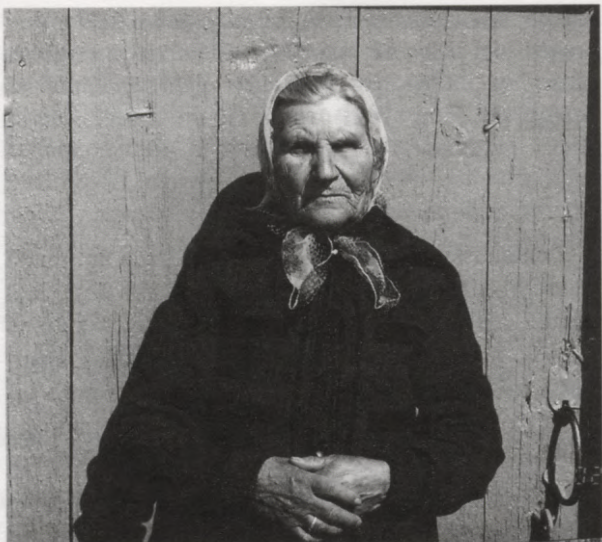
Pateicos Dievam par to, ka deva spēku izturēt, nepalikt uz mūžiem Sibīrijas sniegos. Tagad – no savu 84 gadu gājuma, pārskatot nodzīvoto dzīvi, redzu: mani glāba Aglonas Dievmātes bildīte, kuru nēsāju līdzī visus tos gadus, iešūtu »pufaikā«. Šodien tā ir sadilusi un nodzeltējusi, bet aizvien svēta relikvija (nododu Maltas vēstures muzejam).

Helēna Strode

ACTIŅA PALIKA SIBĪRIJĀ

Leimanišķu sādžas traģēdija 1949. gada 25. martā – tas bija kā murgs. Jauniešu toreiz šai pusē bija daudz. Arī māju daudz. Rau, turpat Šantes kalniņā stāvēja Kovaļevsku mājas. Tagad pat drupas apaugušas krūmājiem. Kriumu Augusta un Ievas māja arī tepat, otrpus ceļam, bija. Augusts bija kārtīgs saimnieks, aizsargs. Arī Jura un Stefānijas Kriumu sešu bērnu ģimene tepat kaimiņos, arī Bageļu ģimene. Visus kā aizveda, tā vairs neatgriezās. Daudzi mira Sibīrijā, citi pēc atgriešanās vairs neatrada savas mājas: tās bija nojauktas un pārvestas uz Maltu vai citur. Aizbrauca dzīvot uz citiem rajoniem. Ieva Kriuma gan atbrauca un palika tepat Leimanišķos. (Viņas māja bija pārvesta uz Maltu.) Ieva mitinājās tur – uz kalniņa – tādā mazā būdiņā, bet nu jau trīs gadus atdusas starp Rozentovas kapsētas bērziem.

Mūs izveda brāliša Jāņa (dzim. 1922. g.) dēļ. Viņš, tāpat kā citi Leimanišķu puisi, negāja dienēt nevienas okupācijas – ne vācu, ne krievu – armijā. Gaidīja, kad Latvija sauks savus dēlus! Slēpās tepat mežos. Par to tad arī nāca tas sods – visas ģimenes ar visiem sirmgalvjiem un maziem bērniņiem 25. martā savāca bruņoti vīri: un uz Sibīriju prom.

Helēna Strode, 2002. gads

A. Pavļukeviča foto

Rau, viena pati actiņa! Otrā iztecēja, palika Sibīrijā. Tas no pārmērīgas raudāšanas... visu ceļu. No nerviem. Iekaisa, sāka sāpēt kreisā acs un auss. Ar austiņu arī nedzirdu. Bet labāk nerunāsim...

2002. g. aprīlī

Leokādija Šņukute (Koroļonoka)

PALĪDZĒJA TICĪBA

Bija 1949. gada 25. marts. Es un mūsu ģimene – māte, brālis Jāzepts (dzim. 1929. g.), brālis Julians (dz. 1933. g.) un brālītis Viktors (dz. 1935. g.) – dzīvojām tēva Ignata Koroļonoka mājās Rēzeknes apriņķa Bukmuižas pag. Lauku Ruskulovas sādžā. Tēvs bija miris 1937. gadā. Māte – jau trīs gadus apcietinājumā kā »tautas noziedzniece«, jo nespēja izpildīt lielās nodevas, kas mūsu saimniecībai bija uzliktas. Es biju vecākā māsa (dzim. 1927. g.), man bija 21 gads – un biju mātes un tēva vietā. Bieži vien pietrūka padoma, bet to neliedza kaimiņmāju ļaudis.

Tā tas bija arī tajā dienā. Mazo brālīti Viktoriņu pavadīju uz skolu, lielākie brāļi aizgāja uz baznīcu, jo šī katoļiem ir svinama diena. Aizgāju pie kaimiņiem, tā sakot, »sirdi atvieglināt«. Neatraduši mani mājās, kādi sveši vīrieši atskrēja man pakaļ un lika tūlīt taisīties ceļā uz Sibīriju. Domāju – noticis kāds pārpratums. Arī viņi neko nevarēja paskaidrot. Neko līdzi neņēmu, jo cerēju, ka ciema padomē visu noskaidros un palaidīs mājās. Aizveda mani uz ciema padomi, tur jau savests daudz ļaužu – vecu, jaunu, mazu bērnu, visi vaimanā, raud. Es stāvu pie loga. Te skatos – ved manu mazo brālīti tieši no skolas – ar somu, rociņas zilas nosalušas, bez cimdiņiem. Brālīti iegrūda šai pašā telpā.

Visu nakti lūdzām Dieva palīgu. Bet ap pusdienlaiku atbrauca zirgu pajūgi. Ragavās lika sēsties bērniem un vecākiem cilvēkiem. Jaunākajiem līdz Kaunatai nācās iet kājām līdzās pajūgiem. No Kaunatas jau naktī mūs ar mašīnām aizveda uz Rēzeknes I staciju. Tur jau gaidīja lopu vagoni. Tajos mūs sagrūda ar varu, milzīgā apsardzībā, lai kāds neaizbēgtu. Sākumā visos bija nesapratne, apjukums. Bet, kad vilciens sāka kustēties austrumu virzienā, pārņēma izmisums. Viss vagonš (arī viss sastāvs) skaļi, cik vien spējām, izk dziedām savu izmisumu... Skaitījām lūgšanas, izk dziedām dziesmā »Dievs ir mūsu glābējs«, dziesmās Dievmātei... Pārbraucot robežu, viss ešelons dziedāja »Dievs, svētī Latviju...«

Braucām ilgi, sajuka dienu un nedēļu skaits. Tā kā mums ar Viktoriņu nekā no ēdamā līdzī nebija, labi ļaudis dalījās katrā maizes riecienā. Reizēm pavērās vagona lūka un pa to iemeta sakaltušus melnas maizes ķieģeļiņus.

Vienā vagona stūrī stāvēja pūsmuciņa – tualetei. Kopīga visiem – lieliem un maziem. Arī tās izgarojumus elpojām visi kopīgi. Beidzot ceļš bija galā. Uzraksts vēstīja: Isilkuļa, Omskas apgabals. No stacijas mūs aizdzina uz klubu – aukstu, netīru, nekoptu. Tad visiem vajadzēja iziet caur pirti. Tā bija auksta, ūdens ledains. Pēc pirts drebinādamies sēdējām uz grīdas klubā, līdz sagaidījām »verbovščikus« – saimniekus. Visiem mums bija jānostājas pagalmā rindā – tas bija tik pazemojoši. Nāca augstprātīgi »biedri«. Pirmos izvēlējās stiprākos – tātad darbaspēku.

Mūs ar brālīti un vēl kādu vecu sieviņu no Rēzeknes neviens nevēlējās ņemt. Beidzot apsardze pašā vakarā mūs »iztirgoja« kolhozam »Molot«. Veda mūs ar vēršu pajūgu. Kolhozs bija šausmīgi nabadzīgs – nebija ne kartupeļu, ne maizes. Arī istabās neviens mūs negribēja iekšā laist, vadāja no viena kolhoznieka pie otra. Beidzot vienā ielaida. Tur mitinājās divi vecīši. Viņi abi gulēja uz krāsns. Gultu istabā nebija. Vienā istabas stūrī bija piesiets teliņš. Atvedēji iesvieda istabā mums domātu salmu klēpi un vēl noteica: »Ну, вас к свиньям!« (Jūs pie cūkām!) Izsalkuši un pārsaluši, abi ar brālīti sēdējām uz salmu nastas un klusu raudājām. Beidzot laikam apžēlojās, pasauca vecenīte mūs uz tēju. Klāt iedeva divus ar mizu vārītus kartupeļus. No rīta es saslimu, degu kā ugunīs, kratīja drudzis. To redzot, saimniece ļāva uzrāpties uz krāsns. Necik ilgi nedabūju apsildīties, pienāca pavēle ierasties kantorī. Gāju grīlodamās. Tur jau citi bija sanākuši. Nolasīja likumus: ja mēģinās kāds bēgt – nošaušana. Nekur bez vietējās milicijas atļaujas nav brīvi iet. Mēnesī divas reizes pie NKVD priekšnieka jāparakstās.

Strādājām kolhozā »Molot« pirmos mēnešus pilnīgi par velti. Saimniece sāka mūsu nelaimi aptvert: iedeva pa gabaliņam maizes un 3 litru kanniņu paniņu. Savāriju zālīti, pielēju klāt paniņas. Tā dzīvību vilkām. Viktoriņš izmainījās izskatā – kakliņš kļuva tievs, tievs, bet vēderiņš uzpūsts liels. Saprātu, ka tas no badošanās. Arī man vēders uzpampa nenormāli liels. Bet vēl vajadzēja klausīties vietējo krievu ņirgāšanos – būšot »прибыль« (pieaugums). Vēlāk jau sāka par darbu maksāt 25 rubļus – dzīvojiēt mēnesi, kā gribat.

Rudenī lika posties ceļā uz citurieni. Algu par vasaras darbu neatdeva. Aizveda 700 km no Omskas – pie Irtišas upes, taigas mežniecībā »Tevris«. Te atkal bija drausmīgi dzīves un darba apstākļi. Barakā dzīvojam dažādu tautību cilvēki. Naktīs gulējām tik cieši saspiesti, ja naktī kādam vajadzēja savu vajadzību dēļ piecelties, tad atpakaļ ielist nebija vietas. Līdz rītam vajadzēja kvernēt sēdus. Te ļoti daudzi mira. Nomira no Pušas izvestais Peirāgs, Dvinskis... Turpat Irtišas krastā apraka. Latvieši centās no dēļu galiem sataisīt kastes – zārkus, citi glabāja savējos tāpat. Atceros, kā jau ceļā – lopu vagonā braucot – nomira vienu gadu vecais Zemsku mātes dēliņš Matisiņš. Viņi bija no Prezmas. Viņa to, rullīti satītu, mirušu bija vedusi līdz galapunktam, lai godam apraktu, nevis dzelzceļa malā ļāvusi nomest. Atceros, tad Isilkuļā vietējā krieviete teica, lai rokot kapu dziļāk, citādi vilki izraks. Tāpēc arī te – Irtišas krastā – rakām, cik vien spējām, dziļāku kapu. Cilvēku barakā kļuva arvien mazāk, bet blaktis palika, tās caurām naktīm grauza, sūca pēdējo asins lāsi.

Meža darbi bija ļoti smagi, nekādas mehanizācijas. Līdz pavasarim neizturēja lielākā daļa – apmira. Medicīniskās palīdzības nebija. Darbā dzina visus – slimus vai nevarīgs. Vēl izlamāja: »Ak nevari – Ameriku gaidi!« Vasarā jau bija vieglāk – mežā varēja atrast ogas, sēnes.

Pēc Staļina nāves iedeva tādu »spravku«, kuru uzrādot, drīkstēja staigāt pa nometnes teritoriju. Bija iespēja apvienot ģimenes, tik vajadzēja rakstīt un dabūt atļauju no Maskavas. Panācām arī mēs, ka brāli Julianu atsūtīja pie mums. Nu mēs bijām trijātā.

Leokādija un Jāzeps Šņukuti sudrabkāzās, 1977. gads

Dabūjām zināt arī par māti. Viņa bija Vorkutā. Sarakstījāties. (Tāds ar zīmuli rakstītus trijstūrīšus Leokādija sameklēja dokumentu lādītē, parādīja man. – A. B.) Pēdējo vēstuli rakstījusi māte bija savā pēdējā stundiņā, tā pabeigta ar cita roku...

Par meža darbiem kaut cik maksāja, bet no algas atvilka par apģērbu – »specovku« (vatenis, bikses, velteņi). Nezin, cik liela tā īstā vērtība bija, bet no sala dzīvību kaut cik sargāja. Izdzīvojām. 1953. gadā dzīvi palikušie drikstēja no barakām pāriet uz paštaisītām zemnīcām vai mājiņām. Mēs sagājām kopā divas ģimenes – Koroļonoki (3) un Šņukuti (4). Uzcēlām mājiņu. Te varēja ieturēt tīrību un kārtību. Jāzeps Šņukuts kļuva mans dzīvesbiedrs. Pēc gada piedzima dēliņš Jānis. Šis pats, kura rokām celtajā istabā sēžam, kurš uz barikādēm Rīgā stāv par savu triju bērnu brīvību.

Irtišas krastā nācās apglabāt vīrabrāli. Neizturēja. 1956. gadā īsi pirms Lieldienām vīram paziņoja, ka var atgriezties Latvijā. Priekus nevar aprakstīt. Tā kā man tādas atļaujas nebija, vajadzēja vēl palikt. Vīratēvs un vīramāte aizbrauca. Atceros, kā vīramāte kailām rokām atkašņāja sniegu no dēļa kapa, lai saujiņu zemes aizvestu uz Dzimteni.

1957. gada pavasarī arī mani atbrīvoja. Ne mirkli nekavējoties, braucām uz dzimteni. Bet brālītim Viktoram vēl vajadzēja palikt un atstrādāt tos divus gadus, kurus bija mācījies par traktoristu.

Braucām uz vīratēva mājām Pušā. Bet tajā mājā jau dzīvoja cits (Daņilevičs) un mūs iekšā nelaida, arī vīratēvu, kurš atbraucis bija pirms gada, nebija ielaidis. Viņi abi ar vīramāti bija apmetušies pie

Pie krucifiksa Leokādijas Šņukutes mājas pagalmā, 2002. g. maijs

tēvabrāļa. Daņilevičs tikai tādā gadījumā bija ar mieru atbrīvot šo māju, ja viņam uzcelsim jaunu. Nāca palīgā senie kaimiņi, kuri tēvu labi pazina. Tā nācās uzcelt, lai kaut mūža vakarā varētu dzīvot savā vecajā tēva mājā.

Kolhozs Pušā bija ļoti nabadzīgs. Mūsu ģimene nolēma – trīs cilvēki – pārcelties uz Maltu. Dzīvokļu rindā mūs kā »bandītus« ne ciema padomes priekšsēdētāja Jefimova, ne kolhoza vadītājs Dedovs neņēma. Sākumā irējām istabiņu. Tad sākām celt savu – nu jau savā dzīvē trešo – māju. Ar Dieva palīgu uzcēlām. Nu dzīvojam kā cilvēki. Dēla Jāņa Koroļonoka ģimenē aug trīs atvasītes – Jāzeps, Viktors un Margarita.

Izturēt šos nebrīves gadus palīdzēja ticība un palāvība uz Dievu un cerība atgriezties savā dzimtenē. Zināt, kas mani visu Sibīrijas laiku pavadīja? Dzejoļis-lūgšana. Kur vien gāju, tur to tikpat kā tēvreizi skaitīju un redzēju savā priekšā vīziju. Tas saucas »Tēvu zeme runā«.

*

Mans Jānītis jau otro maiņu dežurē uz barikādēm Rīgā. Arī tajā naktī, kad bruņotās bandas šāva un nogalināja, Jānis bija Rīgā. Visu nakti lūdzu Dievu – tāpat kā toreiz Sibīrijā, kad viņš pavisam maziņš – 5 mēnešu vecumā – smagi saslima. Brīžiem palika bez elpas, kļuva zils... Ar bērnu klēpī es skrēju uz medicīnisko punktu, kas no mūsu barakām atradās 12 km tālu – taigā, pie Irtišas upes. Aizmirsu par taigā dzīvojošiem plēsoņām, par dunduriem, kas basās kājas

sakoda asiņainas. Tos atgaiņāt nebija iespējams. Skrēju pēdējiem spēkiem – paspēt... Tai savā nelaimē tik sirsnīgi lūdzu Dievmāmiņu, asaras slācija dārgo nastu. Ik pēc brītiņa skatījos uz sava bērniņa actiņām, vai tās vēl atvērsies. Jānītis toreiz izdzīvoja. Arī mūsu – latviešu – tauta izdzīvos, ja visi no sirds paļausimies uz Dievu.

1991. g. 22. janvārī

Veronika Tenča-Straujā

GARAIS CEĻŠ UZ NEZINĀMO

AUTOBIOGRĀFISKA STĀSTA FRAGMENTI

Dzidrās debesis tricina cīruļa dziesma. Šis sīkais pelēkais pavasara vēstnesis, lielu prieku pārņemts, te uzšaujas debesu zilumā, te nolaižas līdz pat zemei, tādējādi izteikdams pateicību par Dieva doto jauko pasauli. No pavasara paliem atbrīvojušies, Maltas upes liči vizmo no dzeltenajām purenēm. Zelts uz zemes, zelts debesis, bet pa vidu skanīgā cīruļdziesma. Cauri visam krāšņumam burzguļodama tek Malta... Agnese laimīga, sirds gaviļē līdzī cīrulim. Viņa steidzas saplūkt purenes, bet, griezīgas skaņas iztraucēta, pusceļā apstājas...

»Podjom! Podjom!«* atskan skaļš blāviens, tam piebalso ass metālisks sitiens pa barakas dzelzs durvīm. Agnese pietrūkstas uz lāviņas sēdus. Sapampušajām rokām aizklāj vaigu un, sāpīgi ievaidēdamās, atkrīt uz lāvas atpakaļ. Jēzus, Marija! Vai šim murgam nekad nebūs gala? Blakus guļošā lietuviešu meitene Danute noliecas pār Agnesi: »Vai tu neesi slima, Agnesīt?« »Nē, bet nevaru pierast pie šīs barbariskās modināšanas. Ik rītus tā mani pārbauda. Šorīt vēl iztraucēja no tik jauka sapņa...«

Nopurinājušas miegu no acīm, meitenes sāka

* Celties! Celties!

ģērbties. Vīrs tumšzila rupja krekla, kas kalpoja arī kā naktskrekls, Agnese uzvilka melnu kokvilnas kleitu. Nekāds silts bezrocis vai zeķes lēģerī nebija paredzētas. Agnese ar satūkušiem, ziliem pirkstiem nevarīgi taustījās ap izirušajiem matiem. Rokas bija ar cirtņa kātu atdauzītas, kaļot mūžīgā sasaluma Noriļskas zemi. Jau veselu mēnesi. Danutes gādīgās rokas palīdzēja Agnesei sasukāt un sapīt matus.

Dzīvošana bija barakā. Tā ir tāda gara, no dēļiem būvēta ēka, kurai starpsienas pildītas ar »šlaku« (akmeņogļu izdedžiem). Gar abām sienām stiepjas divstāvu lāvas. Katrā sienas pusē – viena brigāde, pa 30 cilvēkiem katrā. Visā barakā ir 120 cilvēku. Katrā barakas galā pa vienam aizrestotam logam, kas parasti aizputināts ar sniegu. Gaismu tas dod tikai īsajā polārajā vasarā. Pie griestiem karājas plika elektriskā spuldze, tā deg dienu un nakti. Barakas vidū atrodas garš, balts noberzts galds un pie tā soli katrā pusē. Tuvāk durvīm atrodas ceplis ar čuguna virsmu. Šo cepli barakas dežurants ar akmeņoglēm kurina cauru diennakti. Vēl blakus logam pie sienas piestiprināts tranzistors, kas ar savām pārraidēm kalpo »dzimtenes nodevēju« pāraudzinašanai. Lēģera malā pie drāšu žoga atrodas ateja. Abas meitenes, sadevušās rokās, steidzās arvien kopā. Danute palīdzēja aizpogāt lūmīgās, vismaz par trīs izmēriem lielākas bikses. Tās šļuka pāri gurniem, tāpēc vajadzēja sasiēt ar auklu. Juzdams cilvēku tuvumu, pa žogu starpu nepārtraukti skraidīja un sirdīgi rēja vilku sugas suns.

Barakā jau dežurante bija atnesusi brokastis. Uz viena galda gala stāvēja zupas, putras, hvojas (skuju

novārījums) un cukura trauks. Blakus kaste ar »kļamākos« (noteikta svara gabaliņos) sagrieztu »ķieģeliša« maizi. Pie galda visām vietas nepietika, tāpēc sēdēja tikai vecākās sievietes. Jaunākās ēda, sēžot uz savām lāviņām. Dieniniece sadalīja ēdienu. Cukura parasti sanāca mazs graudiņš – kā pirksta galiņš. Šo graudiņu un pusi no maizes kancīša ietina lupatiņā – tās būs pusdienas mežā. Zupa bija zils, necaurspīdīgs šķidrums, kurā peldēja dažī miežu putraiņi, zivju acis un asakas. Karoti rokā noturēt Agnese nevarēja. Pielika bļodiņu pie mutes un izdzēra »zupas« šķidrumu, apakšā palika asakas. Otrais ēdiens bija biezputra – pašķīdrs prosas virums ar pāris dzelteniem eļļas pilieniem virsū. Arī »biezputru« Agnese izdzēra. Kā pēdējo iedeva kausiņu »hvojas«. Tas bija zaļgans, rūgts šķidrums – trimdinieku glābējs no cingas, no mēra, no vitamīnu trūkuma.

Tūlīt pēc brokastīm atskanēja skaļš blāviens – komanda uz darbu. Brigāde āvās un ģērbās. Kājas aptina ar autiem un sabāza salāpītos lielos velteņos. Mugurā – pufaika, galvā vatēta ausaine. Aiz ausīm sabāza vairākās kārtās salocītu lupatiņu – »namordņiku«. Tas pasargāja degunu no apsālšanas.

Danute bija fiziski spēcīgāka par Agnesi. Ar Danuti Agnese satikās 1949. gada maijā Maskavā, pārsūtāmo cietumā. Te bija sadzītas kā siļķes mucā sievietes un meitenes no okupētajām teritorijām – Karēlijas, Igaunijas, Latvijas, Lietuvas, R-Ukrainas, Kenigsbergas apgabala. Šai telpā gaiss bija smacīgs. Naktīs mocīja blaktis, tās krita no griestiem, līda no šķīrbām, rāpoja pa grīdu. Blaktīm pievienojās utis gan matos,

Veronika Tenča-Straujā

gan drēbēs. No Maskavas arestētās ar »melnajām Bertām« aizveda līdz stacijai, kur vilciena pēdējie divi vagoni, tā saucamie »zakvagoni«, ar aizrestotiem logiem jau gaidīja. Abas meitenes – Agnese un Danute – saķērušās rokās, lai vienai otru nepazaudēt, kāpa vagonā. Visu dienu vilciens traucās pa nabadzībā grimušās Krievzemes plašumiem. Ceļa malās varēja redzēt »derevņas« ar mazām, pussabrukušām būdām, bez viena augļu kociņa, bez vienas puķītes logu priekšā. Nebija redzami ne meži, ne apstrādāti tūrumi, ne arī kādu strādājam. Šur tur ganījās »Staļina govīs« – kazas. Kāds paradokss – tāda bagāta zeme, un tāda nabadzība visapkārt!

Vilciens pēc dažu dienu brauciena tuvojās Urāliem. Šķērsoja Baškīriju – daudzu latviešu apdzīvotu vietu. Tās daba ļoti atgādināja Latgali – birztaliņas, eglainītes, tikpat zila upīte. Arī sādžas labāk sakoptas. Mājas normāla lieluma logiem. Pie mājām puķu dārziņi, košuma krūmi, koki. Brīvā dabā ganās raibas vai peļu krāsas govīs, nevis kazas.

Šķērsojot Urālus, bija žēl vienlaikus atvadīties arī no Eiropas, tās zemes daļas, kurai meitenes bija piederīgas. Citā rītā Agnese un Danute jau bija tālu Sibīrijā. Visapkārt meži, meži, cita nekā. Reljefam paliekot līdzenākam – desmitiem kilometru purvi, purvi. Pēkšņi brikšņi izbeidzas, un vilciens nodimdina pār garu tiltu, kas ved pāri Irtišas upei. Tās krasti mežonīgi drūmi. Tālāk atkal bez gala un malas purvi, purvi. Vēl pēc diennakts klāt Oba – viena no trim lielākajām Sibīrijas upēm. Tās krastos – miljonu pilsēta Novosibirska. Te kārtējais pārsūtāmais punkts.

Viss tāpat kā iepriekš – konvojs ar suņiem, pirts ar pazemojumiem, barakas ar blaktīm. Zona te maza. Barakas vecas, un visur drausmīga netīrība. Ilgi te palikt nav ne mazākās vēlēšanās. Atkal esam »zakvagonos«, un kustība uz priekšu austrumu virzienā. Pēc pāris dienām klāt Krasnojarska. Atkal konvoju un suņu pavadībā uz pārsūtāmo lēģeri. Tas te milzīgs, sadalīts vīriešu un sieviešu zonās. No Krasnojarskas veda divi galvenie katordznieku ceļi: viens pa dzelzceļu uz Tālajiem Austrumiem – Magadanu, Kolimu; otrs – pa Jeņiseju taisni uz ziemeļiem: Igarku, Dudinku, Noriļsku.

Agnese ceļš pagriezās uz ziemeļiem. Ostā gaidīja milzīga liellaiva – barža. Tajā, kā siļķes mucā, tika saspiesti politiskie un kriminālisti. Te valdīja tāda atmosfēra, recidīvistu izdarības, ka cilvēkam, kuram ar šo ļaužu padibeņu daļu nav bijis saskarsmes, nesaprast. Likās, šim šausmu un murgu braucienam nebūs gala. Datumī, dienas un nedēļas sen jau bija sajukušas. Vairākas dienas plosījās viesuļvētra (purga), pa vaļēju lūku sviezdama sniega šaltis. Baržu mētāja kā skaidu. Agnesei un Danutei no šūpošanās vēl piemetās »jūras slimība«. Kuņģis bija no sausā uztura tukšs, bet raustījās krampjos. Gar baržas malām jūtama bija ledus gabalu berzēšanās. Tātad – septembrī jau bijām iebraukuši ziemā.

Beidzot barža apstājās lielākajā ziemeļu ostas pilsētā Dudinkā. Ārā valdīja viesuļvētra, aukstums un nakts. Plāno mētelīti mugurā un rudens apavus Agnese gandrīz nejuta. Jutās kā izsviesta gluži kaila sniegā un salā. Cīnīdamies ar vētru un elpas trūkumu, konvoja

dzīti, arestanti virzījās uz pārsūtāmo lēģeri. Te pēc četriem mēnešiem bija iespēja tikt pirtī un nomazgāties. Šoreiz bez pazemojumiem, jo uzraugu vidū nebija vīriešu. Baraka bija silta, gaiša un tīra. Arī ēdiens ciešams. Pēc garajām šausmu un bezmiega naktīm Agnese gulēja kā nosista. Te otrā dienā izsniedza siltākus apģērbus un apavus. Bet pēc dažām atpūtas dienām – atkal ceļā. Šoreiz šaursliežu vagoniņā. Ik pa laikam vilciens apstājās, un visi »pasažieri« gāja tīrīt ceļu. Lāpstas šim gadījumam bija līdzi. Pēc apmēram divām diennaktīm 120 km garais ceļš līdz Noriļskai bija galā. Noriļska sagaidīja ar klusu, zvaigžņotu polāro nakti un simtiem elektrisko spuldžu.

Viss garais, astoņus mēnešus ilgušais »ceļojums« bija galā. Sākās dzīve barakā, zemes rakšana ar laužņiem mūžīgajā sasalumā – līdz bezspēkam. Saķērušies elkoņos, ieslodzīto rindas virzās uz priekšu. Divi karavīri kolonnas priekšgalā, divi – aizmugurē. Visiem četriem šaušanas gatavībā automāti. Vienam aizmugurējam pie rokas suns. Atskan komanda: »Rovņaisja! Podtjanisj!«* Citreiz kā pērķona grāviens: »Ložisj! Po plastunski vperjod!«** Visa brigāde ir guļus, uz vēdera šļūcot, rāpjas uz priekšu. Kad ir izpriecāties un izņirgāties, izkriedz pavēli: »Vstavaj! Vzjatsja podruki! Ravņatsja! Šagom – vperjod!«*** Tā no dienas dienā – sakostiem zobiem, uz dzīvību vai nāvi, atdauzītām un sāpošām rokām – tuneļa rakšana. Vienīgie darbarīki – cirtnis un lāpsta.

* Līdzināties! Pievilkties!

** Gulties! Rāpus uz priekšu!

*** Celties! Saķerties rokās! Līdzināties! Soļos – uz priekšu!

Pēc darba, tikušas līdz lāvai barakā, meitenes iekrīt miegā kā ūdenī. Tā ik dienas – simtiem tādu pašu stiepās daudzu gadu garumā. Dažreiz vakaros domu gājiens sākās uz tēva mājām Latgalē – tur tālu, tālu aiz Urāliem...

1948. gada 21. maijs. Rūgtākā un melnākā diena Agneses mūžā. No šīs dienas dzīve sagriežas kā ļaunā virpulī, jo šai dienā viņu apcietināja.

Kā malkas pagale uz betonētās grīdas, Rēzeknes čekas tumšajā kambarī nosviestā Agnese pusnesamaņā nogulēja trīs dienas. Ne lāsītes ūdens, ne maizes gabaliņa! Ja arī dotu, tāpat nespētu norīt. Galvā tikai viena skaidra doma kliegda vienā kliegšanā: »Nenolikti eksāmeni! Nenolikti eksāmeni! Kaut ļāvuši tos nokārtot! Tad... tad lai būtu darījuši, ko gribēdami.«

Rēzeknes cietums. Kamera pilna ar tādām pašām jaunietēm kā Agnese – no visām Latgales malām. Visvairāk no Abrenes apriņķa. Logam priekšā dzelzs restes. Durvīs maza apaļa actiņa. Pa to uzraugs vēro, vai kāda meitene, pratināšanā novārdzināta, nesnauž. Tūlīņ atskan pie durvīm blāviens: »Končatj spatj! V karcer posažu!«*

Agnese abām rokām aizspiež ausis un gauži raud. Visu augumu dedzina asas sāpes un bezgalīgs žēlums. Ar kādām cerībām un nākotnes sapņiem pirms četriem gadiem Agnese un vēl četras Zosnas pamatskolas beidzējas – Geronima Dzene, Tekla Beitāne, Antoņina Šļubure un Stefānija Kasakovska – vēra Maltas vidusskolas durvis... Vēl toreiz Latvijas rietumos plosījās karš, tāpēc nebija ne mācību programmu, ne grāmatu, ne burtnīcu, ne rakstāmpiederumu. Visus

* Beigt gulēt! Karcerī ietupināšu!

priekšmetus skolotāji pasniedza lekciju veidā. Skolotāji par »dižajiem komunisma mērķiem« nepieminēja. Svētdienās, kuri gribēja, gāja uz Rozentovas baznīcu. Ziemassvētkos un Lieldienās visa klase norunāja un uz skolu negāja. Tas nebija nekas ārkārtējs, skolotāji pievēra acis un ausis. Skolā ritēja aktīva dzīve – darbojās dramatiskais pulciņš, koris.

Vēl kara beigas un tā iznākums nebija skaidrs. Meži bija pilni ar tādiem, kuri negribēja karot ne viena, ne otra »atbrīvotāja« pusē. Uz vietas palikušie un mežos iegājušie ticēja, ka atnāks angļi un palīdzēs atbrīvot no abiem »atbrīvotājiem«. Tāda pati doma un noskaņa līdz pat 1945. gada 9. maija rītam bija valdījusi tautas lielākajā daļā, arī skolās. Tagad visam beigas. Kas notiks vēlāk? Čekas briesmu darbus Agnese jau 1941. gadā bija savām acīm redzējusi Rēzeknē...

Ceturtais mācību gads Maltas vidusskolā atnesa jaunas pārmaiņas. Skolā ieradās kara mācību un politiskais audzinātājs, kuru sauca par »politruku«. Viņš staigāja karavīra drēbēs un runāja tikai krievu valodā. No Maltas izpildkomitejas ieradās aģitators un sāka aģitēt par masveida iestāšanos komjaunatnē. Tikai pirmo reizi jaunieši noklausījās tās murgu runas, vairāk uz šīm sapulcēm negāja. Vienreiz pat uz tuvējo mežu aizbēga visa klase. (Skola atradās tur, kur tagad palīgskola.) Politruks no dusmām vai plīsa, bet jauniešu protesti turpinājās. Katru rītu kāds pulciņš jauniešu iegriezās baznīcas dārzā. Uz akmens kāpnēm nometušies ceļos, viņi lūdza Dievu. Daži ne jau aiz tik

dziļas ticības, bet lai kaitinātu politruku. Savukārt politruks jauniešus visādi kaunināja par tādu rīcību. Kad tas nelīdzēja, sāka apsaukt par fašistiem, idiotiem, durakiem, izdzimteniem... Ja arī nolamāšana nelīdzēja un jaunieši nekustējās, grāba tuvāk tupošos aiz apkakles un, kājās uzrāvis, dzina uz skolas pusi. Jaunieši vai plīsa aiz smiekliem, bet ārēji valdījās. Šo »karu« uzvarēja jaunieši – vienpadsmito klasi viņi tā arī pabeidza, nebūdami komjaunieši. Bet tad jau Agneses viņu vidū vairs nebija.

Kuldīgā, 1993.–1994. g. ziemā

Pēteris Trizna

MAN BIJA TIKAI SEŠPADSMIT

Ir 1989. gads. Aprīlī 40 gadi, kopš nokļuvu Sibīrijas nebrīvē, kur nācās pavadīt astoņus gadus no savas dzīves. Tagad, 56 gadu vecumā, kad »ātrā palīdzība« kļūst par biežu viesi mūsmājās, radās vēlēšanās atstāt uz papīra savas pārdomas par dzīvi, par manu sabojāto jaunību. Toreiz, 1949. gadā, man bija tikai sešpadsmit. Uzsāktas vidusskolas gaitas, bet tiku apzīmogots ar nosaukumu »nacionālists«, »tautas ienaidnieks« un izolēts no savas dzimtenes. Kad atgriezos 1957. gadā, man jau bija 24 gadi.

Visu mūžu kā ļauns murgs no atmiņas neizzūd lēmuma teksts, ko sacerējusi PSRS Augstākā Padome un tās Prezidijs pasludinājis kā neapstrīdamu: »Izsūtīt uz PSRS attālajiem rajoniem mūža nomatinājumā kā nacionālista ģimenes locekļus Helēnu Triznu un viņas dēlu Pēteri Triznu.«

Kādas tik dīvainības neesam piedzīvojuši! Mans tēvs Jāzeps Trizna, pēc tautības polis, tika pasludināts par latviešu nacionālistu un notiesāts uz 10 gadiem ieslodzījumā. Sodū izcietis tikai daļēji, t. i., vienu gadu un 3 mēnešus – tad »aizsūtīts« mūžībā. Laiks un vieta – 1946. gada 5. maijs, Arhangeļska.

Es, Pēteris Trizna, esmu dzimis 1933. gada 27. aprīlī Rēzeknes apriņķa Ružinas pagasta Rumaku

sādžā, kas robežojas ar Maltas pagastu. Ģimenē biju trešais, pēdējais, bērns. Mēs bijām zemnieki. Mans vectēvs nopircis zemi no kāda zemnieka, kurš droši vien 19. gadsimta beigās labprātīgi bija devies uz Sibīriju laimi meklēt.

Pavadījis bezrūpīgu bērnību tēva mājās, 1941. gada rudenī uzsāku skolas gaitas Daugaviešu skolā, kuru absolvēju 1948. gadā ar tiesībām iestāties vidusskolā. Mācības uzsāku Maltas vidusskolā. Smagi saslimu un pēc pirmā ceturkšņa slimības dēļ nācās no skolas izstāties. Dzīvoju un ārstējos mājās. Cik spēdams, palīdzēju mātei saimniecībā.

Pienāca 1949. gada 24. marts. Ceturtdiena. Maltā tirgus diena. No rīta māte aizgāja uz Maltu ar norunu palikt tur pie māsas pa nakti, lai 25. martā ietu uz Rozentovas (Maltas) baznīcu. Katoļticīgajiem tā ir svinama diena. Es saimniekoju mājās. Pabarojis lopus, lasīju Annas Sakses romānu »Pret kalnu«, kas bija programmā paredzēts literārs darbs. Te istabā ienāk armijas virsnieks. Izprašājis par šo un to, aizgāja.

25. marts. Brīnišķīgs, saulains. Ne ar ko neatšķīrās no citiem agra pavasara rītiem. Sākot rīta soli virtuvē un kūtī, nevarēju iedomāties, ka vakaru sagaidīšu, ie-slēgts lopu vagonā. Pabrokastojis turpinu lasīt »Pret kalnu«. Te satraukta iesteidzas māte. Stāsta, ka no Maltas ciemata kaut kur esot aizvestas Staņislava Baufala un Kazimira Nagļa ģimenes. To padzirdējusi, māte steigusies mājās. Ejot garām savas izprecētās meitas Janīnas vīra mājām, redzējusi, ka tur arī pagalmā rosās svešādi cilvēki ar pajūgiem. To dzirdot, gribēju pārliecināties un devos pie māsas (tas bija

tepat kaimiņos: Baufala Jāzeps – māsas vīrs – mājās). Taču nokavēju. Pagalmā bija klusums. Gāju istabā. Tur viss izmētāts, nekārtība. Vienīgi kaut ko meklēja un rakņājās Kozlovkas krejotavas vadītājs Ļepjohins un MTS iznomāšanas punkta vadītājs Galkins. Uz manu jautājumu, kur paši saimnieki, viņi atbildēja, ka »saimniekus aizveda«. Jāpiezīmē, Baufali bija liela un turīga ģimene: māte Stefānija, viņas dēli Eduards, Vladislavs, Jāzeps un viņa sieva – mana māsa Janīna. Tātad visi aizvesti. Ātrāk steigšos mājās, lai pastāstītu redzēto mātei.

Arī mēs sākām gatavoties izvešanai, vācām līdzpaņemamo. Patiešām ap plkst. 15.00 pagalmā sabrauca pajūgi. Istabā ienāca arī vakardienas neparastais viesis virsnieka mundierī un vēl vairāki karavīri. Virsnieks bija izbrīnījies, ka mums mantas jau sakravātas. Vien noteica: »Ja esat jau gatavi, tad labi.« Parakstīja kaut kādus papīrus un lika kraut vezumā mantas. Mūs aizveda līdz Silmalai. Tur mantas pārkrāvām automašīnā, un mūs veda uz Maltu. Stacijā jau stāvēja vairāki vagoni, pilni ar izmisušiem cilvēkiem. Vienā no vagoniem (Nr. 28) lika iekāpt mums. Šai vagonā jau bija kādas 9 ģimenes, ap 30 cilvēku. Vagons bija domāts nevis cilvēku, bet lopu transportēšanai. Pie sānu sienām bija piestiprinātas dēļu lāvas, tātad laikus sagatavoti šim nolūkam. Nakti pavadījām Maltas stacijā. 26. marta rītā ar cilvēkiem pielādētos vagonus aizvilka līdz Rēzeknei I, kur komplektējās ešelons – Nr. 97338. 27. marta rītā šis neparastais ešelons garām stacijai Rēzekne II devās

Pēteris Trizna Sibīrijā, 1950. gads

austrumu virzienā. Grūti aprakstīt cilvēku raudāšanu, izmisīgās vaimanas, kas, tuvojoties Zilupei un Latvijas valsts robežai caurbraucot, pārgāja dziesmā »Dievs, svētī Latviju«. Skanēja viss ešelons. Vai kādreiz redzēsim tevi, mīļā Dzimtene!

Cauri Maskavai mūs neveda, bet nogriezās ziemeļu virzienā: stacijas Bologoja, Ribinska, Jaroslavļa. Vienreiz diennaktī deva kaut kādu siltu, zupai līdzīgu, šķidrumu. »Pasažieri« bija gan gados veci, gan pavisam mazi bērni, gan vīrieši, gan sievietes – bija neērti kārtot visu priekšā savas dabiskās vajadzības. Kāds no mūsu vagona – Anatolijs Dubovskis, tuvojoties Urāliem, bija nolēmis »paciemoties« pie tantes Maskavā un pametis vagonu. Viņa ceļojums bija neveiksmīgs, jo pēc dažām dienām sagūstītu atveda pie mums. Viņa dēļ pastiprināja apsardzi. Vairs ešelons nepieturēja stacijās, bet nomaļās vietās, lai mēs, gūstekņi, varētu iziet nokārtot dabiskās vajadzības. Ja pagadījās satikt vietējos iedzīvotājus, tad no viņiem saņēmām rupju lamu vārdu krusu.

Gadījās arī pa kādam uzjautrinošam mirklim. Tā, liekas, bija Ivanovas stacija. Mans kaimiņš kara invalīds Miķelis Tulinskis (miris 1987. g.), izmantojams lietderīgi ešelona stāvēšanas laiku, uzposās, piesprauda pie svārku atloka medaļu »За победу над Германией« un grozījās uz perona, vērsoties pie vietējiem cilvēkiem, kuri steidzās garām, un stāstīja, kādi ieskaitīti »tautas ienaidnieku« kategorijā. Viņš skandēja dziesmas vārdiem: »Товарищи, мы едем туда, где золотая планета: двенадцать меся-

Pēter Triznas māsa Janīna un māte Helēna Sibirijā, 1950. g. 20. marts

цев – зима, остальное – лето.»* Apsteidzot notikumu secību, pateikšu, ka Omskas apgabalā Miķelis Tulinskis – invalīds, ar sadragātu plecu – tika nozīmēts par krāvēju. Priekšnieki ņirdza, rau, maisus varot nest arī uz viena pleca.

6. aprīļa vakarā, t. i., pēc divu nedēļu ceļojuma ešelonu novietoja uz rezerves sliedēm. Tātad – galapunkts. Tā vieta saucās Isilkuļa. Mūsu asprāši pilsētas nosaukumu iztulkoja latgaliski: »Īsi ar kuli.« (Tulkojumā no kazahu valodas gan nozīmējot – netīrais purvs.)

Drīz vien ešelona tuvumā saradās kolhozu un sovhozu pārstāvji. Tika izvirzīts noteikums – ja ņem, tad visu vagonu. Baufalu ģimene aizbrauca uz sovhozu »Ļesnoj«. Mūs ar māti un vēl daudzas ģimenes aizveda nakti pārļaut kādā V. I. Ļeņina dzelzceļnieku klubā. 7. aprīļa rītā mūs veda uz pirti. Kad atnācām no pirts, mūs jau gaidīja vēršu pajūgi. Devāmies ceļā uz 12 km attālo kolhozu »Krasnij dobrovoļec«. Te mūs izmitināja Grjaznovkas sādžā pie vietējiem iedzīvotājiem. Lielākās ģimenes novietoja atsevišķās »zemļankās«. Drīz vien visus sadalīja pa darba vietām. Mani nozīmēja par ganu uz dažus desmitus kilometru attālām ganībām, ko vietējie iedzīvotāji dēvēja par »Kolīmu«. Tā kā no garā brauciena un aukstās pirts biju apslimis – ar temperatūru, ganu gaitas uz laiku atlika. Mēs ar mammu bijām izmisumā. Mūs saprata dzīvokļa saimniece un izglāba no »Kolimas«. Viņas brāļadēls bija traktoristu bri-

* Biedri, mēs braucam turp, kur zelta planēta: divpadsmit mēneši ziema, pārējais – vasara.

gādes brigadieris, kam bija privilēģija izvēlēties sev kadrus. Es kļuva par piekabinātāju traktoristu brigādē. Man paveicās, jo, lai gan darbs nebija no vieglajiem, taču te bija pārvietojamā virtuve – un tur, lai nu kā, bet cilvēkus tomēr baroja. Šinī darbā es nostrādāju līdz oktobrim.

Rudenī mums speckomandantūrā izdevās dabūt atļauju apvienoties ar māsas ģimeni. Tā mēs ar māti pārcēlāmies uz »Ļesnoj« un no 1949. gada 5. oktobra kļuvām par šīs saimniecības strādniekiem. Sākumā nācās strādāt dažādus darbus, piemēram, bez atlīdzības raku pagrabu pie brigadiera mājas. Pēc tam aizsūtīja par piekabinātāju, tad – par kalēja palīgu. Decembrī priekšrocība: nolēma trīs no izsūtītajiem nosūtīt apmācībā uz mehanizācijas skolu. Tā es nokļuva kursos Maskavenskas rajonā, kur gatavoja traktoristus. Saņēmuši komandējuma apliecību, aizbraucām. Bet pēc dažām dienām mums pakaļ atbrauca Isilkuļas komandants ar draudiem sodīt par patvarīgu aizbraukšanu, tomēr beigās visžēlīgi priedeva. Brāzienu bija dabūjis sovhoza priekšnieks par priekšrakstu neievērošanu. Mācoties mehanizācijas gudrības, pienāca 1949. gada pēdējās dienas – tuvojās Vecgada vakars. Ļoti gribējās tikt pie mammas, bet bez komandanta atļaujas nedrīkst. Nolēmām iet uz 12 km attālo speckomandantūru: Sibīrijas putenis, aukstums. Pārvarēt ceļa grūtības spēku deva cerība saņemt atļauju. Neatļāva. Pateica, ka bez pavadona nedrīkst, bet pavadoni nevarot dot. Tā, nosoļojuši pavisam 24 km, piekusuši un nelaimīgi, pilni aizvainojuma, pārnācām kopmītnē. Tā svešumā nācās sagaidīt 1950. gadu.

Mācības man padevās viegli, jo tur tikai dažiem bija pilna septiņgadīgā izglītība. Daudz saprašanas deva vasarā nostrādātais laiks traktoristu brigādē, tā sakot, bija prakse; nu sekoja gan teorija, gan prakse. Arī krievu valoda vairs grūtības nesagādāja. Deviņi mēneši bija pavadīti krievu vidē. Jau aprīlī saņēmu atestātu ar izcilību par mehanizācijas skolas beigšanu ar traktorista kvalifikāciju. Piedevām vēl uzslavas rakstu (mātei par prieku).

Pēc atgriešanās sovhozā »Ļesnoj« man norīkoja strādāt ar traktoru »Nati« – ar triju sējmašīnu sakabi sēju labību. Darba diena ilga 20 stundas. Gulēt ilgāk par trim stundām neļāva. Manā – 17 gadu – vecumā tā bija nenormāla pārslodze. Līdz sējas beigām neizturēju. Nokļuva slimnīcā. Pēc atveseļošanās strādāju par maiņas traktoristu līdz rudenim. Ziemā strādāju dažādus darbus. Galvenokārt ar vēršu pajūgiem nācās pievest sienu lopu fermām.

1951. gada pavasarī mani norīkoja par vecāko traktoristu uz riteņtraktora STZ. Taču, kā saka, nelaime nenāk brēkdama – traktoru remontējot, stipri savainoju roku. Kamēr to ārstēju, veselu mēnesi varēju veikt tikai sarga pienākumus. Te saņēmu 195 rubļus mēnesī (vecajā naudā). Pēc atveseļošanās atkal strādāju par traktoristu. Nekas izsūtīto dzīvē nomainījās arī 1952. gadā. Vienīgi dzīvošanas apstākļus bijām uzlabojuši – uzcēluši māla-kleķa būdas. Kādu jau nu kurš spējām uzmeistarot – kā bezdelīgas – no žagariem, salmiem un māla. Te jau varēja ieturēt latviešiem ierasto kārtību.

Pēteris Trizna pie savas mājas Rēzeknē, 2002. gads

A. Pavlukeviča foto

1953. gada marts arī Sibīriju ietērpa sērās. Daudz asaru tika izliets, kā būs dzīvot bez »tēva«. Sākās pavasara lauku darbi, bet sākās arī aresti. Manu acu priekšā arestēja mūsu novadnieku Jāni Bageli. Viņš veda degvielu. Paziņoja, lai atvadās uz 25 gadiem. Pēteris Pliuds izsūtīto latviešu sabiedrībā esot necienīgi izteicies par »tautu tēvu«. Izrādās, bija mums arī savējie »stukači«.

Valsti pāršalca PSKP CK 1953. gada septembra plēnums: brīvāk uzelpoja lauku cilvēki. Beiguši rudens aršanu savā sovhozā, tikām nosūtīti palīgos kaimiņu kolhozā. Sagadījās, ka tai dienā nāca komandanta pārbaude. Pavēle – nākošajā dienā ierasties rajona speckomandantūrā. Komandants bargi jautāja: »Kur bijī vakar?« »Pildīju partijas un valdības lēmumu,« braši atbildēju. Nu tik sākās tracis! Durvīs parādījās sargi mundieros ar pistolēm pie sāniem. Komandants ģirgājās un lamāja mani visrieibīgākiem, necenzētiem vārdiem. To jēga tāda – tavs darbs mums nav vajadzīgs, mēs tevi varam tik tālu aizsūtīt, lai izjustu mocības un tur sapūtu utt.

1954. gads. Murgi it kā sāk attālināties. Pazib arī pa kautram cerību staram. Dažus, kam pierādāmi nopelni padomju varas priekšā, aplaimoja ar atļauju atgriezties Latvijā. Pēc rudens lauku darbiem mani aizūtīja uz lauku mehanizācijas skolu. Tur apguvu mehāniķa-kombainiera specialitāti. Tās bija rajona centrā Isilkuļā. 1955. gadā jau biju speciālists kukurūzas un kviešu ražas novākšanā ar teicamu diplomu un goda rakstu. Strādāju tā saucamajās neskartajās zemēs Omskas apgabalā.

1956. gads – pēdējais gads Sibīrijā. Pavasarī man uzticēja jaunu, modernu traktoru MTZ-2 un kukurūzas sēšanu. Labības novākšanas laikā pienāca ziņa, ka specnometinājums tiek atcelts. Tas notika 1956. gada 16. septembrī.

1957. gada janvārī abi ar māti atgriezāmies Latvijā un apmetāmies uz dzīvi Maltā, jo tēva mājās neļāva dzīvot. Mēs, kas atgriezāmies, joprojām savā dzimtenē bijām »tautas ienaidnieki«. Patiesības vārds par Sibīrijā piedzīvoto draudēja ar jaunu izsūtīšanu. Un mēs klusējām. Klusējām, zobus sakoduši, 33 gadus. Tikai 1990. gada 24. oktobrī saņēmu rehabilitācijas izziņu (Nr. 3/7 – 5327), kurā rakstīts: »Izsūtīšana nelikumīga.« Lūk, cik vienkārši!

Cilvēks 49 gadus no savas dzīves ir nesis šo smago pazemojumu krustu, kas piesūcies netaisnībām, ciešanām. Bez cerībām atgūt nolaupīto cilvēka godu. Un tomēr kaut mūža novakarē piedzīvoju šo atzīšanu. Bet cik daudzi tā arī aizgāja mūžībā ar smago pāridarījumu dvēselē. Arī mana māte Helēna – viņa aizgāja mūžībā 1967. gadā.

Markels Ivanovs

IZTURĒJU

Izturēju gan Kurzemes katla ugunis, gan Magadanas lēģerus aiz dzeloņdrāšu žoga... Tāds nu esmu – sīksts vecticībnieks. Pirms dažām dienām esmu sasniedzis savus 77 gadus. Te ir dokuments: apliecība. Politiski represēts. Nr. 7800128, izdota 25. 03. 1997. Rēzeknes rajona padomes lēmums Nr. 38. Ivanovs Markels – 29. 12. 1923.

Piedzimu Rēzeknes apriņķa Silajāņu pagasta Adamišķu sādžā stingrā vecticībnieku ģimenē. Pavisam esam tēvam un mātei dzimuši deviņi bērni, bet izaugām tikai pieci, pārējie miruši mazi. Tuvākā skola bija Feimaņi, bet es skolā neesmu gājis.

Septiņpadsmit gadu vecumā mani piespiedu kārtā vācieši mobilizēja darba armijā. Aizgājām līdz Ostrovai. Vajadzēja rakt grāvjus – tranšejas. Atkāpjoties vācieši mūs aizsūtīja uz fronti. Atkāpāmies juku jukām. Beidzot nonācām Latvijā – t. s. Kurzemes katlā. Skaitījāmies leģionāri. Ļoti daudzi krita. Dzīvus palikušos saņēma gūstā un nosūtīja uz Jelgavu, tur aiz dzeloņstieplu žoga pusbadā kādu laiciņu padzīvojām. Tad preču vagonos sabāza un prom uz Tālajiem Austrumiem. Bijām visādu tautību gūstekņi – latvieši, krievi, poļi, vācieši. Nonācām Vladivostokā, tad uz Magadanu.

Markels Ivanovs ar dzīvesbiedri Annu, 2002. gads

A. Pavļukeviča foto

Tur taigā nācās strādāt gan šahtās, gan vaļējos poligonos – zelta rūdas raktuvēs. Darba apstākļi ārkārtīgi grūti, aukstums -50° – -60° C. Plosījās cinga (sapampa kājas, izkrita zobī). Dzīve aiz drāšu žoga. Apgērbs – pufaiķas, voiloku nebija. Tie brezenta zābaki, darbā sasaluši, lūza un plīsa. Pusbasām kājām. Pie tam tā ņirgāšanās – apsaukāja par »vlasovciem«, fašistiem u. c. Tikko vilkām kājas. Ļoti daudzi neizturēja. Apgāde ar pārtiku bija slikta un neregulāra: pat 2–3 dienas neatveda produktus. Tādās mocībās pagāja desmit gadi, kad nekādu cerību izdzīvot nebija.

Tomēr 1955. gadā – tieši pēc 10 gadiem – ļāva atgriezties Latvijā. Kopā ar lēģera biedru braucu līdz Jelgavai. Tur apmetos, sameklēju gadījuma darbu. Iepazinos ar meiteni vārdā Anna. Apprecējos. Tomēr sirds vilka uz Latgali, uz dzimto pusi. Radās iespēja samainīt dzīvokli no Jelgavas uz Rēzekni. Nodzīvojām Rēzeknē piecus gadus. Bet gribējās būt tuvāk zemei. Sameklējām sludinājumos, ka Maltā pārdod mājiņu. Atbraucām apskatīt: nolaista, dārziņš nezālēm aizaudzis, nekopts – vecie saimnieki miruši, bet jaunie dzīvo citur. Nopirkām, pārdodot daudz ko. Tas bija 1998. gadā. Tā mēs te saimniekojam. Tik nav vairs tās veselības.

2000. g.

Gregors Senkāns

BEZZEMNIEKA DĒLA LIKTENSTĀSTS

Esmu dzimis Rēzeknes apriņķa Kaunatas pag. Zimnīku sādžā 1921. gada 18. decembrī. Manam tēvam savas zemes nebija, bet onkulis mums bija atvēlējis 7 hektārus. Es biju vienīgais puika savu četru māsu pulciņā. Biju lustīgs un kustīgs. Mācījos Kaunatas pamatskolā. Tad dienests Latvijas brīvvalsts armijā. Laimīgi izdevās izvairīties no nelikumīgās vervēšanas padomju okupācijas karaspēkā. Tuvojās jaunas okupācijas – fašistiskās Vācijas – vilnis un tam sekojoša mobilizācija. Mēs – Kaunatas jaunieši – gribējām palikt uzticīgi dotajam zvērestam – kalpot vienīgi savai valstij un uz pirmo iesaukumu neieradāties. Pagāja nedēļa. Viss mierīgi. Tas bija 1943. gads.

Tajos laikos lauku jaunieši svētdienu vakaros pulcējās kādās lielākās mājās uz zaļumballi. Tā arī tovakar: pulcējāmies Brīdišku mājās palustēties. Māju ielenca. Tieši no zaļumballes aizveda mobilizācijai visus puišus. Vispirms aizveda uz Paplaku, tur nometnē notika apmācības. Tad veda uz Liepāju – vajadzēja nodot svinīgo solījumu. Tajā bija vārdi: nežēlot savu dzīvību par savu dzimteni Latviju. Iedeva apģērbu vācu armijas formas krāsā, bet zīmotnes – ar Latvijas karoga krāsām un saulīti. Tālākais ceļš veda uz Volhovas purviem. Tur for-

mējās 19. divīzija. Mani iedalīja 1. pulka 1. rotas 2. vada 3. grupā, kas skaitījās »trieciengrupa«. Pirmo reizi devāmies no otrās līnijas, otro – no pirmās, arī nākamās reizes no pirmās – līdz pat pēdējai 2. septembrī, kad tiku ievainots kreisajā rokā. No mūsu grupas bijām palikuši tikai puse. Roku pārsēja un – atkal ierindā.

3. septembrī krievi devās pretuzbrukumā. Ielenkumā tiku uz mīnas: uzmeta gaisā. Kad atmodos no bezsamaņas, asiņoja labā roka, pirksti karājās, turoties pie ādas strēmelēm; labās kājas pēda bija norauta pavisam. Uz elkoņiem kaut kā aizrāpoju līdz ierakumam. Vada komandieris norīkoja četrus karavīrus, lai mani nogādātu uz bunkuru. Karavīri uz šautenēm – kā uz nestuvēm – mani aiznesa uz Alkazara tilta bunkuru pie dzelzceļa. Tur pārsēja un bānītī aizveda uz lazareti. Biju pamatīgi sakropļots – rokas, norauta kāja un vēl šķemba pie acs. Mēs, ievainotie, gulējām uz grīdas. Šausmīgi slāpa. Iedeva padzerties, un atkal iekritu bezsamaņā. Cik ilgi, nezinu.

Kad pamodos, pie gultas sēdēja medmāsiņa. Pēc operācijas biju pārlieku vājš, noasiņojis. Kāja (labā) līdz ceļgalam bija noņemta, arī labās rokas četri pirksti. Lazaretē divas reizes pārlēja asinis. Nedaudz pieņēmos spēkā. Pārveda uz Rīgu, uz t. s. C-slimnīcu. Vēlreiz pārlēja asinis, bet neveiksmīgi: mans organisms nepieņēma – visu miesu klāja alerģiski izsitumi. Ārstēja. Šai slimnīcā bija daudz latviešu zēnu. Te ievada arī smagi ievainoto pulkvedi Veisu – viņš nomira.

Šai slimnīcā no jauna mācījās staigāt – uz kruķiem. Sākumā nevedās, reiba galva, gāzos gar zemi. Vadāja pie rokas. Iemanījās. Laikam arī spēki pieauga. Biju

Gregors Šenkāns Brno (Čehoslovākija), 1944. gads

jauns – divdesmit trīs gadi. Jā, jauns – bet sakropļots! Kādēļ?

Kad iemācījos ar kruķiem staigāt, pārveda uz lazareti Sarkankalnā. Pēc tam uz Belostoku (Polijā), kur ievietoja SS lazaretē. No Polijas pārveda uz Čehoslovākiju – tur kādā slimnīcā pielika kājai protēzi. Tādu – protezētu – mani pārveda uz Latviju: uz Jelgavas t. s. veselības rotu. Pareizāk, līdz galapunktam nenokļuvām. Tikām līdz Glūdai, jo Jelgavā jau bija ielauzušies krievi. Pa apvedceļu – caur Līvberzi un Kalnciemu – zirgu pajūgā mēs, seši karavīri, nokļuvām Rīgas lidostā, tur pārbaudīja dokumentus, pabaroja. Zirgu atdeva saimniekam, bet mūs – trīs vienkājainos – aizveda uz Tukumu, tad uz Liepāju. Kurzemē vārījās »kara katls«, Latviju atkal okupēja krievi. Sāpēja sirds par mūsu mazās latviešu tautas likteni – kā divu lielvalstu dzirnakmeņi mūs samala, sakropļoja... No Liepājas ar kuģīti mūs transportēja uz Dancigu (Vācijā). Tur izvietoja kara kazarmās. Tālāk ar vilcienu veda uz Berlīni. Tur komisija visus invalīdus sāka laist mājās. Mums, latviešiem, nebija kurp braukt: mūsu mājās saimniekoja padomju okupanti. Devāmies uz Švābiju, kur atradām darbu darbnīcās, bet necik ilgi.

Vācietis nolēma mūs – vienkājus un vienročus – sūtīt no jauna karot: šoreiz pret amerikāņu sabiedrotajiem. Tā mūs tankos iekšā un pretī amerikāņiem. Kādā mežā mūs ielenca angļu mēlē runājošie, noturēja divas dienas. Mežā, ielenkumā pienāca ziņa, ka karš beidzies. Kritām gūstā gan mēs – sakropļotie – no 19. divīzijas, gan no 15. divīzijas, kurā vēl gandrīz

visi bija veseli: apmēram 3–4 rotas. Otrā dienā amerikāņi mūs formēja uz lēģeriem. Vedēji bija melnādainie – nēģeri. Mums bija iedvestas bailes – sargāties no nēģeriem. Tomēr guvām pretēju iespaidu: ceļā viņi dalījās ar maizi, cigaretēm – palikušas cilvēciskas, labas atmiņas.

Nonācām atkal Švābijā, kur divus mēnešus lēģeros mirām bada nāvē. Atkritumos izkārpījām katru miziņu... Tālākais ceļš veda līdz Grodņai. Tur sašķiroja pēc tautībām. Amerikāņi nezināja, kas tie »latvieši«, kur tāda »Latvija« uz zemeslodes. Ja vācu valodu bijām mācījušies skolā, arī kara gados saskarsme, tad angļu valodā saprasties un ieskaidrot grūti. Mūsu formas tērpus – ar visām latviešu saulītēm un karoga krāsas zīmotnēm – lika noģērbt un sadedzināt. Mums iedeva brūnas krāsas amerikāņu formas darba tērpus. Baroja ciešami. Tad atkal veda uz Berlīni, bet tur priekšā krievi. Palaida tā saucamajā »brīvībā«. Gājām izsalkuši, turējamies grupiņās (bijām 12 latvieši). Pēc kartēm, kompasa centāmiem nokļūt līdz Polijas robežai. Grūtāk bija pāriet tiltus, pilsētas – mēs bijām nokļuvuši t. s. dezertieru kategorijā.

Kāds krievu ešelons ar zaldātiem mūs pārveda līdz Grodņai. Te satikām savus puisius – latviešu leģionārus. Mūs sašķiroja: stiprākos – uz Sibīriju (meloja, ka Maskavā būšot brīvībā!), bet vienkājainos, slimos sabāza bunkuros. Bijām četri latvieši. Mūs atveda līdz Daugavpilij, tad līdz Rēzeknei. Saprātu, ka esmu tikpat kā mājās – un tomēr kājām tos 20 km vairs neaiziešu. Jaunībā – 23 gados – kroplis... karagūsteknis... Gāju uz tirgus laukumu. Tur apgrozās vairāk

lauku ļaužu. Varbūt satikšu kādu no kaunatiešiem. Satiku pazīstamus kaimiņus ar zirga pajūgu – tirgoja pašceptu maizīti, ābolus. Atkalredzēšanās, asaras. Mani atveda līdz mājām. Bija 1945. gads jau rudens pusē.

Mājās atpūtos, atkopos. Nācās samierināties ar izkropļoto dzīvi. Tādu, kā es, bija daudz. Citiem bija vēl grūtāk. Man bija mājas, māsas. Citi kara invalīdi – bez kājām, bez rokām – Rēzeknē ielu malās ubagoja. Pilsēta bija pārvērsta drupu kaudzē. Strādāju pie kuļmašīnas par iekšā laidēju, te nevajadzēja staigāt.

Izlasīju laikrakstā, ka Pierīgā, Baložos kūdras fabrika meklē strādniekus. Bija 1950. gads. Aizbraucu, pieņēma. Tad pie manis atbrauca visas četras māsas. 1952. gadā nokļuvu slimnīcā Rīgā uz ottrreizēju amputētās kājas operāciju. Tad dabūju darbu kādā galdnieku darbnīcā, apmetos kopmītnē, bet Rīgā mani nepierakstīja. Braucu darba meklēšanā uz Maltu, te strādāja paziņa Tabūns par ceļa meistaru. Maltā saņēmu normālu pasi. Sāku strādāt meža darbos. Vēlāk, līdz pat pensijas vecumam, VEFa Maltas filiālē.

Padomju varas gados – 45 gadus – skaitījos »tautas ienaidnieks«, varai kaitīgs »elements«. Nevienam neinteresēja mans, un man līdzīgo, likteņstāsts. Tikai sabrūkot ienaida impērijai un Latvijai atgūstot neatkarību, es varu brīvi izstāstīt savu dzīves stāstu.

Pavisam nesen no Vācijas arhīviem atsūtīja dokumentu izrakstus – un esmu noformēts kā otrās grupas invalīds. Manu lietu palīdzēja nokārtot Daugavas Vanagu organizācija. No Vācijas reizēm pienāk sūtījums – naudas pārvedums. Saņemu invalīda pensi-

ju. Vācijas atvainošanās pasaules priekšā mazina kara pārdzīvojumu sāpes un netaisnības.

Tāds ir mans liktenstāsts. Nu dzīvoju Maltā kopā ar savu dzīvesbiedri Ženiju. Izaudzināta un izskolota meita Inga, aug mazbērni. Lai Dievs dod viņiem nodzīvot bez kariem, būt laimīgiem savā tēvu zemē Latvijā.

2001. g. decembrī

Kornēlijs Kovaļevskis

25. MARTA UPURU PIEMIŅAI

Šai pusnaktī vaid sāpēs zeme,
No karstām as'rām sniegs top silts;
No varmācības slēpjas mēness,
Bet tautas posts kļūst varai tilts.

Un tumsa pārvēršas par aizu,
Ko bruņots nezvērs pēta, žņaudz.
Nav izejas – trūkst glābējplaisu,
Kur paslēpties... Tām viss ir ļauts.

Trauc ļauni vandāļi pa mājām,
Un, ķēdes raujot, suņi kauc.
Kad nestāv sirmgalvjī uz kājām,
Tos ievēl transportā un brauc.

Tie neskatās uz gadu skaitu,
Vienalga viss, vai vesels, slims –
No mājām dzen ar bargu naidu.
Kam jādzemdē – lai braucot dzimst!

Nav Dzimtenei ne graša cenas,
Ja ģimenes no gultām rauj.
Tām noskalpējot dzimtās vēnas,
Vēl dzīvām esot, – tās jau kauj.

Lai mūži noledotu taigā
Un stingtu siltās atmiņas,
Jums nelabvēļi iesplāuj vaigā
Pie lopvagonu platformas.

Šai pusnaktī sten vaidot zeme,
Kur barbari kā vilki klimst.
No neliešiem šiem slēpjas mēness,
Un tēvu zeme tumsā grimst.

Bet melni darbi augļus nenes,
Kaut sen ir ieplānots: »Viss ies...«
Mums, latviešiem, nav citas zemes –
Vien Latvija, ko svētī Dievs.

Sibīrijas bērnu tikšanās 1999. g. martā Rēzeknē – pēc 50 gadiem:
 (no kr.) sēž Kornēlijs Kovaļevskis (Malta), Alma Babkeviča
 (Malta), Paulīne Kovaļevska (Malta), Antoņina Garjōne (Rēzekne),
 Nikodems Punculis (Ikšķile); 2. r. Pēteris Trizna (Malta), Silvija
 Kovaļevska (Malta), Monika Puncule (Pīneģi), Viktors Tulinskis ar
 dzīvesbiedri (Cesvaine)

Piemīņas akmens atklāšana represētajiem maltēniešiem Stacijas ielas skvērā 1991. gada 14. jūnijā

Kornēlijs Kovaļevskis

JAUNATNEI

Ja tev labi klājas
Un tu tālēs ej –
Uzticību soli
Savai dzimtenei:

Maltas upei, Krācei,
Senču kapenēm;
Skolotāju saimei –
Prāta pamatnei.

Apskauj mīlo māti,
Pirms tu projām ej –
Viņas lūgšanas gaismos
Ceļu, ko tu ej.

Ticot ceļa zvaigznei,
Mātei – Dzimtenei,
Tevi tavi darbi
Rādīs pasaulei.

Pavērs druvu saulei,
Dārzu – piesaulei;
Dzimtās zemes sauju
Pasniegs dvēselei.

EPILOGA VIETĀ

Cienījamais jaunais lasītāj! Pēc liktenstāstu izlasīšanas Tevi varbūt urda jautājumi: »Kāpēc tas viss notika? Kas bija represiju cēlonis? Kādu noziegumu bija izdarījuši šie izsūtītie – tolaik vēl bērni un pusaudži? Tagad sirmgalvj. Lai cik tas dīvaini, viņiem arī šodien nav atbildes uz šiem jautājumiem. Pēc izsūtījumā, nāves nometnēs pavadītiem gadiem dzīvus palikušos atbrīvoja ar ierakstu – »nepamatoti izsūtīts«vai arī »atbrīvots«.

No Maltas pagasta galvenokārt tika deportētas tās ģimenes, kurās bija kāds karaklausības vecuma vīrietis, bet viņš izvairījās no mobilizācijas – kā vācu, tā krievu okupācijas karaspēkā. Viņi rīkojās atbilstoši starptautiskajiem likumiem, jo okupētāja valsts okupētajā teritorijā nedrīkst veikt mobilizāciju. Viņi kļuva pretošanās kustības dalībnieki – nacionālie partizāni savā tēvu zemē!

Un, pārkāpjot tieši šo starptautisko likumu, notika deportācijas un terors. Izveda veselās sādžas, piemēram, Leimanišķus. Aculiecinieki zina stāstīt, cik nežēlīgi izturējās pret Kriumu Jura un Stefānijas sešu bērnu ģimeni: mazākajiem nebijis pat apavu, ko kājās uzaut, tāpēc ragavās ievēluši koka kubulu, tajā iesvieduši siena klēpi un bērnus-baskājus... Un prom uz Maltas dzelzceļa staciju, kur lopu vagonš jau gaidījis. Cik tālu Sibīrijas sniegos šie baskājainie

»dzimtenes nodevēji« tika, nav zināms. Vai kāds no šīs ģimenes pēc gadiem ir atgriezies Latvijā, arī nav zināms.

Kara un terora izraisītāji politiskie režīmi ir sabrukuši. Tas ir liels gandarījums – apzināties, ka Dieva tiesa vēsturē sacījusi savu vārdu.

Anna Babre

1949. GADĀ REPRESĒTIE MALTAS PAGASTA IEDZĪVOTĀJI*

Nr. p.k.	Uzvārds, vārds, tēva vārds	2	Dzimšanas gads	Izvešanas vieta	4	Izstījuma vieta	5	Aigrīc- šanās	6
1			3						
1.	Bageļs Jānis (Ivans) Izidora d.		1909	Leimanišķi		Omskas apg.			
2.	Bagele Helēna (Jeļena) Antona m.		1882	"		Isilkulja			
3.	Bagele Marija Izidora m.		1915	"		"			
4.	Baranovskis Antons Kazimira d.**		1898	Garkalni		Vjatlags			miris 27.
5.	Baranovska Marija Matveja m.		1898	"		"			04. 1943
6.	Baranovskis Leopolds Antona d.		1926	"		Kirovas apg.			1963
7.	Baranovskis Vitolds Antona d.		1938	"		Dzeržinska			1957
8.	Baranovska Valentīna Antona m.		1930	"		"			miris
9.	Baratinska Anna Aloīza m.		1927	"		"			izsūt- jumā
10.	Baufals Staņislavs Antona d.		1908	Maltečka		"			1947
11.	Baufale Jūlija Vladimira m.		1913	Malta		Omskas apg.			
12.	Baufals Česlavs Staņislava d.		1943	"		Isilkulja			
13.	Baufals Juris Staņislava d.		1939	"		"			
14.	Baufale Gaļina Staņislava m.		1937	"		"			

* Izraksts no arhīva – Represēto klubs Rēzeknē, 2001. g. 28. novembrī. (A. B.)

** Baranovsku ģimene izsūtīta 1941. gada 14. jūnijā.

1	2	3	4	5	6
15.	Baufale Stefānija Antona m.	1887	Kozlovka	Omskas apg.	1957
16.	Baufals Eduards Jāņa (Ivana) d.	1911	"	Isilkuļa	
17.	Baufals Jāzeps Jāņa (Ivana) d.	1916	"	"	
18.	Baufals Vladislavs Jāņa(Ivana) d.	1924	"	"	
19.	Baufale Janīna Jāzepa m.	1921	"	"	
20.	Bolda Jānis Augusts d.	1899	Lāčkalni	"	
21.	Bolda Helēna Mikelā m.	1900	"	"	
22.	Bolda Meikulis Jāņa d.	1925	"	"	
23.	Bolda Broņislava Jāņa m.	1927	"	"	
24.	Bolda Veronika Jāņa m.	1933	"	"	
25.	Bolda Otiļija Jāņa m.	1935	"	"	
26.	Bucinieks Eduards Matīsa d.	1885	Maltas dze. stacija	"	
27.	Bucinieka Minna Pētera m.	1890	"	"	
28.	Bucinieks Roberts Eduarda d.	1920	"	"	
29.	Čirksts Andrejs Andreja d.	1907	Malta	"	
30.	Čirksts Eleonora Donāta m.	1909	"	"	
31.	Čirksts Jānis Andreja d.	1937	"	"	
32.	Čirksts Stāpislavs Andreja d.	1945	"	"	
33.	Gajevskis Stāpislavs Konstantīna d.	1917	Maiziči	"	
34.	Gajevskis Konstantīns Tadeuša d.	1887	"	"	
35.	Gajevska Solomeja Ignāta m.	1917	"	"	
36.	Gajevska Janīna Stāpislava m.	1948	"	"	
37.	Garionova Apoloniija Antona m.	1900	Višķeri	"	
38.	Garionovs Kazimīrs Ignāta d.	1901	"	"	

1	2	3	4	5	6
39.	Garionovs Donats Kazimira d.	1934	Višķeri	Omskas apg.	
40.	Garionovs Konstantīns Kazimira d.	1931	"	Isilkula	
41.	Garionova Antonīna Kazimira m.	1935	"	"	
42.	Garionova Bronīslava Kazimira m.	1928	"	"	
43.	Grāfs Jānis Aleksandra d.	1928	Lāčkalni	Magadanas apg.	
44.	Grāfs Aleksandrs Jāzepa (Osipa) d.	1903	"	"	
45.	Grāfs Stāpislavs Aleksandra d.	1933	"	Omskas apg.	
46.	Grāfa Aleksandra Aleksandra m.	1935	"	Isilkula	
47.	Grāfa Rēģina Aleksandra m.	1931	"	"	
48.	Keiča Līzete Kārļa m.	1873	Rozentova	nav zipu	
49.	Klavcāns Anna Jāņa (Ivāna) m.	1901	Mozgi	Omskas apg.	
50.	Klavcāns Leons Antona d.	1927	"	Isilkula	
51.	Korklišs Jānis Jāņa d.	1927	Krāki	"	
52.	Korkliša Aleksandra Jāņa m.	1922	"	Irkutska,	
53.	Kovalevskis Jānis Meikula d.	1897	Leimanišķi	Taišeta	
54.	Kovalevskis Meikuls Pāvila d.	1867	"	Omskas apg.	
55.	Kovalevskis Valērijs Antona d.	1928	"	Isilkula	
56.	Kovalevskis Kornēlijs Jāņa d.	1926	"	"	
57.	Kovalevskis Pēteris Jāņa d.	1935	"	"	
58.	Kovalevska Paulīne Jāņa m.	1933	"	"	
59.	Kovalevska Silvija Jāņa m.	1944	"	"	
60.	Kožemjajkins Nīlants Nīkitas d.	1888	Baļucki	"	

1	2	3	4	5	6
61.	Kožeņņakina Olimpiada Ignata m.	1920	Baļucki	Omskas apg.	
62.	Kožeņņakins Aleksandrs Nifanta d.	1940	"	Isilkulja	
63.	Kožeņņakins Martjans Nifanta d.	1921	"	"	
64.	Kožeņņakins Mihails Nifanta d.	1945	"	"	
65.	Kožeņņakins Polikarps Nifanta d.	1937	"	"	
66.	Kožeņņakins Pēteris Nifanta d.	1938	"	"	
67.	Krištofs Dominiks	1902	Malta stacijas ēka	nav ziņu	
68.	Krištope Ņina Andreja m.	1905	"	Krasnojarskas apg. Dzeržinska	
69.	Krištofs Georgs Dominika d.	1933	"	"	bedzis, 1946. g. 18. X nosūtīts atpakaļ
70.	Krištope Valentina Dominika m.	1935	"	"	
71.	Kriuma Ieva Andreja m.	1918	Leimanišķi	Omskas apg.	
72.	Kriums Antons Jura d.	1925	"	Isilkulja	
73.	Kriums Juris	1887	"	"	
74.	Kriuma Stefānija	1889	"	"	
75.	Kriums Jānis Jura d.	1932	"	"	
76.	Kriums Roberts Jura d.	1930	"	"	
77.	Kriuma Antonina Jura m.	1923	"	"	
78.	Kriuma Jūlija Jura m.	1927	"	"	
79.	Kriuma Tekla Jura m.	1937	"	"	

1	2	3	4	5	6
80.	Kuzņecovs Gavrils Ustina d.	1898	Vainova	Omskas apg. Isilkuļa	
81.	Kuzņecova Tatjana Jegora m.	1892	"	"	
82.	Lazdovskis Jānis Ignata d.	1895	Malta	Vjatlags	
83.	Lazdovska Paulīne	1890	"	"	
84.	Linkevičs Jāzeps Jāzepa d.	1890	Losacači	Omskas apg. Isilkuļa	
85.	Linkeviča Zuzanna Matīsa m.	1892	"	"	
86.	Linkevičs Antons Jāzepa d.	1919	"	Krasnojarskas apg., Suhobu- zinskas raj.	
87.	Linkevičs Donats Jāzepa d.	1935	"	"	
88.	Naglis Kazimirs Jāņa d.	1898	Malta	Omskas apg. Isilkuļa	1956
89.	Nagle Veronika Jāņa m.	1900	"	"	
90.	Naglis Arvīds Kazimira d.	1934	"	"	
91.	Naglis Ernests Kazimira d.	1930	"	"	
92.	Nagle Alma Kazimira m.	1932	"	"	
93.	Nagle Janīna Kazimira m.	1928	"	"	
94.	Ņizins Kirils Ivana d.	1892	Prezmi	nav ziņu	
95.	Ņizina Anna Iļjas m.	1892	"	"	
96.	Ņizins Semjons Kirila d.	1925	"	"	
97.	Ņizins Savēlijs Kirila d.	1917	"	"	
98.	Prančs Pēteris Ignata d.	1923	Leimanišķi	Omskas apg. Isilkuļa	

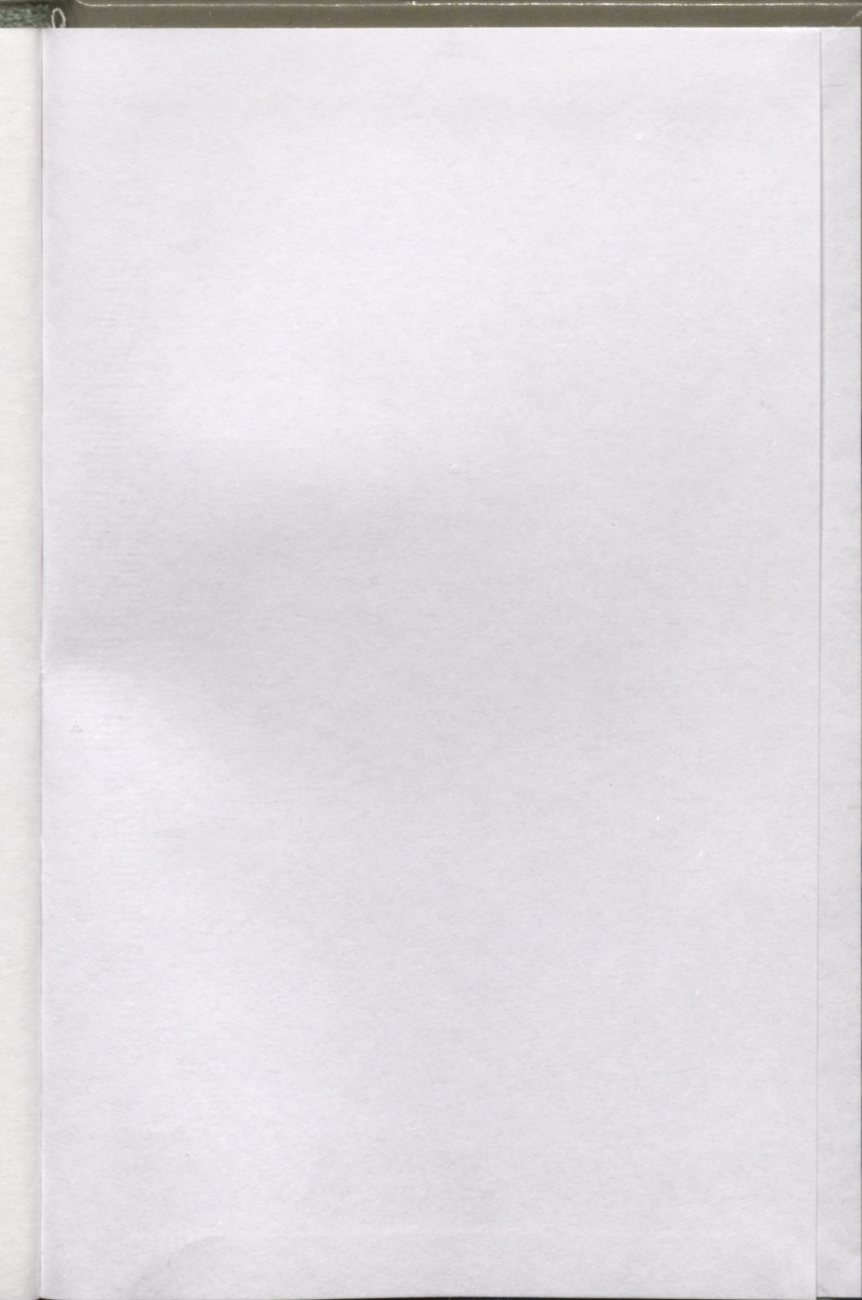
1	2	3	4	5	6
99.	Prančs Vikentijš Ignata d.	1930	Leimaniški	Omskas apg.	
100.	Pranča Tekla Ignata m.	1915	"	Isilkuļa	
101.	Rancāne Irēna Nikolaja m.	1895	Kozlovka	Amuras apg.	
102.	Rancāns Arnolds Stanišlava d.	1928	"	Tambovka raj.	
103.	Rats Eduards Alberta d.	1905	Zamosije	"	
104.	Rata Antoņina Jāņa (Ivana) m.	1907	"	Omskas apg.	
105.	Rats Henrihs Eduarda d.	1940	"	Isilkuļa	
106.	Rata Inese Eduarda m.	1945	"	"	
107.	Revizors Ādams Jāņa (Ivana) d.	1875	Māmulnieki	"	
108.	Revizore Helēna Jāņa (Ivana) m.	1885	"	"	
109.	Rinkevičs Donats Franča d.	1899	Zambari	"	
110.	Rinkevičs Jānis Donata d.	1931	"	"	
111.	Rinkevičs Konstantīns Donata d.	1925	"	"	
112.	Rinkevičs Pēteris Donata d.	1922	"	"	
113.	Romančuka Agata Jāņa (Ivana) m.	1885	Pušhari	"	
114.	Romančuks Aleksejs Donata d.	1907	"	"	
115.	Romančuka Ieva Jura m.	1913	"	"	
116.	Romančuks Alberts Alekseja d.	1936	"	"	
117.	Romančuks Aleksejs Alekseja d.	1940	"	"	
118.	Romančuks Antons Matveja d.	1901	Zemka	"	
119.	Romančuka Paulīne Andreja m.	1910	"	"	
120.	Romančuks Ludvigs Antona d.	1940	"	"	
121.	Romančuks Matvejs Antona d.	1947	"	"	

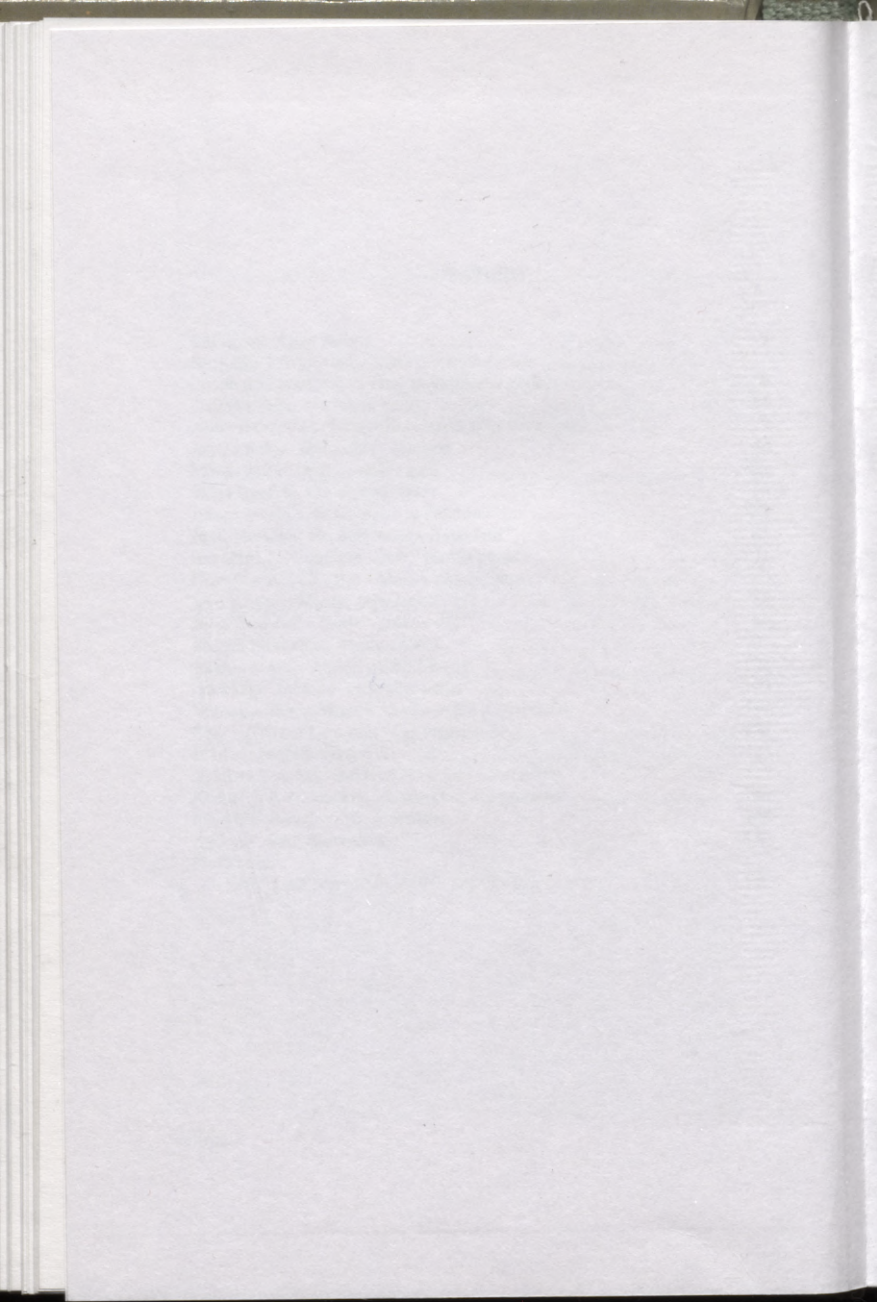
1	2	3	4	5	6
122.	Romančuka Rēgīna Antona m.	1942	Zemsa	Omskas apg.	
123.	Romančuka Valerija Antona m.	1938	"	Isilkula	
124.	Romančuka Vija Antona m.	1945	"	"	
125.	Stode Anna Miķeļa m.	1897	Lačkalni	"	1959
126.	Stode Rozālija Vladislava m.	1911	Maltečka	"	
127.	Strods Jāzeps Antona d.	1906	"	"	
128.	Strods Leonards Jāzeps d.	1940	"	"	
129.	Stode Valentīna Jāzeps m.	1941	"	"	
130.	Strods Viktors Jāzeps d.	1946	"	"	
131.	Stode Rēgīna Jāzeps m.	1938	"	"	
132.	Šavļovska Helēna Donata m.	1924	Lačkalni	"	
133.	Tarvids Viktors Konstantīna d.	1892	Purviņi	"	
134.	Tarvida Jēlena Mihaila m.	1907	"	"	
135.	Tarvids Konstantīns Viktora d.	1938	"	"	
136.	Tarvida Marija Viktora m.	1939	"	"	
137.	Urža Paulina Vikentija m.	1908	Špelī	"	
138.	Urža Jānis Antona d.	1940	"	"	
139.	Urža Valentīna Antona m.	1939	"	"	1956
140.	Valuma Bārbala Adama m.	1905	Rozentova	Amuras apg., Zejas raj.	
141.	Valums Jānis Antona d.	1925	"	"	
142.	Valums Roberts Antona d.	1930	"	"	
143.	Valuma Jevgenija Antona m.	1928	"	"	
144.	Valuma Vilhelmine Antona m.	1943	"	"	
145.	Veikšāns Konstantīns	1890	Rozentova	Kirovas apg., Vjatlags	1956

1	2	3	4	5	6
146.	Veikšāne Stefānija Donata m.	1902	Rozentova	Omskas apg.	
147.	Veikšāns Roberts Konstantīna d.	1929	"	Isilkulja	
148.	Vijuma Malvīne Jāņa (Ivana) m.	1902	Pušbari	"	
149.	Vijuma Rozālija Ignata m.	1918	Uāni	"	
150.	Vijuma Zuzanna Jēkaba m.	1877	"		
151.	Vijuma Rēģina Aleksandras m.	1948	"		
152.	Vijums Stāpislavs Simaņa d.	1902	Rozentova	Kirovas apg.	
153.	Vijuma Bārbala Jēkaba m.	1877	"	Dzeržinska	
154.	Vijuma Broņislava Antona m.	1902	"	"	
155.	Vijums Reinholds Stāpislava d.	1925	"	"	
156.	Vijums Evelīns Stāpislava d.	1928	"	"	
157.	Voronova Feofija Savelija m.	1917	Višķeri	Omskas apg.	
158.	Voronova Pelageja Makara m.	1946	"	Isilkulja	
159.	Voseļs Adams Dominika d.	1898	"	"	
160.	Voseļs Marija Ignata m.	1911	Skutāni	"	
161.	Voseļs Jāzeps Ādama d.	1938	"	"	
162.	Voseļs Pēteris Ādama d.	1937	"	"	
163.	Voseļs Valentīna Ādama m.	1938	"	"	
164.	Voseļs Marija Jāzepa (Osipa) m.	1877	"	Kirovas apg.	
165.	Zolbergs Jānis Jāņa d.	1908	Dzelzceļa 75. km	Vjatlags	
166.	Zolberga Helēna Nikolaja m.	1915	"	Krasnojarskas apg. Jēņiseiska	

SATURS

<i>Ceļavārdi. Anna Babre</i>	5
Kornēlijs Kovaļevskis. Tautas ciešanu ievads	7
Leopolds Baranovskis. Garī izsyutejuma godi	9
Galina Libiņa. Kā jauns murgs	35
Alma Babkeviča. Palīdzēja izdzīvot tēva šujmašīna	38
Janīna Babre. Bez vainas vainīgie	45
Marija Babre. Astoņi melni gadi	51
Jūlija Baufale. Daudz strādājām	54
Jāzeps Baufals. Izdzīvojām ar čaklumu	58
Jānis Korklišs. No Malts līdz Baikālam	65
Kornēlijs Kovaļevskis. Nevar pielikt punktu	71
Kornēlijs Kovaļevskis. Malts likteņdzirnas	80
Ieva Kriuma. Mācīja nepadoties	82
Jānis Rinkevičs. Brāļa »grēku« dēļ	87
Helēna Sjomkāne. Atmiņu stāsts	95
Helēna Strode. Actiņa palika Sibīrijā	101
Leokādija Šņukute. Palīdzēja ticība	103
Veronika Tenča-Straujā. Garais ceļš uz nezināmo	112
Pēteris Trizna. Man bija tikai sešpadsmit	122
Markels Ivanovs. Izturēju	134
Gregors Senkāns. Bezzemnieka dēla likteņstāsts	137
Kornēlijs Kovaļevskis. 25. marta upuru piemiņai	144
Kornēlijs Kovaļevskis. Jaunatnei	148
<i>Epiloga vietā. Anna Babre</i>	150
Pielikums	
1949. gadā represētie Malts pagasta iedzīvotāji	152

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0303027429

OBLIGĀTAIS
EKSEMPLĀRS

1.60

2003-2

L38

ISBN 9984-29-034-4